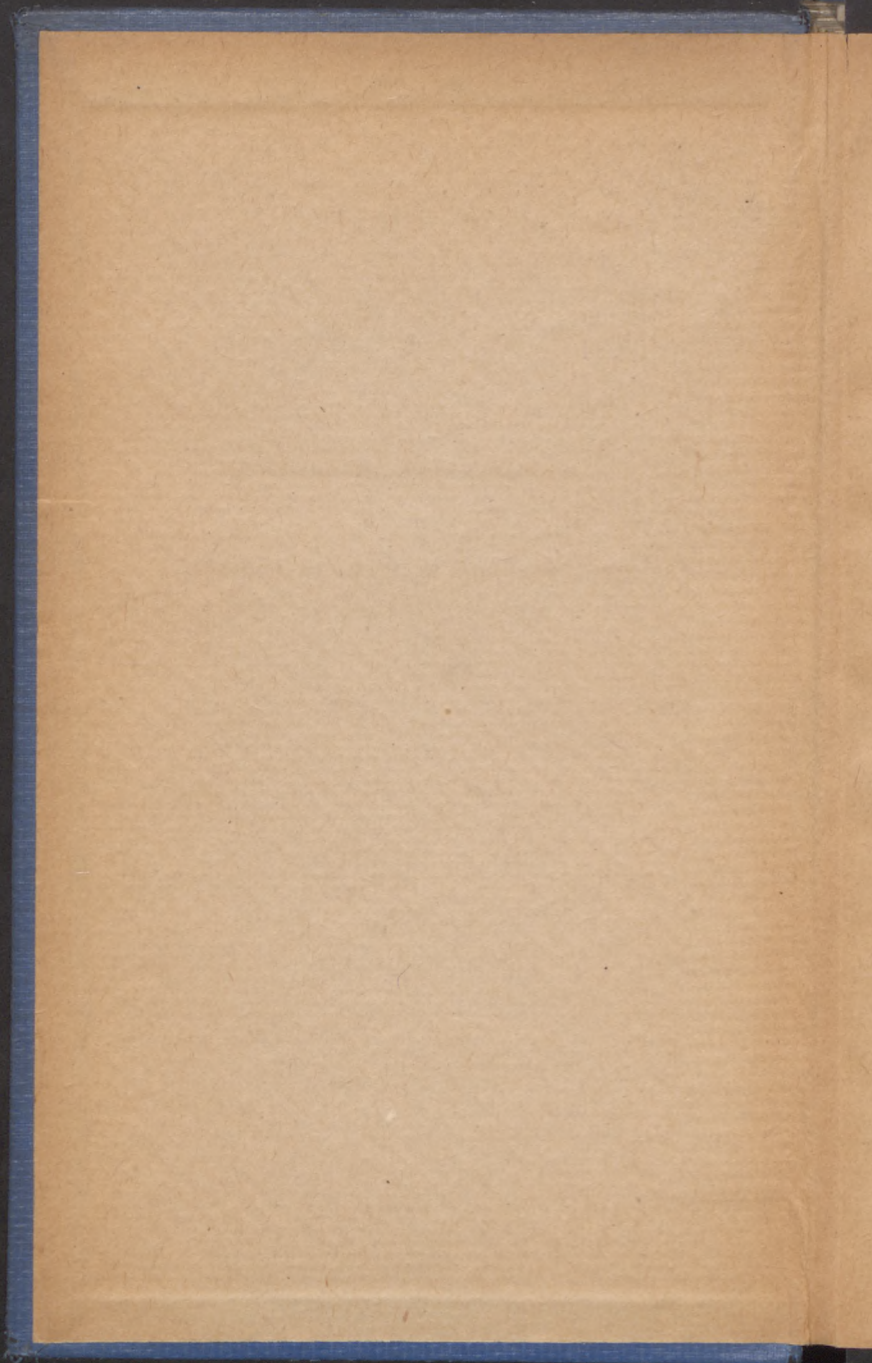

147.730/2

BOSNYÁK ZOLTÁN
A ZSIDÓKÉRDÉS

~~110.9/2~~

5825

BOSNYÁK ZOLTÁN

A ZSIDÓKÉRDÉS

II.

A ZSIDÓKÉRDÉS — MAGYAR KÉRDÉS

MÁSODIK KÖTET

STÁDIUM SAJTÓVÁLLAT RT.
BUDAPEST

~~1109~~

2 1926

147730 /2

ORSZ. SZÉCHENYI-KÖNYVTÁR	
Növedéknapló	
1944. év	8603 sz.

RM65

Felelős kiadó: Dr. Matolay Géza.
Stádium Sajtóvállalat Rt. — Felelős: Györy Aladár igazgató.

II. RÉSZ

A zsidókérdés – magyar kérdés

A ZSIDÓK MAGYARORSZAGON.

1. A magyarországi zsidóság eredete és lélekszáma.

Honnan jön ez a kaftános zsidó? Legtöbben a szomorú lengyel földről vagy a barátságtalan Oroszországból. Egy szép napon ott hagyva valamelyik túlsúfolt gettót, megjelenik a magyar határon. Megint egy zsidó, Őristen! aki ki akar jönni Mizraimból és menekülni Egyiptomból! Hány Vörös-tenger, hány pusztaság vár rá! És hány csoda is! Nincs más poggyásza, mint imazsákja a hátán és szombati ruhája egy kendőbe göngyölve. De benne lakozik a bizalom, a hit az örök csodában. És mindjárt az első lépésnél csoda történik. A határon lesi a zsandár. Nem kíváncsi elem ez a nymorult kaftános alak! Büdös zsidó takarodj haza! És hogy jobban éreztesse Izrael fiával ezt a rövid gondolatot, a zsandár igen nyomós kifejezésekhez folyamodik. De kapuja küszöbéről nézi Jakab, Ábrahám vagy Lóvy, hogy evickél hitsorsosa a zsandár kezei között. Váj mir Egek Ura! gondolja magában. Megint egy zsidó, aki be akar jönni! Mintha már nem volnánk elegen! Miért nem marad Galiciában ez az átkozott zsidó! S miközben így dünnög magában, lúdtalpú lába, amely kifordul repedt cipőjében — az ítéletnapján az Őr

ezer közül is felismeri majd ezt a lábat — már meg is indult és ellenállhatatlanul viszi bajban levő testvére felé! Mert a vér szava, a vallás erősebben szól szívében, mint a saját érdeke. És így szól az már évszázadok óta és ez a szó sohasem halkul el! Jakab, Ábrahám, Lővy megszólítja a zsandárt és egyszerűen azt mondja: Hisz ez az én rokonom, az én vendégem! Ereszd el, nálam fog lakni. És itt az első csoda! A határ átlépése megtörtént. A világ ura ismét legyőzte a gonosz Fáraót a zsandár személyében... Kéthárom napig a bolygó zsidó alkalmi rokonainál lakik, míg a zsandár el nem felel. Aztán egy ugrással tizenöt mérföldnyire terem a határtól. Megy mendegél hegyen-völgyön át, füttyszóval kínálja lim-lomát és hívja ki az asszonyokat: cserél velük kukoricacsőkért kis tükröket, ócskasért egy marék sót. Mindent vesz, mindent elad.

Jean-Jérôme Tharaud francia írónak a huszas évek elején megjelent kis regényéből (A kereszt árnyéka) idézzük a fenti sorokat. Tharaud hosszabb időt töltött Magyarországon, éleszemű megfigyelő, aki közvetlen közletről látta a magyar életet, a magyar gondokat, vajúdó nagy belső problémáinkat, közöttük a zsidókérdést is. Regényében csodálatos beleéléssel, nagy megelevenítő erővel, színesen és szellemesen írja le az északkelet-magyarországi és a szomszédos galíciai zsidóság mindennapi életét. Az idézett sorok pedig néhány lendületes, találó mondatban azt a száz-százötven esztendő folyamát tárják elénk, amely végül is Magyarországot zsidó megszállásához vezetett. Észak—északkelet felől jött, szivárgott át észrevétlenül, végeleáthatatlan sorokban ez a szapora, nyüzsgő, tolakodó, különös, idegen fajta, ellepve falvakat

és városokat; házalt, pálinkát mért, földet árendált, pénzt kölcsönzött uzsorakamatra, lassan minden az övé lett: ház, föld, szatócsbolt, konfekciósüzlet, kávéház, üzem és gyár, nemesi kúria, grófi kastély; mint virilisek bevonultak az ősi és tisztos város- és megyeházákra, ujságot adtak ki és közvéleményt irányítottak; mire észrevettük magunkat Északkelet-Magyarországból kis Zsidóország lett.

Az új jövevények elkeveredtek a régiek között, összezsúfolódtak egymás hegyén-hátán, sötét, piszkos gettódukban; legtöbbször semmi nélkül érkeztek egy zsíros kaftánban és hitsorsosok segítségével kezdtek valamibe. Igen, ez a sötét, hömpölygő fekete áradat zúdult rá Magyarországra a XVIII. század második felében, tetőpontját csak a XIX. század első évtizedeiben érte el és egészen még a világháború után sem szűnt meg a beáramlás.

Zsidók kisebb számban, szórványokban az Árpádok és az Anjouk alatt is éltek Magyarországon. A budai, fehérvári, pozsonyi, kismartoni, soproni, pozsonyi, nagyszombati és a többi városok gettóinak életéről sok érdekes adattal rendelkezünk, de a zsidóság lélekszáma aránylag csekély lehetett. A török világban a hódoltsági területeken el is szaporodhattak. Törökök és zsidók jól megértették egymást. Izrael fiai a félhold árnyékában zavartalanul folytathatták tevékenységüket. Buda visszafoglalásakor a városban egykorú adat szerint mintegy tízezer lehetett a zsidó az ötvenhatezer lakos közül. A török kihúzódásával egyidejűleg a zsidóság egy része is távozott az országból. Amikor Galicia osztrák örökös tartomány lett, a zsidók száma a császári birodalomban nagyon megnövekedett.

III. Károly és Mária Terézia idejében alkalmazott zsidóellenes rendszabályok nyomása alatt megindult a galíciai, sőt a bécsi és a cseh-morva zsidóság is a nyitvaálló magyar határok felé. Az 1820—30-as években már általános a panasz az északkeleti vármegyékben a zsidó beözönlés és a nyomában fellépő erkölcsi lezüllés, elszegényedés, éhség és nyomor miatt. Kölcsey Szatmár megye megyegyűlésén adja elő aggodalmait, Kossuth külön tanulmányt írt e nagy veszélyről, de a megyék hiába sürgették még a hetvenes-nyolcvanas években is a határ lezárását, a további beszivárgás megakadályozását ilyen intézkedésre sohase került sor. Szerencsénkre a nyolcvanas-kilencvenes években az orosz-lengyel zsidóság érdeklődése Amerika felé fordult, így azután a Galícia felőli újabb árhullámoktól úgy ahogy megszabadultunk. A világháború zürzavarai közepette újabb zsidó rajok lephették el az északkeleti Felvidéket. Mint jellemző és fellette érdekes körülményt említjük meg, hogy a konszolidáció kezdetén, a sokat emlegetett keresztény kurzus idején, soha nem látott tömegben telepedtek meg külföldi — nagyrészt galíciai — zsidók a fővárosban.

1922-ben az összes külföldi letelepülők száma 1715, ebből zsidó 358 (20%).

1923-ban az összes külföldi letelepülők száma 1672, ebből zsidó 1096 (65%).

1924-ben az összes külföldi letelepülők száma 1587 (67%).

A magyarországi zsidóság számának alakulásáról egyébként a következő számok nyújtanak tájékoztatást.

	1720	1787	1805	1825	1840	1850	1857
A zsidók abszolút száma	12.000	83.000	130.000	190.000	242.000	366.000	407.800
Zsidók az összlakosság % -ában	0.5	1.—	1.5	1.8	2.2	3.2	3.4

	1869	1880	1890	1900	1910	1920	1930
A zsidók abszolút száma	542.200	624.700	707.500	825.100	909.500	473.355	444.567
Zsidók az összlakosság % -ában	4.—	4.6	4.7	4.9	5.—	5.9	5.1

A legutolsó, 1930-ban tartott népszámlálás szerint tehát Csonka-Magyarországon kereken négy- és félszázezer zsidó élt, az összlakosságnak öt egész és egytized százaléka. Hogy a népszámlálás óta eltelt közel egy évtized alatt miképp alakult a zsidóság lélekszáma, atekintetben csak becslésekre vagyunk utalva. A nagyjelentőségű területi változások a zsidóság lélekszáma tekintetében is jelentékeny eltolódásokat okoztak. Az 1930-ban összeírt 444.000 zsidó 1939-ig, a csökkenő irányú természetes szaporodás, az áttérések és a kivándorlás következtében körülbelül 30.000 lélekkel fogyott. A Felvidék hazakerült részével az 1930-as cseh népszámlálás szerint 43.000, Kárpátaljával 103.000 zsidó került Magyarországra, a zsidóság összes száma — felekezeti alapon — ily módon körülbelül 560.000-re tehető. A második zsidótörvény által részben elfogadott fajielv alapján — amely statisztikai adatgyűjtéseink-

ben eddig még nem nyert alkalmazást — számításba véve az áttérteket és a vegyes házasságból származókat, a zsidóság számát 700.000-re kell becsülnünk, a mai megnagyobbodott Magyarország mintegy 11 millió lakosából ezek szerint tehát körülbelül 6—6.5% lenne a zsidó. Végeredményben a zsidóság számbeli erejéről pontos képet csak a legközelebbi népszámlálás nyújthat.

Európában Magyarországnál több zsidója csak Lengyelországnak, Oroszországnak, Romániának és a Csehországgal megnövekedett Németországnak van. A zsidóság arányszáma tekintetében pedig csak Lengyelország, Litvánia és esetleg Románia előznek meg bennünket.

2. A keleti zsidóság.

A zsidóság nagy számán kívül, súlyosbítja a helyzetet nálunk még az a körülmény, hogy zsidóságunk nagyrésze, mint láttuk, az ú. n. keleti, oroszlelgyel vagy askenázi zsidóság tömegéből került ki. Ahol akkora tömegben él együtt ez a zárkózott, fanatikus, türelmetlen, mohó zsidóság, mint nálunk is; ott minden együttműködés, megértés vagy pláne felszívódás, alkalmazkodás és igazi asszimiláció, már eleve kilátástalannak tekinthető. A reform-kor, majd a hatvanhét utáni évtizedek liberális eszméktől áthatott magyar közéleti férfiai, akik különben hívei voltak a zsidó emancipációnak és bizonyos megértéssel, sőt rokonszenvvel fordultak a zsidóság felé, sohase csináltak titkot abból, hogy a külső magatartásban, életmódban, lelkivilágban oly idegen keleti zsidóságot károsnak és veszedelmesnek tartják a magyar népre és az országra egyaránt. Kossuth a jogi, a politikai

emancipációnál fontosabbnak tartja, hogy a zsidók önmagukat társadalmi téren szabadítsák fel az elavult és az elkülönülést célzó vallási hagyományoktól. Petőfi útleveleiben elmondja, hogy Beregszász nevezetessége a magyar kocsmáros, három nap óta csak zsidó kocsmák akadtak útjába, tiszteli, becsüli a zsidókat, de a kocsmából csak kikergetné őket, mert hát ami ronda, az csak ronda. Vörösmarty Mihály a Zsidóügy című cikkében megállapítja, hogy a társadalom nagy mulasztást követett el, amikor őrizetlen hagyván az ország határait s a városokat a mindenünnen betolakodó izraeliták ellen, s befogadva őket kocsmárosokul s boltosokul a nép közé, amelyet megrontottak. Haszonlesésük utat nyitott a zsidónak, hogy a falukat ellepje s most vádoljuk, hogy mindenütt korhellyé tette a népet s a romlást egészen a családok belsejéig viszi. A nyolcvanas években, amikor az orosz pogromok idején ismét az a veszély fenyegetett, hogy a zsidók megint elárasztanak, a tapolcaiak feliratban kérték a határok lezárását. A kérvény képviselőházi tárgyalásakor csaknem valamennyi felszólaló éles szavakkal ítélte el a keleti zsidóság népkizsákmányoló tevékenységét. A zsidóbarátságról ismert Hermann Otto is nagy beszédet mondott, amelyben kitért a felvidéki zsidóság életére és szerepére is: Aki Felső-Magyarország vidékeit bejárta és megfigyelte ott a zsidóság mozgalmait, a zsidók vallásos szertartásait, mit tapasztalhatott ott és mit vonhatott le ezekből? A zsidóság egy nagyrészének, az úgynevezett ortodox eleának úgynevezett hitoktatói és vorbereiterei, akik összegyűjtik az ő községüket, a községgel egyetemben órákon, napokon, éjszakákon keresztül tartják az isten-

tiszteletet oly módozatok mellett, amelyhez fogható legfeljebb a táncoló derviseké Keleten, órákon keresztül valóságos vallási orgiákat csapnak, mely orgiák visszahatnak természet-szerűleg az emberek idegrendszerére, legelsősorban az agyra. A szélsőliberális Irányi Dániel hasonló értelemben beszélt: Mindnyájunk előtt tudva van, hogy különösen az utolsó 2—3 évtized alatt Magyarországra igen sok zsidó költözött be leginkább Galíciából és hogy ezek nagyrészt azt az elemet képezik, amely a kocsma és egyéb közvetítő üzletekből élve a tudatlan nép hiszékenységét kizsákmányolja, a keresztény társadalomhoz, a magyar nemzet-hez egyáltalán nem szít. Hermann Otto Szatmár megyének a zsidóbevándorlás ügyében küldött feliratának tárgyalásakor határozati javaslatot is nyújtott be, amely az oroszországi zsidókkal szemben határozott sűrgetett. De minden hiábavaló volt, a tiszakálmáni rendszer meggyőződésből, öntudatosan, vagy bűnös könnyelműségből tétlenül és egykedvűen nézte egész országrészek szörnyű elnyomorodását. Megszólt a nemzet száműzetésben élő nagy fia, Kossuth Lajos is, Helfy Ignáchoz intézett levelében ő is óva int a zsidó beözönléstől: Magyarország ne tárjon kaput semmi jöttment sőpredéknek. Azt az önfenntartás kötelessége parancsolja, hogy idegen zsidóknak, éppúgy, mint idegen pánszláv elemeknek Magyarországra csoportosulása meg ne engedjék.

De talán senki se írta meg a zsidókérdés gazdag világirodalmában oly mély valóságérzéssel, megrendítő erővel ennek a keleti zsidóságnak élet- és jellemrajzát, mint Bartha Miklós Kazár Földön című ismert munkájában.

Könyvének néhány mondata mindenképp ide kívánczok: Egy fajról beszélek, amely becsem-pészte magát a Felvidékre s meglepte a bennszülötteket, miként a penészgomba a védtelen organizmust. E faj terjeszkedik, mint a fecsekefonat a lóherésben, körülfonja, behálózza rátapad, kiszívja s mikor elpusztult a megtámadott növény, akkor tovább kúszik az élősdijabb áldozatok után. Mert hiába lett ura annak a földnek, ahonnan a nemesebb fajt kiirtotta, nem tud rajta belőle megélni, miután sorvasztó gazdasági rendszerével a talajt is kiszarolja. Nem tanul, nem művelődik, nem mosdik. Csinálja az üzleteket és a gyereket. Eskuszik hamisan. Sokszor gyujtogat. Megcsonkítja ellensége barmát. Vádaskodik alaptalanul. Veszteget ahol lehet, korrumpál mindenütt. Pénteken este gyertyát gyújt és megfürdik a rituális lében. Hangosan imádkozik és némán csai. A földről lenyúzza a termő réteget, a népről a bőrt. Szapora, mint a bogár. Élelmes, mint a veréb. Pusztít, mint a patkány. És jöttek. A hátukon batyuval, a kezükben hamis mérleggel, a hordójukban mérgezett pálinkával. Jöttek azzal a keresztény gyűlölettel, amelyet lelkükben az orosz üldözés megérlelt. Azzal az üzleti élelmességgel, amelyet bennük a századok kifejtettek. Azzal a kifogással, hogy másokat rászedni szabad. Másokat károsítani nem cudarság, másokat tönkretenni nem szégyen.

És most adjuk át a szót még egyszer Thauraudnak, a francia írónak, lássuk, ő vajjon miben látja a keleti zsidó életének lényegét, mivel magyarázza csodálatos szerencsáját, boldogulását, gazdagodását: És a csoda mindig megjön! A füttyülő zsidó összeszed egy kis pénzt. Nemsokára már mint kiskereskedő le-

telepszik valahol, Hunfalván vagy másutt, árul fát, szövetet, gabonát, prémet, felcsap lóherélőnek, mindegy, mindenféle üzlet jó neki... Lázasan dolgozik, lelkiismeretesen fizet és vállalkozása beüt. Ilyen embernek csak lehet hitelezni? Tényleg adnak is neki kölcsön. Két-három évig, amíg sikerül bizalmat keltenie maga iránt, pontosan fizeti tartozását. A hitelező emeli a hitelt. A zsidó vallásosabb, mint valaha, sűrűn fohászkodik a tórához, buzgón látogatja a zsinagógát. Nos, igazságos Isten! Itt az ideje, hogy ígéretedet beváltsd! Ne légy süket az én szavamra! És az örökkévaló ekkor érezteti szolgálójával karjának hatalmát: A bebiztosított üzlet leég vagy egy leleményesen kiesztelt csőd útján a zsidó tulajdonába kerül az a tízezer forint értékű áru, amely szükséges ahhoz, hogy egy kereskedő tisztességes legyen.

Tisztességes! Milyen ostoba szó! Hát nem volt ő mindig az? Ártott ő a szomszédjának? Mi egy galíciai, belszi vagy szadagórai zsidónak az a társadalom, amely az ő kereskedését biztosította vagy az a budapesti cég, mely a hitelt nyújtotta neki? Mit bánja ő, ha kárt okoz ismeretlen embereknek, holmi részvényes gyülekezetnek, akiknek még a neve se szerepel a firmán? Olyan realitások ezek, melyeket egy Lengyelország messze vidékeiről való zsidónak tekintetbe kell venni?... Most már benn van Kánaán földjén. Az üzlet beütött és földet vásárol, Isten, a gondviselő Isten melléje tette az amelekitát egy paraszt vagy egy tékozló mágánál alakjában, ki eladja jószágát, hogy mulathasson. Megveszi birtokukat telkenként, erdőnként. Két, sokszor még kevesebb nemzedék múltán utódai letelepednek Newyorkban, Lon-

donban vagy Párisban. Most már tekintélyes emberek, aranylánc fityeg a hasukon, aranykeretű szemüveg az orrukon: és ha a kis Hunfaluról, az ottani életről beszél neki valaki, ámulva mondják: Milyen különös. S itt van Isten utolsó csodája: már nem emlékeznek semmire!

Patai (?) Józsefnek, a magyarországi cionista-mozgalom egyik megindítójának és szellemi vezetőjének van egy kis önéletrajzi írása: A középső kapu. Ebben a kis könyvben érdekesen elevenedik meg egy színmagyar heves-megyei faluba, tiszta magyar környezetbe csempent maroknyi, alig néhány családot számláló zsidó, ortodox hitközség élete. Kevesen vannak ezek a zsidók, olyan kevesen, hogy sokszor hiányzik a szombati ünnepi imádkozáshoz szükséges tíz felnőtt férfi, ilyenkor valamelyik gyereket hívják be a zsinagógába. Mégis mennyire összetartanak, mennyire ragaszkodnak a rituálékhoz, az ünnepekhez, a törvényhez? Mennyire lenezik, megvetik a korulottuk rolyó másik életet? Kozombos és idegen számukra minden, ami a Talmudon kívül esik. Ez az élet lényege, ezzel kelnek, ezzel fekszenek, ezt mormolják fogaik között amikor üzleteket kötnek. A gyerekek ötéves korukban már mennek a chéderbe, a talmud iskolába. Reggeltől-estig recitálják a szent szöveget, földöntúli áhitattal, makacs buzgalommal és egy percre sem lankadó szorgalommal. A másik iskolát, a községi római katolikus elemi lenézik, ezt még csak említeni sem szabad a chéderrel együtt, itt unalmas semmiségeket tanulnak csak. Ha tudni fogsz Talmudot, olyan élesre köszörülöd az eszedet, hogy azokat

a semmiségeket egy nap alatt megtanulod — mondja a melamed, Reb Solem, aki tanító, kántor, metsző egy személyben. A Talmud észt ad, tudást és műveltséget nyújt, el is szórakoztat. A Talmud az élet kezdete és vége, alfa és omega, rajta kívül nincs semmi, ami van, az profán, hamis és tisztátalan, azzal egy igazi zsidó, egy caddik nem foglalkozhat. Mekkora megütközést kelt ezek között a zsidók között, amikor közéjük kerül egy pose, egy olyan zsidó, aki nem tart meg mindent, csak a nagy ünnepeken jön el a zsinagógába, aki nem a hitközségi metszővel, hanem a házi sakterrel, a cseléddel vágat.

A keleti zsidó ma is a Talmudból sajátmaga-építette gettóban él. Egész lelkivilágát a mély-séges vallási fanatizmus uralja. Ez az ideges erővel lobogó, égő fanatizmus gyűlöletté fokozódik vagy legalább is önteltté, elvakulttá és elfogulttá teszi hordozóját. A keleti zsidó számára a Talmudon kívül csak egy tekintély létezik: a rabbi. Szenvedélyesen ragaszkodik az ősi ritushoz, a szent könyvekhez, hagyományokhoz és külsőségekhez.

Eredetét tekintve, a magyarországi zsidóság legalább 90 százaléka ebből a keleti orosz-lengyel zsidóságból származik. Zárt, egységes tömegekben ma mégis inkább a Tiszától keletre és északra eső tájakon találhatjuk. Kiszakadva a zárt életközösségből, más társadalmi környezetben persze mindig lesznek, akik eltávolodnak a keleti zsidó élettől. Az ortodox hitközség mellett kitartó zsidók mindenestre alighanem kivétel nélkül ide számíthatók. 1937-ben a ma-

gyarországi 267 zsidó hitközség közül 149, tehát 55%, a 465 fiók hitközség közül pedig 321, tehát 71% volt ortodox. Számításaink szerint a mai Magyarországon kereken 560.000 izraelita felekezetű közül legalább 280.000 tartozik az ortodox hitközségek kötelékébe. Budapesten 1935-ben az ortodox hitközség 38.000 lelket tartott nyilván, ha a Dunántúl és a Duna—Tisza közén is ilyen arányban vannak ortodoxok, úgy ezen a területen számuk mintegy 70.000, a Tiszántúl, a Tisza-jobbpart és Kárpátalja zsidóságát egészen ide számítva, az ortodoxok száma újabb 100—100 ezerrel növekszik, így tehát összes számuk kereken 280.000 lehet.

Ez a keleti ortodox zsidóság — mint mondtuk — képtelen az asszimilálódásra, vallási parancsai előírják az elkülönülést, a gettó-élethez való ragaszkodást s így viszi magával a gettó-szellemet, a gettó-gondolkozást mindenüvé. Ahol nagy tömegben él együtt, ott szellemi befolyása alá kerül a zsidóságnak az a töredéke is, amelyik talán hajlanék az áthasolásra. A cionizmus újabban zsidó nemzeti öntudattal is telítette, úgy hogy ma már mindenütt élesen elütő idegen testként ékelődik a befogadó népek közé. Jellemző e tekintetben a felvidéki zsidóság ismert magatartása a megszállás húsz éve alatt. Míg az utolsó magyar népszámláláskor nagy többségében magyar anyanyelvűnek és a magyar életközösséghez tartozónak vallotta magát, a cseh uralom alatt csaknem egész tömegében elszakadt a magyarságtól és vagy zsidóként vagy cseh-szlovákként szerepelt.

	1910	1920	1930
Magyar	107.314	23.827	15.598
Német	112.392	9.291	10.075
Tót, cseh . . .	5.031	29.976	44.820
Rutén, orosz . .	2.391	3.708	886
Zsidó	—	150.505	167.649
Egyéb	380	120	251
Összesen	227.508	222.427	239.279

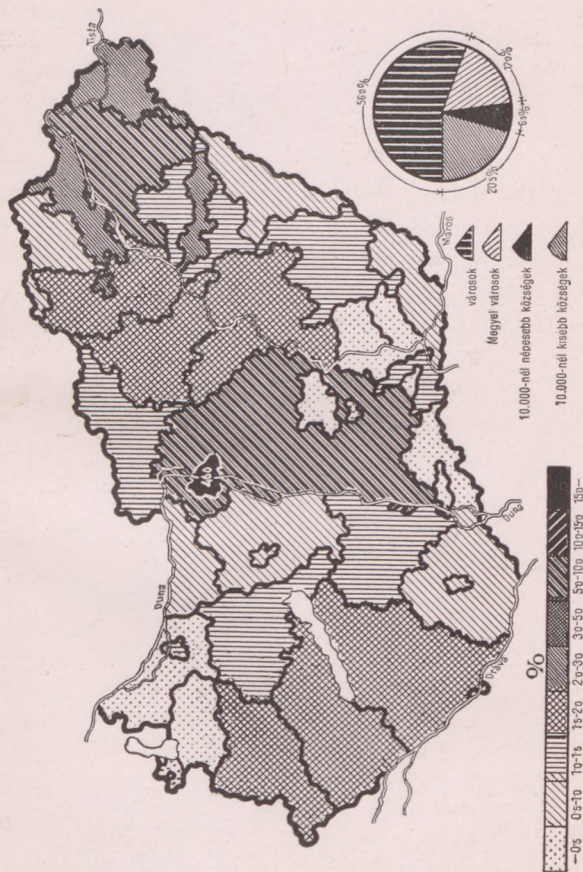
Amíg tehát 1910-ben az elszakított Felvidéken a zsidóság 47%-a magyarnak mondotta magát, a cseh uralom alatt, 1920-ban már csak 12% és 1930-ban csupán 6.5% volt a magyar nemzetiségű zsidók száma.

A Felvidékkel és Kárpátaljával hozzánk került 100—150.000 keleti zsidó egész sor új problémát vet fel és egészen új irányt szab a zsidókérdés jövő alakulásának is. Csonka Magyarországon ugyanis, mint ismeretes, a zsidóság születésszáma az utóbbi évtizedekben nagyot zuhant, természetes szaporodása csaknem teljesen megszűnt, a kárpátaljai keleti zsidóságé ellenkezőleg ma is igen nagy, tehát a zsidóság már-már kimerült népi ereje fel fog frissülni. Számolnunk kell azzal is, hogy a Tiszántúlt, a fővárost és nagy városainkat új keleti zsidó hullám önti majd el. Ha a nemzetközi tárgyalások során a zsidóság kitelepítésére vonatkozóan valamilyen végleges megoldás születne meg, nekünk elsősorban ezeknek a zsidó tömegeknek kivándoroltatásáról kellene gondoskodnunk.

3. A magyarországi zsidóság fajképe.

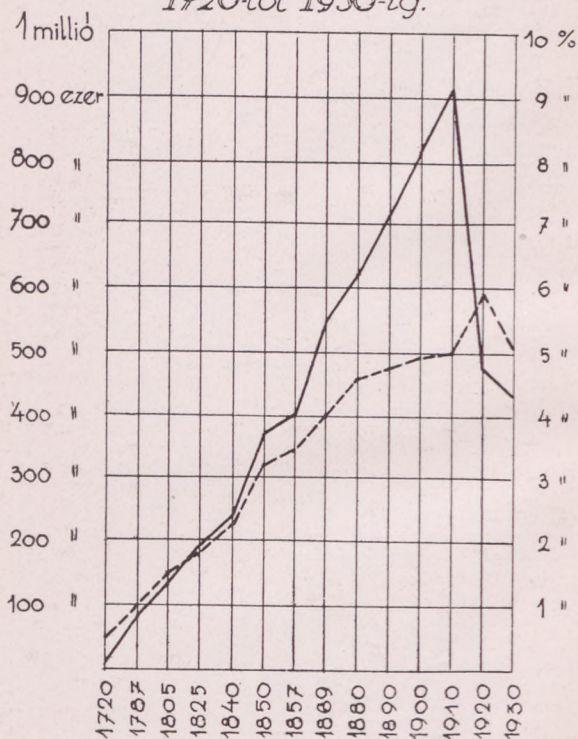
A hazai zsidóság testi-lelki adottságainak felkutatásával és leírásával máig adós még a magyar rasszantropológia és társadalomlélektan.

A ZSIDÓSÁG MEGOSZLÁSA CSONKA MAGYARORSZAGON (1930).

Magyar Statisztikai Szemle 1936. évi 9. számából.

A ZSIDÓSÁG LÉLEK-ÉS
ARÁNYSZÁMÁNAK ALA —
KULÁSA MAGYARORSZÁGON.
1720-tól 1930-ig.

— lélekszám, --- arányszám.

ZSIDÓ ARCOK (Levelezőlap)

ZSIDÓK KÁRPATALJÁN.

Ezek is ama nagy kérdések közé tartoznak, amelyek elől egyszerűen kitért a magyar tudományos élet. Apróbb részletkutatások folytak már ezen a téren is, eredménytöredékekkel rendelkezünk, de átfogó, egységes képet nem tudunk még alkotni. Kutatásaink végső eredménye aligha lehet más, mint aminőt a lengyel, az orosz, a litván, a német és az amerikai keleti zsidóság antropológiai, egészségügyi, lélektani tanulmányozása terén az utóbbi évtizedekben különböző kutatók már elértek, mégis a részletekben bizonyára vannak érdekes és figyelemreméltó eltérések is.

Lenhossék Mihály az antropológia feladatairól tartott akadémiai előadásában megemlíti például, hogy a szémita típus a köztünk élő zsidóságnak legalább 80%-án felismerhető. Miben áll ez, az arc melyik részéhez fűződik leginkább? Még senki se tudott erre kielégítő, meggyőző módon reámutatni. Sem a görbült, a 6-os számra emlékeztető orr, durvább, szélesebb askenázim, vagy finomabb, keskenyebb szefardim alakjában, sem a széles, duzzadt — és amit különösen Henke hangsúlyoz — a szájzugok felé csak kevésbé keskenyedő ajkak, sem a telt szemhéjak (Ripley) nem feltételei e típusnak: az orr gyengéd és egyenes lehet, sőt Fishberg statisztikai vizsgálatai szerint ilyen az európai származású zsidóság többségének, 57.3%-nak (férfiak), illetőleg 59.4%-nak (nők) az orra s csak 22%-é, illetőleg 13.9%-é görbült, az ajkak metszése finom és árja típusú lehet, a szemhéjak rendes szabásúak lehetnek: s mégis ott van, ott bujkál a jelleg valahol a szájszegletek és orrszárnyak tájékán s a szemek körül; de megragadni, szavakkal kifejezhetően kihámozni s még kevésbé megmérni, nem tudjuk.

Patzek Károly 1833-ban Emberesmértető Töredék című tanulmányában a magyarságot és a Magyarországon élő különböző nemzetiségeket, ezek külsejét igyekszik leírni. A zsidókról a következő képet adja: A Zsidók kitsinyek, soványak, sápadtak, görbültek; hajok fekete, göndör; orrok nagy, görbe dugott; orrsövényük hosszú, erős, szájuk nagy, az orrszárnny és száj-szeglet körül való vonás igen erős; szemök körül többnyire ráncok vannak; az alsó állcsontjuk kiálló. Egész képök kellemetlen, bizodalmunkat hátráló és a nevetésre gerjesztő benyomást okoz. Énekes hangon s orrokból beszélnek. Szokásaik és hajlandóságaik esméretesek.

Glatter Ede pestmegyei főorvos A zsidók biosztatikai viszonyai című alapos tanulmányában (1856) vizsgálódásainak végső eredményeit a következőkben foglalja össze: 1. A kötött házasságok aránya a népiséghez az izraelitáknál kisebb, mint más nemzetiségűeknél. 2. A házasságok az izraelitáknál általán kevésbé termékenyek, mint a keresztényeknél. 3. A születések nemi differentiája az izraelitáknál a férfinemnek feltűnőleg kedvez. 4. A gyermeki korban való halandóság aránylag csekélyebb a zsidóknál. 5. A zsidó egyre-másra hosszabb életű a kereszténynél. 6. Az izraeliták nagyobb szaporaságának az oka a csekélyebb halandóságban fekszik. 7. A zsidó nemzet életében sok jelenség annak specifikus biostatikus arányaiból magyarázható.

Scheiber Sámuel idegorvos az ujoncok teradatai alapján a húszéves zsidók átlagos termetét 163.3 cm-ben állapítja meg. Körösy József hasonló eredetű adatokból a 19—22 éves zsidó férfiak magassági átlagát 163.5 cm-nek találja.

Bartucz Lajos a mindkét nembeli zsidó gyermekek évi átlagos termetét a következőkben állapította meg (cm):

ÉV	6	7	8	9	10	11
Fiúk	111.43	115.96	120.15	125.01	129.83	133.54
Leányok	109.04	114.02	119.57	124.98	128.99	134.92

ÉV	12	13	14	15	16	17	18
Fiúk	138.76	144.32	152.48	162.66	168.—	165.71	167.82
Leányok	142.61	147.58	150.07	155.25	154.14	157.—	154.—

A zsidó gyermekekre vonatkozó adatokat Bartucz összehasonlította más nemzetiségű gyermekekre vonatkozó adatokkal, az egybevetés eredményeként megállapítja, hogy a legmagasabb termetűek a zsidók, a korán beálló ivaréréssel kapcsolatban a termetbeli növekedés is a zsidó gyermekeknél a leggyorsabb.

Körösy József 1875-ben 3141 öt-tizenhatéves zsidó iskolásgyermek adatait is feldolgozta. A szemszín tekintetében az eredmény a következő: kék 18.38%, szürke 24.26%, barna 57.36%, a magyar és német nemzetiségű gyermekekkel összehasonlítva, a zsidók között sokkal több a barna és sokkal kevesebb a kékszemű. A hajszínre vonatkozó adatok a következők: szőke 23.66%, barna és fekete 76.39%. Bartucznak zsidó gyermekekre vonatkozó adatai nagyjából hasonlóak Körösyéhez. Zsidó gyermekek szemszíne: kék-szürke 23.48%, zöldes 24.26%, sárga-barna 52.25 százalék; hajszín: világos 29.94%, sötét 70.05%. Más nemzetiségű gyermekekkel szemben a zsidók között aránylag jóval kevesebb a kékszemű

és a világoshajú, sokkal több a barnaszemű és sötét hajú. A magyar gyermekeknek 34%-a kék szemű és 40.81%-a barnaszemű, 49%-uk világoshajú és 51%-uk sötét hajú. (Lásd Bartucz A magyarság antropológiája.)

Méhely Lajos professzor tanulmányainak hosszú sorában a magyarság és a zsidóság faji alkatában rejlő nagy ellentétre hívja fel a figyelmet és ezzel kapcsolatban a magyar zsidó vérkeveredés megakadályozását sürgeti. A magyar-zsidó fél vagy negyed vérkorcsban mind a két fajta értékes tulajdonságai kárbavesznek s ami az egyénben kifejezésre jut, az csupa merő félszegecs és selejtesség. Az ilyen szerencsétlen lény nyúga a világnak és terhe önmagának, aki Mohamed koporsója gyanánt ég és föld között lebegve tele van keserűséggel, belső elégtelenséggel, a természet rendje ellen lázadó indulattal; ezek a robbanóanyagok csak alkalomra várnak, hogy válságba sodorják magát az egyént és egész környezetét. Ebbe a kategóriába tartoznak a magyarországi zsidó lázadások exponeise is, ez már magában véve is elegendő ok arra, hogy ezt az embertípust ne engedjük elterjedni.

Nálunk eddig zsidó szakemberek részéről sem történtek komoly kísérletek népük testi-lelki alkatának kikutatására. A magyarországi zsidóság fajképének részletes adatgyűjtés és messzemenő vizsgálatok alapján való feltárása a jövő feladatok közé tartozik.

4. A zsidóság települése.

Az 1930-as népszámlálás adatait tartva szemelött, megállapíthatjuk, hogy a zsidóság nagy többsége az ország közepén, az Alföldön

helyezkedett el. Budapestet is beszámítva, az ország egész zsidó népességének háromnegyed része, a főváros nélkül is több mint egynegyede itt található. Ország részenként a zsidóság 1930-ban a következőkép oszlott meg:

Dunántúl	60.737
Alföld	334.578
Észak	49.252
Osszesen	444.567

A Dunántúlon az összlakosságnak csak 2.3%-a, Északon 5.1%-a, az Alföldön azonban már 6.9%-a volt zsidó. Itt említjük meg, hogy a visszakerült Kárpátalján az 1930-as cseh népszámlálás a 446.918 lakos között 102.542, tehát 14% zsidót talált.

Természetesen a három tájon belül vármegyénként nagy eltéréseket észlelhetünk a zsidóság lélek- és arányszáma tekintetében. A Dunántúlon számszerint legtöbb a zsidó Somogy megyében, 7571 (2%), viszont legnagyobb a zsidók arányszáma Vas megyében, 2.7%. Az Alföldön Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében él a legtöbb zsidó, 43.585 (3.2%), arányszámuk legmagasabb Szabolcs-Ung megyében, 6.5% (25.737). Az északi vármegyék közül abszolút szám és arányszám szerint is a legtöbb zsidót Zemplén vármegyében találjuk, 12.452 (8.5%).

Vármegyéink közül a legkevesebb zsidónak örvezendhetnek: Baranya, Bács-Bodrog, Csongrád megyék, mindenütt csak 1—1% zsidót találunk.

Köztudomású, hogy a zsidóság városlakó népelem, mindég és mindenhol a városok felé törekedett. Nálunk is körülbelül egy évszázad

óta ilyen irányú folyamatot figyelhetünk meg. 1930-ban a helyzet a következő volt.

	A zsidók abszolút száma	A zsidók száma az összlakosság %-ában
<i>Városok:</i>		
Törvényhatóságú jogú vá- rosok	248.949	14.8
Megyei városok	75.388	6.3
Összesen	324.377	11.2
<i>Községek:</i>		
10.000-nél népesebb közsé- gek	28.871	3.4
10.000-nél kisebb lélekszámú községek	91.359	1.8
Összesen	120.230	2.1
Együtt	444.567	5.1

Szembetűnő, hogy a zsidóságnak alig egy-ötöde élt a 10.000-nél kisebb lélekszámú községekben, holott az ország lakosságának kéreken fele, öt millió lélek ezekben a kis falvakban lakott.

Városaink elzsidósodása tekintetében is jelentékeny különbségeket figyelhetünk meg. Törvényhatósági jogú városaink közül úgy lélekszám, mint arányszám szerint is a legkevesebb a zsidó Hódmezővásárhelyen, 1151 személy, 1.9%, de Kecskeméten is csak 1567 a zsidók száma (2%). Budapest után a legtöbb zsidót Miskolcon találjuk, 10.862 lélek (17.6%). A megyei városok közül legkevesebb a zsidója Kőszegnek, 131 egyén (1.5%), de elég alacsony a zsidók arányszáma Budafokon, 1.9%, Csongrádon 1.3%, Túrkevéen 1.7%. Viszont a legtöbb zsidóval Ujpest dicsekedhetett, 11.396 lélek

(16.9%), arányszám tekintetében Sátoraljaúj-helyé az elsőség, 25.4%, majd Balassagyarmat következik, 17.4%. A Felvidékkel visszakerült városok közül legelzsidósodottab Munkács, ahol a 11.313 zsidó az összlakosság 43.3%-át tette ki, Kassán 11.195 zsidót számláltak 1930-ban (16%). Ungváron a cseh népszámlálás 27.6%, Beregszászon 29.9%, Losoncon pedig 14.7% zsidót talált.

Budapestnek különleges figyelmet kell szentelnünk. Nemcsak azért, mert az ország politikai, gazdasági és szellemi életének központja, hanem azért is, mert a történelmi Magyarország zsidóságának közel egynegyede, a háború utáni Magyarország zsidóságának majdnem fele a fővárosban élt. Ellenállhatatlan erővel vonzotta magához Budapest az ország zsidóságát. A múlt század elején még csak 1700 zsidót találunk Budán és Pesten, a század közepén 17.000-et, a század végén pedig már 170.000-et, egy évszázad alatt a zsidóság száma a fővárosban megszázsorozódott, ha a nemzsidó népesség is ilyen arányban növekedett volna, akkor 1900-ban Budapestnek ötmilliós világvárosnak kellett volna lennie. Már 1850-ben népes gettókat találunk a pesti oldalon. A zsidóság megoszlása kerületenként abszolút számban és százalékban a következő volt:

	B u d a					
	Vár	Tabán	Krisztina v.	Vizi v.	Országút	Ujlak
A zsidók száma	10	903	9	273	14	328
Az összlakosságból zsidó %-ban	0.3	11.1	0.2	2.8	0.4	8.6

	Buda	P e s t					Összesen
	Óbuda	Bel v.	Lipót v.	Teréz v.	József v.	Ferenc v.	
A zsidók száma	3439	379	2892	9091	204	76	17618
Az összlakosságból zsidó % -ban	31.6	2.8	27.4	26.9	1.2	0.9	13.9

Óbuda lakosságának közel egyharmada zsidó volt már 1850-ben, a pesti oldalon a Lipót-város és Terézváros tűnnek ki a zsidók nagy számarányával.

A zsidóság számának alakulásáról, a fővárosban a következő számsorok adnak képet:

	1850	1869	1880	1890	1900
A zsidók száma	17618	4890	70227	102377	166198
Az összlakosságból zsidó % -ban	13.9	16.6	19.7	21.—	23.6

	1910	1920	1925	1930	1935
A zsidók száma	203687	215512	207563	204371	201069
Az összlakosságból zsidó % -ban	23.1	23.2	21.6	20.3	19.2

A közölt adatokból kitűnik, hogy a zsidóság legmagasabb arányszámmal Budapesten 1900-ban volt, abszolút száma pedig 1920-ban volt a legnagyobb, a két időponttól kezdve a zsidóság népi ereje a fővárosban hanyatlik. A visszaesés okaira később még röviden kitérünk, most csak arra arra akarunk inkább rámutatni,

hogy Budapest nagyarányú elzsidósodása tulajdonképpen a múlt század felében ment végbe.

Komoly formában fenyegetett egy időben az a veszély bennünket, hogy dédelgetett kedvencünkől — a Duna királynőjéből — keleti zsidó gettó lesz. Volt olyan időpont, amikor már statisztikai adataink szerint is Budapest minden negyedik lakója zsidó volt, nem szólva az áttértekről és félvérekről. A kilencszázas évek elején megtorpant a zsidóság Budapest felé irányuló özönlése, ugyanakkor a modern nagyvárosi környezetben elveszítette a zsidóság korábbi nagy vitalitását. Csak ennek a két körülménynek köszönhetjük, hogy Budapest, úgy ahogy, megőrizte magyar jellegét. A zsidó megszállástól így is sokkal többet szenvedett, mint sorstársai, a másik két közép-európai nagy város, Bécs és Berlin. Elsősorban nálunk cserélte fel a gettó-élet hagyományait, külsőségeit európai szokásokkal és civilizált életformákkal a nyugat felé vonuló zsidóság. Ezt az átöltözést, ezt az átvedlést, amely magyar szempontból legfeljebb a nemzeti nyelv elsajátításáig ment, véltük mi tévesen asszimilációnak. Pedig minden külső alkalmazkodás ellenére a zsidóság bensejében zavartalanul tovább éltek az évezredes faji ösztönök. Üzleti mohósága és élelmessége révén a gazdasági élet minden területén az első vonalba nyomult, a tömegek irányítását szolgáló szellemi intézményeket és eszközöket; sajtót, irodalmat, színházat és filmet kezébe kerítve, ezekből kizárólag üzleti vállalkozásokat csinált, egészen száműzve a magasabb nemzeti és erkölcsi szempontokat, a nagyvárosi proletártömegeket pedig a maga politikai, hatalmi céljai szolgálatába állította. A gettóból magával ho-

zott csúfolódó, cinikus, neuraszténias, buja gondolkozást szétárasztotta a nagyváros egész társadalmában.

A három közép-európai főváros közül — mint mondtuk — Budapest helyzete volt a legsúlyosabb. A zsidóság olyan tömegben, olyan nyomasztó súllyal nehezedik a magyar főváros életére, hogy a budapesti utca külső képe, társadalmi élete, egész életritmusa kimondottan zsidó színezetű lett, aki a viszonyokat közlelebbről nem ismerte, nem tudhatta, hogy a zsidó élet mögött van egy másik elnyomott, háttérbe szorított magyar élet is. Hogy Béccsel és Berlinnel szemben Budapestnek mennyivel hátrányosabb volt a helyzete, azt híven visszatükrözik az alábbi adatok:

	A zsidók arányszáma:					
	1840	1880	1900	1910	1920	1935
Berlin	1.96	4.8	5.18	4.37	5.6	3.8
Bécs	2.5	10.6	8.8	8.6	10.8	9.4
Budapest	9.8	19.7	23.6	23.1	23.2	20.—

Másutt volt alkalmunk már részletesen kifejteni, hogy a zsidóság milyen szerepet vitt társadalmi, gazdasági, szellemi és politikai téren a magyar főváros életében (l. V. ö. Fővárounk elzsidósodása) Berlin, Bécs, újabban Prága, a közép-európai zsidóság bevehetetlennek hitt erődítményei sorra összeomlottak. Csak Budapest áll még. A magyar főváros kétszázzezernyi zsidójával — a budapesti izraelita hitközségek 1935-ben 247.646 hívőt mutattak ki és pedig a budai hitközség 23.446, az óbudai hitközség

6000, a penti hitközség 176.000, a kőbányai hitközség 4000, autonóm ortodox izraelita hitközség 38.117 hívőt; ugyanakkor a hivatalos statisztika csak 201.069 zsidóról tud — s a zsidóság kezében felhalmozódott nagy anyagi vagyoni erővel és gazdasági hatalommal ma is az európai zsidóság egyik legfontosabb erőközpontja. Éberén vigyáznunk kell, hogy a szomszédságunkból kiszoruló zsidótömegek ne Budapest milliós embertömegében próbáljanak fel szívódni. Másrészt mindent el kell követnünk, hogy a magyar főváros végre csakugyan magyarrá váljon és a magyarságé legyen.

5. Miért csökken a zsidóság száma?

Úgy a fővárosra, mint az egész országra vonatkozó adatokból kitűnik, hogy a zsidóság emberállományban 1920 óta növekvő visszaesés mutatkozik. Mi vajjon ennek a jelenségnek a magyarázata? Egy bonyolult statisztikai és társadalmi jelenséggel állunk szemben. A zsidóság lélekszámában beállott csökkenésnek ugyanis sokféle és a legkülönbözőbb okai vannak. A kivándorláson, az áttéréseken, közvetve a vegyes házasságon kívül a legfontosabb végső kihatásaiban legjelentősebb körülmény a zsidóság szaporodási képességének rohamos hanyatlása. A születések számának zuhanása végeredményben természetes következménye a zsidóság városokba tódulásának, valamint aránylag jóval kevedzőbb társadalmi, vagyoni helyzetének. A modern nagyvárosi élet az anyagi jólét mindenütt a születések korlátozását hozza magával. A születés csökkenés a zsidóságnál azonban már évek óta olyan arányokat öltött, hogy a halálozások messze felülmúlják a születéseket még

pedig évről-évre fokozódó mértékben. Ma tehát az a helyzet, hogy ha kivándorlás és az áttérés nemis apasztaná a zsidóság számát, akkor is évről-évre csökkenne számbeli ereje. 1925—30 között évente átlag a születések és halálozások mérlegének hiánya 285 fő volt, 1930—35 között ez az évi átlag már 1324 főre emelkedett.

Mindezek a jelenségek a legélesebb formában természetesen Budapesten jelentkeznek. Ezért mi is a fővárosra vonatkozó adatokkal igyekszünk ezt a folyamatot számszerűen is megvilágítani. Az ezer lélekre számított évi születési halálozási és ezek különbségéből adódó természetes szaporodási hányados az utóbbi évtizedekben a következőkép alakult a fővárosban.

	1880	1890	1900	1910	1920	1935
Születés	31.0	30.3	27.8	19.4	15.0	8.6
Halálozás	19.3	18.6	13.9	13.3	15.3	15.—
Természetes szaporodás	11.7	11.7	13.9	6.1	—0.3	—6.4

A zsidóság tehát Budapesten már 1920 óta nem tud felmutatni természetes szaporodást. 1935-ben a halálozások 1299 fővel múlták felül a születéseket. A születések elmaradásának következménye, hogy az egyes korcsoportokban lényeges eltolódások állanak be; míg 1880-ban a főváros zsidó lakosságának 33.2%-a 0—15 évesek, 45.7%-a a 15—40 évesek, 15.3%-a 40—60 évesek, 5.8%-a a 60 évnél idősebbek közé tartozott, addig 1920-ban az előbbi négy korcsoport arányszáma a következő volt: 19.6, 46.5, 24.9, 9%, 1930-ban a 60 évnél idősebbek arányszáma már 12.7%-ot tett ki, ugyanakkor a fő-

város egész lakosságának csak 8.2%-a tartozott ebbe a korcsoportba. Megállapíthatjuk tehát, hogy a zsidóság biológiailag elerőtlenedett, elöregedett. A polgári jólét, a pénz és a vagyon utáni hajsza, az életörömök élvezete, a kényelem, a raffinált életstílus győzedelmeskedett a szigorú vallási törvényeken, amelyek a korai házasságot és a népes családot követelik minden zsidótól. Kíélte magát a zsidóság, elfáradt, életereje elapadt. A kárpátaljai és felvidéki még mindig nagy szaporaságú keleti zsidó tömegek átmenetileg bizonyára országos viszonylatban is megjavítják a zsidóság veszteséges népmozgalmi mérlegét, esetleg a hiányt is ellensúlyozzák, de életerejét visszaadni többé aligha tudják.

6. Bevándorlás, kivándorlás.

A zsidókérdés végleges megoldása nálunk sem állhat egyébből, mint jelntékeny zsidótömegek kivándoroltatásából. Felvetődik a kérdés, vajjon milyen magatartást tanusít majd a zsidóság az ilyen törekvésekkel szemben. A történelem azt bizonyítja, hogy a zsidóság a világ vándorlásra leghajlamosabb népe. A palesztinai zsidó állam bukása után eltelt kétezer év alatt nem egy nagyméretű zsidó vándormozgalom zajlott le, amely száz-
ezres tömegeket is megmozgatott. Itt csak az orosz-lengyel zsidóság sokmilliós tömegének Amerikába vándorlására utalunk. Nem szabad azonban azt hinnünk, hogy a zsidóság csak onnét kelt vándorútra, ahol a politikai, társadalmi, gazdasági viszonyokat nem találta ki-
elégítőknek. Be nem érkezett, meg nem elégedett rétegei mindenütt vannak a zsidóságnak, ott is, ahol egyébként a teljes társadalmi

egyenjóság részese és nagy tömegei kivételesen kedvező életkörülmények között élnek; ezeket az elégedetlen tömegeket hajszolja, úzi tovább az elfojthatatlan, leküzdhetetlen vándor-ösztön az üzlet, a pénz, a profit után. Ha a mult század második felében ezek a nomád hajlamok nem mozgattak volna meg nagy zsidó tömegeket nálunk is, úgy az erőteljes szaporodás és bevándorlás következtében ma jó néhány százezerrel több zsidóval bajlódhatnánk. Már a kilencvenes években megindult a zsidóság kihúzódása Ausztriába, főképp Bécsbe, Nyugat-Európába és Amerikába; a veszteséget egyelőre még kiegyenlítette a bevándorlás és a nagy, természetes szaporodás. Hogy a zsidó kivándorlás valóban figyelemreméltó méreteket öltött, azt a következő számok bizonyítják.

	Z s i d ó k		
	természetes szaporodása	tényleges szaporodása	vándorlási különbözet
1870—80	95.000	82.500	— 12.500
1880—90	122.300	82.800	— 39.500
1890—1900	134.900	117.600	— 17.300
1900—1910	124.000	79.500	— 44.500
1920—30	2.256	— 28.788	— 31.044

1870-től 1930-ig — figyelmen kívül hagyva az 1910—20-as évtizedet — kerekén 150.000 zsidó kivándorlót mutatnak ki a fenti adatok. A valóságban a kivándorlók száma jóval nagyobb volt, kimutatásunkban ugyanis csak a

ki- és bevándorlási különbözet mutatkozik meg. Hogy ez alatt az idő alatt valóban volt galíciai zsidó bevándorlás is, az kitűnik abból, hogy a népszámlálások idején elég nagy számmal tartózkodtak az országban galíciai illetőségű személyek, számuk 1869-ben 6154, 1880-ban 9742, 1890-ben 20.023, 1900-ban 43.703, 1910-ben 57.808 volt; legnagyobb részük zsidó. Ha hatvan esztendőben évente átlag csak 2000 zsidó bevándorlót számítunk, ez azt jelenti, hogy a zsidó kivándorlók száma a valóságban még 120.000-rel több volt. A kivándorlók összes száma tehát közeljárhatott a háromszáz-ezerhez, ugyanakkor százhuszezer új zsidó jövevény került be az országba. Egy félszázad alatt közel fél millió zsidó jött-ment Magyarországon. Beigazolódott itt is az, amire már előbb rámutattunk, hogy nálunk emelkedik ki a zsidóság a gettóból, nálunk lesz a keleti zsidó európaivá, itt sajátítja el a civilizált életformákat, ezek birtokában innen indulhat tovább a siker reményében nyugatra; szerepünk cseppet se mondható tehát hálásnak. Két dolgot mindenesetre megállapíthatunk az elmondottak alapján: 1. a kivándorlás nem új dolog a zsidóság számára, a helyzet most legfeljebb annyival súlyosabb, hogy Ausztria és Németország felé elzárva az út. 2. Ha minden kényszerítő ok nélkül ekkora zsidó tömegek könnyűszerrel elhagyták az országot, aligha ereszhettek itt mélyebb gyökereket.

7. Az áttérések.

Az egyik legtöbbet vitatott részletkérdése az egész zsidókérdésnek az áttérések ügye. Az áttérések megítélésében két egészen ellentétes

nézet áll egymással szemben. Akik a zsidóságban csak hitfelekezetet látnak, úgy vélik, hogy a megkereszteléssel legalábbis az egyes emberre nézve elintéződött a zsidókérdés. Mások viszont, akik a zsidóság lényegét nem vallásában, hanem népi, faji mivoltában vélik felismerni, arra az álláspontra helyezkednek, hogy vallásán változtathat a zsidóság, de népi hovatarozandóságán semmi esetre se, mert jórészt öröklött testi, lelki sajátságokról van szó. Tulajdonképpen maga a zsidóság sem tudja, mit kezdjen ezzel a kényes problémával. A konzervatív zsidóság csak vallásfelekezetnek hajlandó magát tekinteni, de a zsidó értelmiség és a cionizmus már népi és faji alapra helyezkedik. A zsidósághoz valóban szorosan hozzátartozik vallása. ebben sűrűsödik össz szellemi erkölcsi világa. Nép és vallás között sehol sincs oly szoros kölcsönhatás, mint épp a zsidóságnál, mégis ki tagadhatná, hogy vannak — még pedig ugyancsak nagy számmal — zsidók, akik a mózesi vallási közösségtől elszakadva, vagy éppen egy másik hitközösség kötelékébe kerülve, eredeti tisztaságában megőrizték zsidó lelkiségüket, a zsidó gondolkozásmódot és világszemléletet. A zsidó áttéréseket két szempontból egyházi és a nemzeti elvek és célok szemszögéből kell néznünk. A valláscsere kérdése kizárólag az egyházakra tartozik, ők hivatottak eldönteni, hogy kit mikor és milyen feltételek mellett bocsátanak be kapuikon. A nemzeti érdek viszont azt követeli, hogy a vallását változtató zsidóban a történelem, a biológia, az örökléstan és a mindennapi élet tényeit és igazságait szem elől nem tévesztve, továbbra is csak zsidót lássunk.

Az egyház a maga törvényei és tanításai szerint senkit se rekeszthet ki saját soraiból, a nemzeti közösségnek viszont nem csak joga, de életbevágó kötelessége is gondosan mérlegelni, hogy kiket bocsát be életkeretei közé. Az olyan zsidót, akit nem a pillanatnyi érdekek, a könnyebb érvényesülés, vagy a veszélyérzet, hanem mély belső vágyódás és őszinte meggyőződés sodor át a keresztény egyházakba, bizonyára kielégíti az egyházi befogadás és nem vár politikai, vagy társadalmi előnyöket is mindjárt... — Másutt ismertettük már néhány zsidó írónak, tudósnek és közszereplőnek a véleményét az áttérésről és az áttértekről. Itt megjegyezzük még, hogy úgy keresztény, mint különösen zsidó egyházi körök egyáltalában nem titkolják, hogy az áttérők nagy többsége nem hitbeli szükségből változtat vallást. Véleményünket az áttérésről tehát a következőkben foglalhatjuk össze: ahogy az állam nem követelheti az egyházaktól azt, hogy ne fogadjanak be áttérő zsidókat, éppen úgy az egyházak sem kívánhatják az államtól, hogy a vallást változtató zsidót nép- és fajközösségéből is kilépettnek tekintse.

Áttérési mozgalom a zsidóság körében szétzórátása óta mindig volt; a középkorban inkább kényszerből, a 18—19. század óta saját akaratukból szakadtak el zsidó csoportok a mózesi hitközösségtől. Nálunk a múlt század negyvenes éveiben volt gyakori a zsidók megkeresztelkedése, a második hullám a proletárdiktatúra bukása után 1919—20-ban zajlott le, a harmadik napjainkban megy végbe.

Az áttérésekről 1896 óta vannak hiteles adataink. 1896-tól 1937-ig a felekezetüket elha-

gyott zsidók összes száma 32.234 volt. Áttérések által azonban csak 25.901 főnyi veszteség érte a zsidóságot, mert a zsidók egy része jobb időkben visszatért régi hitére. Erdemes ezt a kérdést közelebbről is szemügyre venni: 1919-ben 7146 zsidó tért keresztény hitre, ugyanakkor a zsidó hitre térők száma csak 137 volt, 1922-ben, amikor már virágzásnak indult a zsidó fajvédő konszolidáció, megkezdődött a zsidók visszaözlélése hitközségeikbe, 1922-ben 499 zsidó vált ki egyházából, ugyanakkor 340 visszatért, 1923-ban ez az arány 458 és 326, 1924-ben 433 és 315, 1925-ben 412 és 311. Ezek a számok világosan megmutatják, hogy mennyire volt őszinte és igaz a zsidók 1919—1920-as megkeresztelkedése. — Az áttérések 1938-as alakulásáról még nincsenek hiteles adataink, az Egyenlőség című zsidó hetilap 1938 december 20-iki számában erre vonatkozóan a következő adatokat közli: Pesten 2600-an, Budán ezren, a főváros többi hitközségeiben 340-en, a vidéki hitközségekben 520-an hagyták el az izraelita vallást. Összesen tehát 1938-ban 4640-en. Ha ezek az adatok hitelt érdemlőknek bizonyulnak, úgy 1938-ig kereken 30.000 főnyi veszteség érte a zsidóságot áttérések által. Annyi bizonyos, hogy a zsidó-kérdést a térítés nem oldja meg és a megkeresztelkedés csak nagyon kivételes esetben jelent asszimilációt és elszakadást a zsidóságtól. A zsidó álláspont ebben a kérdésben egyébként a következő: „ha az asszimiláción a hitehagyást értik, akkor a magyar zsidóság nem fog és nem is akar asszimilálódni.” (Zsidó Szemle.)

8. A magyarországi zsidóság társadalmi helyzete.

A hazai zsidóság közismerten egyoldalú, rendellenes és az ország szociális szerkezetével összhangban nem álló társadalmi rétegződése nem kis mértékben járult hozzá a zsidókérdés kiéleződéséhez. A régebben falvakban is szét-szórt zsidóság a városokba tódult, parasztosztálya sohasem volt, most pedig végleg elszakadt a rögtől. A városokban a kispolgárság és a középosztály soraiba ékelődött be, majd pedig a felső tízezerbe szívódott fel.

Kovács Alajos ismert statisztikai tanulmányában (A csonkamagyarországi zsidóság a statisztika tükrében) a zsidó és nemzsidó lakosság eltérő társadalmi tagozódását a következő adatokkal szemlélteti:

	Polgárság	Értelmiség	Munkásság	
Zsidók	44.1	5.3	50.6	100
Nemzsidók	43.1	25.1	31.8	101

Az értelmiség és a munkásság csoportjában mutatkozó különbségek maguktól beszélnek. Ne feledjük továbbá, hogy ezek a nyers adatok, amelyeket az élet jelentékenyen kiigazít. A munkásság rovatában például a zsidók nagyrészt a kereskedelmi és kisebb részben az ipari segédszemélyzet jobban jövedelmező munkaköreiben találjuk. Az értelmiség rovatában is a nemzsidók nagyrésze a kifizetésű közszolgálati alkalmazottakból kerül ki, a zsidók nagyrésze a jobban jövedelmező szabadpályákon helyezkedett el. A polgárság rovatában pedig a nem-

zsidók nagy tömegét a kisbirtokosok teszik ki, a zsidók többsége az önálló kereskedők és iparosok közül kerül ki, akinek vagyoni és társadalmi helyzete sokkal kedvezőbb.

Nincs igaza a zsidóságnak, amikor azzal érvel, hogy belekényszerítették ebbe az életkeretbe. A gettó-kötöttségek már száz év előtt megszűntek, a zsidóságnak módjában állott szabadon választani elethivatást, itt volt az alkalom a befogadó népek társadalmi osztályaiban való egyenletes szétosztódásra, de a zsidóság nem ezt cselekedte, hanem rávetette magát a merkantil és az értelmiségi szabad pályákra, következetesen tartózkodva a közvetlenül termelő élethivatásoktól. Ezzel a törekvésével nem hagyott fel a zsidóság még az utolsó évtizedekben sem, — amikor pedig már előrevetették árnyékukat a súlyos következmények —, sőt mind szívósabban igyekezett kiépíteni és megtartani megszerzett pozícióit.

A fentiekben ismertetett társadalmi megosztódási folyamat már a múlt század vége felé kialakult. Az Egyenlőség 1896 január 31. száma közli a pesti hitközség tagjainak foglalkozási statisztikáját. Ebből az érdekes összeállításból megtudhatjuk, hogy a hitközségnek 6079 tagja között volt 2 főrend, 9 képviselő, 2 kúriai bíró, 230 ügyvéd, 31 bankigazgató, 1506 kereskedő, 530 hivatalnok, 298 orvos, 44 író, 83 gyáros, 93 földbirtokos, 110 háztulajdonos, továbbá többek között 5 házmester és 2 pallér is. Találunk a hitközség tagjai között 6 királyi tanácsost és 41 nemest (?). Minden negyedik zsidó kereskedő, minden huszadik orvos, minden huszonötödik ügyvéd és minden tizenkettedik hivatalnok, de háromezer zsidóra csak egy pallér jut.

A zsidóság társadalmi helyzetéről elsősorban a foglalkozási statisztika alapján alkothatunk képet magunknak. Erre a kérdésre a zsidóságnak a magyar gazdasági életben elfoglalt szerepének tárgyalásakor még visszatérünk, itt most csak néhány általános jellegű adatra kívánunk rámutatni.

1930-ban a kereső zsidók százalékaránya az egyes foglalkozási főcsoportokban a következő volt:

	Östermelés	Bányászat	Ipar	Kereskedelem	Közlekedés	Közfoglalkoztatás, szabadfoglalk.	Védőerő	Napszámosok	Nyugdíjasok	Egyéb	Házi cseléd	Összesen
Zsidó keresők	0.3	0.8	8.3	40.0	3.7	8.9	0.4	1.4	9.1	5.7	1.0	5.3

Az 5.3%-os átlag arányszámot közel nyolcszor múlja felül a zsidóság a kereskedelem és a hitel körében, jóval nagyobb még a zsidóság részesedése az ipar, a közfoglalkoztatás és szabadfoglalkozásúak, továbbá a nyugdíjasok és magánzók főcsoportjában, másrészt feltűnően alacsony a zsidók arányszáma az östermelők és a házcselédek körében. Sokkal többet mondanak azonban azok az arányszámok, amelyek a foglalkozási főcsoportokon belül részletesebben is megvilágítják a zsidóság részvételét a különböző hivatáskörökben. Az östermelés főcsoportján belül például az ezer holdon felüli nagybirtokosok között 9.7% a zsidó, a 200—1000 holdbirtokkal rendelkezők között 15.4%, a nagybirtokbérlők között 1000 holdon felül 42.0%, a 200—1000 holdat bérlők

között 38.4%, gazdasági tisztviselők sorában pedig 18.7%, míg a kisbirtokosok, a kisbirtokos-napszámosok, a gazdasági cselédek és a mezőgazdasági munkások alcsoportjaiban alig érik el a zsidók a 0.1%-ot.

Hasonló a helyzet a többi foglalkozási főcsoporton belül is. Úgy a bányászat-kohászat, mint az ipar, kereskedelem és hitel, a közlekedés, továbbá a közszolgálat és szabad foglalkozásúak főcsoportjain belül sokszorosan nagyobb a zsidó önállók és tisztviselők arányszáma, mint a segédszemélyzeté. A következő táblázat erről tájékoztat (zsidók arányszáma 1930-ban a keresők között):

	Bányászat, kohászat			ipar			Kereskedelem, hitel	
	ö.	t.	s.	ö.	t.	s.	ö.	t.
A zsidók ‰ száma	30.6	19.6	0.1	11.0	33.4	5.6	45.6	47.6

	s.	Közlekedés			Köszolg. szabad fogl.		
		ö.	t.	s.	ö.	s.	t.
A zsidók ‰ száma	29.1	12.5	6.5	1.9	34.2	7.4	3.1

(ö: önálló, t: tisztviselő, s: segédszemély)

Az önállók között a bányászatban hatszor, a kereskedelemben kilencszer, a szabad-foglalkozásúak között pedig közel hétszer nagyobb a zsidók arányszáma, mint az ország kereső lakossága közötti átlagos arányszámuk (5.3%). Magától értetődik, ilyen körülmények között, hogy viszont a segédszemélyzetnél a bányá-

szatban, a közlekedésben és a szabad-foglalkozásúak körében egyaránt messze elmaradnak ország keresői közötti előbb említett arányszámuktól, s azt csak az iparban érik el és a kereskedelemben — mint különlegesen és kifejezetten zsidó foglalkozási ágban — mulják felül. Ezek az arányszámok világosan megmutatják, hogy milyen élesen elüt a zsidóság társadalmi rétegeződése az ország nemzsidó lakoságáétól. A zsidóság valóban mint egy uralkodó és kiváltságos kaszt helyezkedik el az ország lakosságán belül. Egy aránylag kis lélekszámú, vékony rétegről van szó, amely mindenütt a kedvezőbb életlehetőségeket biztosító, a vagyont és jólétet jelentő társadalmi osztályokban található.

Sajnos, a statisztika csak kevés olyan közvetlen, vagy közvetet adattal rendelkezik, amely a zsidóságnak ezt a közismerten kedvezőbb és előnyösebb társadalmi elhelyezkedését számszerűen is ki tudná mutatni. Megemlítjük itt a lakás-, a háztulajdon-, a földbirtokstatisztikát, mint amelyek erre a kérdésre vonatkozóan sok érdekes és figyelemreméltó adatot szolgáltatnak. Végül hivatkozunk arra az érdekes körülményre, hogy városainkban a házicselédek száma mindenütt a zsidók arányszámához igazodik.

Ezt az összefüggést nem magyarázhatjuk mással, mint azzal, hogy a cselédtartásra elsősorban a jobb jövedelmi és vagyoni viszonyok közt élő zsidóságnak van módja.

De a számoknál és adatoknál ezerszer többet mond maga az élet kérélhetetlen valóságával. Ha a zsidóság társadalmi elhelyezkedését, életviszonyait, jó, vagy rossz sorsát

	Házi cselédek száma	100 lakos közül házi cseléd	100 lakos közül zsidó
Budapest	63.294	6.3	20.3
Baja	755	2.7	5.9
Debrecen	4.097	3.5	8.6
Győr	2.261	4.4	10.6
Hódmezővásárhely	1.252	2.1	1.9
Kecskemét	1.755	2.2	2.0
Miskolc	2.672	4.3	17.6
Pécs	1.821	3.0	6.5
Sopron	1.238	3.4	5.2
Szeged	2.863	2.1	4.1
Székesfehérvár	1.152	2.8	6.0

meg akarjuk ismerni, széjjel kell néznünk látó szemekkel a gondoktól, szenvedésektől terhelt magyar életben. Hol nyüzsögnek, hol hiányoznak Izrael fiai? Látjuk-e vajjon őket a tárnák mélyén, kint a barázdák között, nehéz, verejtékes, robotos munka közben, vagy a nyomortanyákon az inségkonyhákon. Mindezen a helyeken hiába keressük őket. Az új Lipótváros ultra modern bérpalotáiban, a villanegyedekben, a Vár ősi, patinás főnemesi palotáiban, a bankok, nagyvállalatok igazgatói irodáiban, az előkelő szórakozóhelyeken, a szerkesztőségekben ott igen, ott övék a többség, ők a hangadók.

Ha a magyarországi zsidóságot társadalmi alkotó elemekre bontjuk, találunk egy vékony proletárréteget is. Ennek a zsidó proletariátusnak egyik fele a nagyvárosokban él, egy alulmaradt zsidóréteg ez, bizonyos ipari szakmákban, főleg a kereskedelmi segédszemélyzet

körében találkozunk vele. Cionisták, vagy kommunisták, a szakszervezetek szellemi irányítói, a marxista párt-, vagy szakszervezeti hivatalt ők szállták meg. Egy másik csoportja ennek a zsidó proletariátusnak a budapesti és az északkeleti városok gettóinak mélyén munka-, foglalkozás-, állandó hivatás nélkül élő jövő-menő, nyüzsgő keleti zsidóság. Ezek folyton csak üzlet után szimatolnak, a valutasibolást és csempészt hivatásszerűen gyakorolják. Az ú. n. zsidó asszimiláció megtestesítője a zsidó kispolgárság. A kis- és középkereskedelem túlnyomó részét, bizonyos ipari szakmákat tart kezében. Vallási élete szabadabb, nem tartja be szigorúan a rituális törvényeket, de azért lelkesedik minden zsidó ügyért, áldoz zsidó célokra, társadalmi, közéleti magatartását a zsidó érdekek szabják meg. Az előző nemzedéke még azt a zsidós német nyelvet beszélte csak, amelyből később héber, jiddis, szláv szavaktól tarkított pesti argot, a zsidó magyar irodalmi nyelv fejlődött ki. Miből állt ennek a zsidó kispolgárságnak asszimilációja? Abból, hogy zsidó magyar ujságokat, írókat olvasott, színházakat látogatott, zsidó magyar politikusokért, pártokért lelkesedett és ösztönösen, vagy tudatosan mindent lefitymált, lenézett, megvetett, ami igazán magyar volt. A zsidó értelmiség többféleképp próbálta a maga helyzetét tisztázni: vagy áttért és vegyes házasságot kötött, vagy nyiltan, esetleg csak bensejében zsidó nacionalista lett, végül nem kevesen a nemzetközi eszményeknek és gondolatoknak, a világhumanizmusnak és a világdemokráciának hódolnak, az utóbbiak valamikor a szabadkőműves páholyokban tömörültek,

most megfelelő politikai és társadalmi szervezet hiányában elvesztették közéleti befolyásukat. A zsidó plutokrácia nagyrésze ma már szoros rokoni és családi kapcsolatokba került a magyar arisztokráciával, kifejezésre jut ez társadalmi életében és politikai szereplésében is. De tartozzék bármilyen társadalmi osztályhoz is a zsidóság, éljen a gettóban, vagy főúri kastélyokban, kövesse Mózes hitét, legyen bár megkeresztelkedett; megmaradt zsidónak. Ilyen maradt nemcsak testi külseje, hanem észjárása, érzésvilága, lelki, erkölcsi élete, világszemlélete szerint. Nem ítéletet, vagy bírálatot akarunk mondani, csak tényként állapítjuk meg, hogy idegen volt és maradt közöttünk a zsidóság, akit sohase tudtunk igazán megérteni, akit sohase tudtunk befogadni, legfeljebb csak elfogadni, félve, gyűlölve, ámulva vagy csodálkozva, de mindig mint idegenre, mint nem várt, nem hívott, nem marasztalt, fölényes és tolakodó vendégre, úgy néztünk a körülöttünk sűrű-forgó zsidóságra...

9. A magyarországi zsidóság története.

Hogy az első zsidók mikor és honnan kerültek Magyarországra, arra vonatkozóan megbízható adataink nincsenek. Komolyabb zsidó történészek maguk is elutasítják azt a feltevést, hogy a kazár eredetű kabarók és velük együtt a honfoglaló magyarok egyrésze is zsidóhitű lett volna. A legrégebbi magyarországi zsidó hitközség a budai, valószínűleg a XI. században keletkezett és tagjai német-morva eredetű zsidók voltak.

A zsidók tevékenységének káros következményeit nálunk először *Szent László* ismerte

fel. A *szabolcsi zsinat* által hozott törvények kimondják, hogy „keresztény rabszolgát akár-milyen nyelvű, vagy nemzetű legyen, venni vagy eladni, avagy magánál szolgaságban tartani senki a zsidók közül ne merjen“, továbbá, hogy a zsidók birtokot szerezhetnek, de csak akkor, ha püspöki székhelyen laknak. Elrendelte még a *szabolcsi zsinat*, hogy ha a zsidók keresztény nőkkel házasságban élnek, — úgy-látszik a vegyes házasság már akkor is divat-ban volt — feleségeik tőlük elvétetvén, szabad-ságba helyeztessenek, ha valaki zsidót vásár-nap, vagy valamely más ünnepnap munkában ér, úgy szerszámaít el kell venni. Az *első zsidó-törvényt mindjárt trónralépése után, Kálmán király* adta ki. 1095-ben kiadott törvény értel-mében zsidónak lehetett földbirtoka, de azt kereszténnyel nem műveltethette, pénzt csak tanúk jelenlétében kölcsönözhetett. A követ-kező évtizedekben a zsidók a pénzületben és a kereskedelemben egyre fontosabb szerephez jutnak. Pénzkölcsönzés által beférkőznek a főurak bizalmába, sőt egyiknek-másiknak még a királyi udvarban is voltak összeköttetései. Hamarosan az állampénzügyek irányításában is szóhoz jutnak. *II. András* uralkodása alatt az adóbérlők és a királyi kincstár kezelői között már nem egy zsidót találunk. A köznép nyomorának, szenvedésének és elkeseredésének nem utolsó sorban az az oka, hogy a zsidó, izmaelita és más idegen adó- és vámszedők könyörtelenül megszarolják, a szegényebb kis-nemességet pedig az uzsorakamatokkal teszik tönkre. Az országos elkeseredés végül is ahhoz a forradalmi jellegű megmozduláshoz vezet, amely 1222-ben *II. Andrást* az *Aranybulla*

kiadására kényszerítette. Az *Aranybulla* 24. pontja értelmében zsidók a jövőben pénzváltók, kamaraispánok, sókamarások és vámszedők nem lehetnek, nemességet nem kaphatnak. Ügylátszik, a gyengejellemű király az Aranybulla rendelkezéseit nem tartotta be, mert a pápai követ állandó sürgetésére 1231-ben újból megígéri ünnepélyes formában, hogy a zsidókat a közhivatalokból kizárja, két évvel később pedig a *beregi* erdőben fogadja meg, hogy jövőben nem engedi meg, hogy a zsidók keresztény nőt vegyenek feleségül, keresztény cselédet, vagy szolgát tartsanak, hogy a közhivataloktól megfosztja őket és kötelezővé teszi a zsidó-jel viselését.

IV. Béla király 1251 december 2-án kelt kiváltságlevelében meszemenő jogokat biztosít a zsidóságnak, nyilván állampénzügyi okok késztetik erre a lépésre, amely éles ellentétben állott az európai közfelfogással és a Szentszék tiltakozását vonta maga után. A kiváltságlevel a zsidóknak messzemenő személyi, vagyoni, települési és kereskedési szabadságot biztosított. A peres ügyek elintézésére külön zsidó bírói intézményt állított fel, a tárnokmester felügyelete alatt. Súlyosabb esetekben a királyhoz is lehetett fellebbezni. Részletesen szabályozta a zsidó Aranybulla a szerződések és zálogügyletek megkötésének módját. Jogot kaptak a zsidók a kamatszedésre is, sőt nemesi birtokok zálogul leköthetők voltak náluk, földesúri jogokat azonban nem gyakorolhattak.

A zsidóknak nyújtott nagy kedvezmények a városokban mindenütt elégtelenséget váltottak ki, ez a hangulat tükröződik vissza a budai zsinat 1279-ben hozott határozataiban.

A zsinat a zsidó-jel viselését követeli, a püspököket hivatalvesztés terhe mellett kötelezi, hogy birtokaikat ne adják zsidónak bérbe, kiközösítéssel fenyegeti azokat, akik zsidókat közhivatalokba ültetnek! A zsidókat külön utcába költöztetik a zsinat határozatai, bár a gettó nem egyoldalú kényszer következménye, mert maguk a zsidók is szívesebben laktak egymás között. A városok évszázadokon keresztül állandó harcban állanak a zsidókkal, általában arra törekszenek, hogy inkább a pénzületre szorítsák őket, mert ezzel keresztény ügysem foglalkozhatott. A pénzkölcsönzés ebben az időben elég jövedelmező üzlet volt, a hivatalosan elfogadott kamatláb egy forint után heti két dénár, ami évi száz percentnek felelt meg.

Nagy Lajos tett először kísérletet a zsidókérdés gyökeres megoldására olymódon, hogy elrendelte valamennyi zsidónak az országból való kiutasítását. Előbb levélöléssel kísérletezett, megsemmisítette az adósleveleket, így próbált enyhíteni az uzsorától kifosztott nép helyzetén. A kiutasított zsidók Lengyelországba távoztak, de még *Lajos* életében megindult visszaszivárásuk.

Zsigmond uralkodása alatt kiadott budai törvénykönyv érdekesen világítja meg a városoknak a zsidósággal szemben tanúsított álláspontját. A zsidó öltözké viselése kötelező (hegyes kalap, vörös köpeny, sárga folt), ingatlant szerezhetnek a zsidók, az utcán egy héten csak egyszer árusíthatnak és csak a zsidóutcában, ha a keresztény árusok közé keveredtek, árujuk elkobozható, a zálogleveleket minden évben egyszer be kell mutatniok a városi bírónál, ha

ezt elmulasztották, követelésük érvénytelenné vált, csak a kijelölt utcákban lakhattak, a céhekbe nem voltak felvehetők, az uzsorát tiltja ugyan a budai törvénykönyv, de a büntetést meglehetősen későre, az utolsó ítélet napjára tolja ki.

A vegyesházbeli királyok alatt a zsidóság legfőbb előljárója a zsidóbíró volt, aki ügyeket intézi, tőlük az adókat beszedi, peres ügyekben ítélkezik. Mátyás király ezt az intézményt megszünteti és helyébe a zsidó prefektúrát állítja. Az első zsidó prefektus a budai Mendel volt. A zsidósággal, a hitközségekkel szemben szinte korlátlan hatalommal volt felruházva, képviselte a királyi udvarban a zsidóügyeket, beszedte az adókat, ő és családja fel volt mentve a zsidójel viselése alól. Mátyás halála után bekövetkező zűrzavarban a zsidók is szabadon garázdálkodhattak. Egy Salamon nevű — teljes neve Szenior Etel ben Efrajim — budai zsidó, aki kikeresztelkedése után Szerencsés — Fortunátus — Imre néven ismer a történelem, az ország kincstárnoka lesz. Az egyik hazai zsidó történetíró elmondja róla, hogy meglelt korában vette fel a keresztséget, mert házasember létére tiltott viszonyban élt egy keresztény asszonnyal, amikor a viszony kitudódott, választania kellett a hitehagyás és megcsonkítás között. Szenior az előbbi választotta, Szalkai László esztergomi érsek végezte el a keresztelési szertartást, a keresztapa Perényi Imre nádor volt. Szerencsés vallásának változtatásával nem szakadt el előbbi hitsorsosaitól, mint keresztény is a zsidókkal érzett, ha a szűkség követelte; titkosjegyű héber levelekben küldött nekik tudósítást, ha veszedelem készült ellenük. Egy konstantinápolyi rabbi levele rész-

letesen felsorolja a kereszténnyé lett Szerencsés zsidóknak tett hasznos és áldásos szolgálatait: minden péntek este alamizsnát osztatott ki a zsidó szegények között, kieszközölte Prága városánál a zsidókat kitiltó rendelet visszavonását, stb. A királyt szerencsétlen és felelőtlen pénzügyi manipulációkba kergeti, ezzel mérhetetlen kárt okoz az országnak. A mohácsi vész után a rendek Székesfehérváron elhatározták, hogy a zsidók az ország minden vidékéről városából haladéktalanul kiűzetnek. János király megtagadta ennek a törvénynek a szentesítését, végrehajtani különben sem tudta volna, Mária királynő azonban elrendeli a pozsonyi zsidók kiutasítását. A szultán viszont a budai és esztergomi zsidók nagy részét Törökországba viteti, ahol ezek egyideig külön hitközségbe tömörülve élnek, utóbb azonban beolvadnak az ott élő benszült zsidóságba. Magyarország négy legnagyobb zsidó hitközsége közül a budai, a pozsonyi és a soproni megsemmisült, nemsokára sor került a negyedikre, a nagyszombatira is. Zsidók és törökök elég jól megértették egymást, mindkettőnek ugyanaz volt a célja, a hódoltsági területek népének kizsákmányolása. A török basák szívesen vették a zsidók letelepedését, a budai hídvámot, a budai és pesti kincstári kocsmát, a váltóházat is zsidók bérelték, akik kincstári hivatali tisztségeket is betöltöttek, volt közöttük bérletfelügyelő, számtartó, adó- és törvénykezési költség behajtója, a budai basáknak zsidó orvosuk volt. Az uzsora nagy kockázattal járt, mert ha a török adós akár hamis tanukkal is bizonyította, hogy tőle uzsorát vettek, a zsidónak nemcsak a kamatot kellett visszaadni, hanem a tőkét is elvesztette. Jól jövedelmező

foglalkozásuk volt a zsidóknak a pálinkafőzés és a rabszolgakereskedés. (Büchler.)

A török uralom megszűnése után a Habsburg uralkodók különféle zsidóellenes rendszabályokat léptetnek életbe. Ilyen természetű határozatokat hoz az országgyűlés is, de ezeknek végrehajtására a főurak ellenállása miatt alig kerül sor. A feudális arisztokraták és a nagy papi birtokok urai már nem tudták nélkülözni zsidóikat, már nem tudtak meglenni kedvelt házizsidaik tanácsai és szolgálatai nélkül. A nagybirtokokon különösen az Eszterházyak (Kismarton), a Pálffyak, a Károlyiak mammutbirtokain egymásután alakultak a népes zsidótelepek. Ezeken a birtokokon a zsidók a vámszedők, ők bérlik a kocsmajogot, a pálinkafőzést, ők veszik és adják a gabonát, a bort, a gyapjút, a marhát, ők adnak kölcsönt a termésre és ha ez nem elég, a birtokra; a többnyire Bécsben élő, birtokaival mitsem törődő főuraknak.

A XVII. században a legnagyobb zsidó hitközség Magyarországon a budai volt. Buda ostromakor a várvédelemből a zsidóság is kivette részét — főleg pénzével — nem csoda, ha a város elfoglalása után a zsidókat elűzték, alig néhány évtized múlva már újra visszaszállingóznak. A városi tanács állandó harcot folytat a betelepíteni akaró zsidókkal, akiknek azonban igen előkelő pártfogóik vannak, sokszor még a királyi udvarban is.

III. Károly király 1726-ban adja ki az örökös tartományokra vonatkozó rendeletét, amely szerint minden zsidó családból csak az elsőszülött köthet házasságot a birodalom területén, a többieknek házasság esetén ki kell vándorolni, a magyar országgyűlést hasonló

intézkedés megtételére szólította fel az uralkodó, ez azonban folyton halogatta a dolgot, aminek az lett a következménye, hogy a cseh-morva zsidóság mind nagyobb tömegekben jött át Magyarországra. A bevándorolt morva zsidók továbbra is fentartották kapcsolataikat régi hitközségükkel, a trencséniek például titkos esküvel fogadták meg, hogy bármely néven nevezendő hitközségi ügyben, legyen az per, választás, adóbecslés, csakis az Ungarisch Brod-i zsidó törvényszéknek engedelmeskednek és semmiféle magyarországi törvényszék vagy nemes által nem intéztetik el ezen ügyeiket. (Büchler.) Mária Terézia atyja nyomdokain haladt, életbeléptette a türelmi adó fizetését, nem úgy fia, II. József, aki megnyitotta a zsidók előtt a szabad királyi városok kapuit, megengedte nekik az iparüzést, iskolák alapítására és német vezetéknév felvételére kötelezte őket. Ezzel megindult az a szélesztendő folyamat, amely végül is a zsidóság nagy társadalmi és gazdasági túlsúlyához vezetett. Az 1790. országgyűlés érvényben hagyja a József által nyújtott engedményeket, de újabb kedvezményeket csak ötven év múlva, az 1839—40-es országgyűléstől sikerült kicsikarnia a zsidóságnak. A múlt század elején, mint máshol már említettük, a cseh és morva zsidóság után megindul a galíciai is Magyarország felé. Amíg mi átengedtük magunkat a liberális eszmék és jelzavak mámorának, azalatt az idegen hódítók elárasztottak egész vármegyéket, betolakodtak a városokba, rátették a kezüket a kereskedelemre. Az 1843—44-es országgyűlés további könnyítéseket nyújt a zsidóknak, de az emancipáció ellen még komoly aggodalmak hangzanak el olyan férfiak részéről, mint Kossuth

Lajos és Széchenyi István gróf. A nép, a jobbagság, a polgárság és a kismemesség a legélesebben ellenzi a zsidóknak nyújtandó újabb jogkiterjesztést, de még az egyenjogusítás híveiként szereplő liberális politikusok is vallási reformokat és különös szokásaiknak elhagyását kívánják a zsidóktól. E követelések hatása alatt a zsidóság fiatalabb rétegeiben magyarító mozgalmak, vallási reformtörekvések indulnak meg, de a konzervatív zsidóság ellenállásán megtörnek ezek a kísérletek. A forró márciusi napokban országszerte zsidóellenes tüntetések zajlanak le. A legnagyobb ilyen csaknem zavar-gássá fajuló tüntetés Pesten megy végbe. Az utcai zavargások közvetlen oka a Táncsics Mihály vezetése alatt álló zsidó nemzetőrök és Klein Hermann, egy zsidó-német ujság szerkesztőjének kihívó viselkedése. A tömeg az illetőséggel nem bíró zsidók kiutasítását, a zsidó nemzetőrök lefegyverezését és Klein megfenyítését követeli.

Az abszolutizmus első éveiben nem sokat változott a zsidóság helyzete. Az ötvenes évek vége felé azonban az osztrák zsidó pénzemberek összeköttetései, előkelő kapcsolatai következtében különféle könnyítésekben és kedvezésekben részesült a hazai zsidóság. Ezek a rendeletek a zsidóságot a gyakorlatban már csaknem teljesen egyenrangúvá tették a keresztény lakossággal. Csak az egyenjogúság forma szerinti elismerése hiányzott. A kiegyezéssel megjött erre is a kedvező lélektani pillanat. Az országgyűlés két háza minden vita nélkül szavazta meg az 1867: XIV. tc-et, amely kimondja, hogy az ország izraelita lakosai a keresztény lakosokkal minden polgári

és politikai jog gyakorlására egyaránt jogosítottaknak nyilvánítatnak.

Az egyenjogúsítást követő évtizedek a magyarországi zsidóság történetének fénykorát jelentik, a magyarság számára viszont a tragikus lehanyatlás korszakát. A zsidóság előtt megnyílt minden út és ő nem habozott élni is a kínálkozó lehetőségekkel. Eleinte a kiegyezést követő első évtizedekben a zsidóságnak legalább is az a része, amelyiknek már a második nemzedéke élt Magyarországon őszintén hitt a magyarságában. Akart asszimilálódni és mikép a magyar társadalom túlnyomó többsége hitt is az asszimiláció lehetőségében. A zsidóságnak ez a töredéke igyekezett az asszimiláció külső előfeltételeinek minél hamarább eleget tenni, de nem nyúltak le ennek a lelki folyamatnak gyökérszállai mélyen a tudat alatti rétegekbe, a lélek elrejtett zugaiba, oda ahol az erkölcsi eszmények, a világnézet rejtekeit találjuk. De ki törődött ezzel? Mi nem vettük észre és nyugodtan átengedtük magunkat a kéjes örömnak, hogy íme, milyen jó magyar polgárok lettek zsidóinkból.

Tiszaeszlár, az egyházpolitikai harcok, a ruténföldi akció mind egy-egy új izgalmas és érdekes fejezete a hazai zsidóság történetének. Amikor már mindent elért a zsidóság egy lassú, talán nem tudatos, de mind erőteljesebben megnyilvánuló hangulatváltozáson ment keresztül. Mindinkább elhalkultak a magyarság iránti hálát és hűséget zengő szólamok. Most már nem elégedett meg a zsidóság azzal, hogy alkalmazkodva a meglévő politikai, társadalmi viszonyokhoz, keretekhez, pártokhoz, azokon belül érvényesüljön; ő akart irányt szabni, célokat kitűzni, programot adni.

Közben a zsidóság rohamos térnyerése zavartalanul, tervszerűen és céltudatosan folyt tovább. A kereskedelem, a gyáripár, a banküzlet, a földbérlet és a birtok után, a szabadfoglalkozások és a szellemi életpályák ellen indult döntő rohamra. Most lett egészen zsidóvá a budapesti napisajtó, a színjátszás és az irodalmi élet. Számottevő ellenállásra a zsidóság sehol sem talált. A világháború minden anyagi, szellemi erőt, akaratot lekötő nagy nemzeti erőfeszítésének idején a zsidóság nyomban felismerte a számára kínálkozó szinte korlátlan lehetőségeket. A hadiszolgálat alól kivonta magát, de monopolizálta a hadiszállítást. A háború vége felé pedig diadalittasan ünnepelte a pesti gettó az első zsidó miniszter, Vázsonyi-Weiszfeld Vilmos hivatalba lépését. Az októberi és márciusi csőcseléklázadás a zsidóság egyrészenek hatalmi tébolyából született meg. Az ellenforradalom tétovázása után a zsidóság azt hitte, hogy mindent folytathat ott, ahol 1914-ben abbahagyta. Rövidlátása mérhetetlen nagy, önkritikája végtelen kicsi volt, elfogultsága nem ismert határt; mindez nem maradhatott következmények nélkül. Hogy mennyit okult, mennyit tanult a zsidóság, az most a második zsidótörvény életbelépése után tűnik majd ki, amikor történetének egy új korszaka kezdődik. (Lásd részletesebben Magyarország elzsidósodása.)

Irodalom és adatok: Bartha Miklós: Kazár földön; Bosnyák Zoltán: Magyarország elzsidósodása; Kovács Alajos: A zsidóság térfoglalása Magyarországon. U. ö.: A csonka-magyarországi zsidóság a statisztika tükrében; Patai József: A középső kapu; Jean-Jerome Tharaud: A kereszt árnyékában; Dr. Zentay Dezső: Beszélő számok (VII.); Dr. Büchler Sándor: A zsidók története Budapesten 1867-ig.

ZSIDÓK A MAGYAR POLITIKAI ÉLETBEN.

A zsidóság közéleti, politikai szereplése Magyarországon a múlt század negyvenes éveiben kezdődik. Magasabb közhivatalokat már az Árpádházi királyok idejében is töltöttek be zsidók, az ilyen esetek azonban szorványosak voltak és a zsidók közéleti szereplése mindég heves ellenhatást váltott ki, úgyhogy II. Endrének is esküvel kellett megfogadnia, hogy többé nem juttat zsidóknak közjogi méltóságokat.

A reformkor zsidó közéleti alakjai csak másod-harmadrendű szerepet játszanak, egy-két ujságíróról, politikai agitátorról van szó csupán. (Diósy Márton, Horn Ede.) A kiegyezés előtti két évtizedben kialakul a magyar politikai élet első zsidó nemzedéke. Falk Miksa, Ludasi Mór, Kónyi Manó nevét kell megemlítenünk ebből a gárdából. Mint irodalmi, gazdasági vonatkozásban, úgy a politikai életben is az első zsidók a teljes áthasonlásra törekszének. Legtöbbször kikeresztelkednek és egészen hozzáidomulnak koruk politikai törekvéseihez, figyelemreméltó ügyességgel férkőznek vezető közéleti egyéniségek bizalmába. Kossuthnak, Deáknak, Andrásynak, Tisza Kálmánnak, Tisza Istvánnak egyformán megvolt a maga politikai házizsidója. A hatvanas évek zsidó közéleti szereplői a törvényhozásba még nem kerülhettek be, — a zsidóság még nem volt egyenjogo-

sítva, — mint politikai vezércikkírók, közgazdasági szaktekintélyek, lapszerkesztők igyekeztek minél nagyobb szerephez jutni.

Az első zsidó már közvetlenül a kiegyezés után, az 1869 január havában tartott országgyűlési képviseléválasztásokon bekerült a parlamentbe. A lipótvárosi kerületben egy áttért zsidó és egy hithű zsidó, Falk Miksa és Wahrmann Mór állottak egymással szemben, mindketten Deák-párti programmal. A választási harcból Wahrmann került ki győztesen Falk visszalépett és ettől kezdve évtizedeken keresztül a Lipótvárosnak mindig zsidó képviselője volt. Wahrmann színtelen, szürke politikai egyéniség volt, inkább pénzügyi, közgazdasági kérdésekhez szólt hozzá és az egymást változtató kormányoknak bizalmas tanácsadójaként szerepelt állampénzügyi kérdésekben, azonkívül közvetítőként működött a különböző hazai és külföldi zsidó pénzcsoporthoz állami kölcsönüzleteinél Wahrmannt évtizedeken keresztül — ha nem is hivatalosan — a hazai zsidóság politikai vezetőjének tekintették. Politikai tevékenysége kizárólag zsidó érdekek szolgálatában merült ki.

Wahrmann után különböző pártállású zsidó képviselők nagy számmal jutottak be a képviselőházba. Itt csak néhány nevet említünk: Arányi Miksa, Bakonyi Samu, Barta Ödön, Beck Marcel, Madarassy-Beck Gyula báró, Bródy Ernő, Darvai Fülöp, Dési Géza, Farkas Pál, Fried Lajos, Hajdu Frigyes, Helfy Ignác, Heltai Ferenc, Hirtenstein Lajos, Horn Ede, Jellinek Artur, Kardos Samu, Kelemen Samu, Krausz Lajos, Lányi Mór, Leitner Adolf, Mandel Pál, Markbreit Gyula, Mende Bódog, Mezei Ernő, Mezei Mór,

Mezőfi Vilmos, Molnár Jenő, Nagy Sándor, Popper Ármin báró, Neményi Ambrus, Nemes Zsigmond, Neumann Ármin, Pető Sándor, Rajk Aladár, Révai Mór, Rosenberg Gyula, Rosenberg Ignác, Ság Manó, Sámuel Lázár, Sándor Pál, Szatmári Mór, Szunyog Mihály, Ullmann Sándor, Vadász Lipót, Vázsonyi Vilmos, Vázsonyi János, Vészi József, Visontai Soma, Weisz Berthold, Wolfner Tivadar báró, Baracs Marcell, Gál Jenő, Györki Imre, Propper Sándor, Rothenstein Mór, Várnai Dániel, Kertész Miklós, Buchinger Manó, Weltner Jakab, Jászsai Samu, Fábíán Béla, Biró Pál, Fellner Pál stb. Felsőházi, illetve főrendiházi tagok: Löw Immanuel, Reich Koppel, Glücksthal Samu, Vida Jenő, Bródy Zsigmond, Chorin Ferenc, Hatvany-Deutsch Sándor, báró Hirschfeld Ignác, Kornfeld Zsigmond báró, Léway Henrik báró, Ormódy Vilmos, Sváb Károly, Weisz Manfréd báró, Budai-Goldberger Leó stb.

A felsorolt zsidó törvényhozók a legkülönbözőbb politikai pártok között oszlottak meg, a régi Magyarországon egyaránt voltak közöttük hatvenhetesek és negyvennyolcasok, a háború utáni időkben pedig találunk zsidókat a kormánypárti jobboldalon éppúgy, mint a marxista szélsőbalon. Bármilyen párthoz is tartoztak a zsidó törvényhozók, pártjukban mindig a legbuzgóbb és leghangosabb szereplők közé tartoztak. Zsidó íróknak és politikusoknak nem kis részük volt a közjogi ellentétek kiéleződésében. A szélső ellenzéki függetlenségi politikának egyik leghangosabb szószólója, Kossuth bizalmába és barátságába is beférkőzött Helfy Ignác volt. (1830—1897.) Már a szabadságharc alatt, Debrecenben sikerült Kossuth közelébe

jutnia, a kiegyezés után külföldről hazatérve, Kossuth üzeneteinek közvetítője volt, ő adta ki Kossuth iratait is, Verhovay emlékirataiban a kiadás körüli gyanús üzemekkel vádolja.

A tiszaezslári időkben mutatta meg a zsidóság igazi politikai arculatát, amikor pártkülönbség nélkül sietett a szorongatott helyzetbe került fajtestvérek segítségére. Kormánypárti és függetlenségi zsidó politikusok egyformán kivették részüket a zsidóügy védelméből. Wahrmann Mór és Mezei Ernő több ízben is felszólaltak és élesen támadták az antiszemita politikusokat. Mezei Ernő évtizedeken keresztül főmunkatársa volt a függetlenségi párt vezérlapjának, az Egyetértésnek, vezetőszerepet játszott a zsidó vallás recepciójáért folyt harcokban.

Mezei Ernő körülbelül utolsó képviselője volt az első zsidó politikus nemzedéknek, annak, amelyik tőle telhetőleg igyekezett beleélni magát egészen a magyar lelkiségbe, igyekezett elsajátítani a magyar életformákat és lelkesedett a magyar eszményekért. Az egyházpolitikai harcok idején már különös, új hangok jelentkeztek, a magyar fül, a magyar lélek számára szokatlan, eddig ismeretlen szólamok és jelszavak bukkantak fel. Türelmetlen, követelőző, sokszor fenyegető, a magyar hagyományokat, a magyar nagyságokat és értékeket kigúnyoló, lefitymáló, ideges, nyugtalan és kihívó volt ez az új hang. Ahogy a zsidó sajtó és irodalom, úgy a zsidó politikusok magatartása is mélyreható változáson ment keresztül. Ez az új zsidó nemzedék már nem érzett hálát az egyenjogúsításért, mint apái nemzedéke, nem is akart ilyet érezni, ő már úrnak érezte magát a befogadó országban, olyan úrnak, aki nemcsak

beleszólhat a közügyek vitelébe, de meg is szabhatja azok alakulását. Ennek az új, második zsidó politikus nemzedéknek és az egész háború előtti liberális Magyarország közéletének egyik legjellegzetesebb alakja Vázsonyi-Weiszfeld Vilmos volt, aki a magyarországi zsidóság nagyrészének politikai akaratát és törekvéseit kerek negyedszázadon keresztül képviselte

Vázsonyi zsidó életrajzírójától idézzük a következő sorokat: 1868 március 27-én született meg a legkisebb Weiszfeld gyerek és ez a márciusi vasárnap új fejezetet nyit meg a magyar történelemben, mert ezen a koratavaszi vasárnapon látta meg a napvilágot a sümegi anyakönyv tanusítása szerint Weiszfeld Vilmos, Weiszfeld Adolf és Engel Katalin hatodik gyermeke, a magyar közélet későbbi fáklyája: Vázsonyi Vilmos.

Nagyapja rabbi volt Csabrendeken, apja kereskedő. Tanulmányait Budapesten végezte, előbb a zsidó elemi iskolába, majd a katolikus gimnáziumba járt. Saját bevallása szerint már az elemi iskolában beteges ambíciók fűtötték őt. Az egyetemen másodéves joghallgató korában néhány zsidó barátjával megszervezi a későbbi demokrata párt magvát, megbuktatja az Olvasókör elnökségét és maga alelnök lesz. Első közéleti szereplése a véderővita idejére esik, amikor a függetlenségi pártban mondott beszéde után — jellemző a magyar közélet visszás és zavaros voltára — a konzervatív, nemzeti irányú Budapesti Hirlapban Weiszfeld címen Rákosi Jenő vezércikket írt és ebben Andrássy Gyulát és Tiszát Weiszfeld Vilmostal hasonlította össze, a zsidó sajtó ettől kezdve, a vicclapoktól a napilapokig, szárnyaira kapta Weisz-

feldet és ezzel megindult fölfelé ívelő pályafutása. A korviszonyokra nagyon jellemző az egyik zsidó lapban akkoriban napvilágot látott kis versecske:

Gentry-ifjak, fejetekre hulljon a hamu,
Kicsoda az ifjú szónok? Pollacsek Samu,
Ki az, ki Árpád apánknál vadabb, magyarabb
Fischer az, ki néha Jákó, de többször Jakab
S ki az ifjúság vezére s hangzavart ki szór?
Weiszfeld, aki néha Vilmos, de többnyire Mór.

A recepcióért meginduló zsidó politikai harcot is Weiszfeld kezdeményezte. Az öregebb zsidó nemzedék, amelyik negyedszázad előtt kapta meg a politikai egyenjogúságot, érezte, hogy korai újabb követelésekkel kiállani és ezzel esetleg az alig elcsendesült antiszemita mozgalmakat új életre keltetni. De az új zsidó nemzedék már nem így gondolkozott: „Weiszfeld Vilmos és hívei már nem érezték lelkükre neheznedi a teljes jogtalanság megalázó terheit úgy, mint az öregek, ők nem kérték, de követelték a jogokat a zsidóság számára: az ellenséggel bátran szembeszálltak és a barátok vállveregető rokonszenvét büszkén visszautasították.“ A millenium utáni években indította meg Weiszfeld-Vázsonyi nagy szívóssággal végigvitt nagy harcát Budapestnek a zsidóság számára való meghódításáért. Ebben a küzdelemben az addig politikailag még szervezetlen zsidó kispolgári tömegeket állította csatasorba. A zsidó kiskereskedők, kisiparosok, kistisztviselők százazres tömegei eddig még a zsidóságon belül is háttérbe szorultak, a vezetés a zsidó nagykapitalisták, a Lipótváros kezében volt. Vázsonyi most ezt a tömeget öntudatosította, politikai

párttá szervezte, belőle válogatta ki szűkebb vezérkarát és egy évtizedes kitartó harc után ezzel szerezte meg a főváros fölötti uralmat. Vázsonyi az egész zsidóságé volt és rá az egész zsidóság büszke volt, mégis ez a zsidó demokrata kispolgárság állott hozzá legközelebb, ennek érdekeiért és érvényesüléséért dolgozott, ha a körülmények úgy hozták magával, néha más zsidó rétegekkel szembe is fordult ennek az osztálynak védelmében. A bank, tőzsde és nagyipar zsidó hatalmasságai nem mindenben értettek egyet Vázsonyival, az ellentétek a két irányzat között sohasem oldódtak fel teljesen. Az első demokrata kört — ezek lettek később a zsidó politikai mozgalmak központjai — 1894-ben alapította Vázsonyi és 1906-ban már a demokrata párt jelöltje, Bárczy István kerül a főváros polgármesteri székébe. 1901-ben izgalmas választási harcban kibuktatja Radocza Jánost, a fővárosi keresztény polgárság közszeretben álló népszerű vezérét a Terézvárosban. Az 1905-ös választásokon Hieronimy Károly kereskedelmi miniszter volt az ellenfele, akit ez alkalommal a nagykapitalista zsidóság is támogatott, Vázsonyi 222 szavazattal győzött. A zsidó nagykapitalizmussal most még jobban szembekerült. Kíméletlen szavakkal ostorozta ennek a gettóból felkapaszkodott társadalmi osztálynak nagyképűségét:

„Amit az új nemesség, ez a parvenü rendiség csinál, az émelyítő és undorító. Én mélységesen tisztetem a tradíciókat, de míg a főurak tradíciója a dicsőséges történelmi múlt, addig az enyém: a szegénység, az elnyomottság nem kevésbé dicsőséges múltja. Meghat, ha az igazi főúr kastélyában féltve őrzött romokat látok,

ellenben undorodom, amikor azok, akik leesküszik gettós multjukat, letagadják apáik sárga foltját, parkjaikban műromokat építetnek, pénzen vett címereket faragtatnak és pénzen vásárolnak a sárgafoltos ősök helyébe párduc-kacagányos ősöket."

A világháborúnak, IV. Károly királynak és Eszterházy Mór grófnak kellett eljőnnie, hogy Vázsonyi-Weiszfeld Vilmos a gettóból a magyar pecsétőri bársonyszékbe jusson. Előtte is voltak már zsidó származású miniszterek Magyarországon: Hazai Samu báró, Harkányi János, Teleszky János, Sztéryni József, ezek azonban mielőtt még miniszterek lettek, kikeresztelkedtek, az első, aki mint zsidó tette le a miniszteri esküt, Vázsonyi volt. Minisztersége nem tartott sokáig, a szenvedélyek, amelyeknek felszításából évtizedeken át ő is kivette részét, nem-sokára elsodorták helyéről. Az ellenforradalom utáni szereplése már csak szánalmas vergődés volt.

Vázsonyi a magyarországi, közelebbről a budapesti zsidóság politikai öntudatosodásának kifejezője volt. Politikai szemhatára a pesti gettót alig lépte túl. Nem értette meg, nem is érthette meg a magyar kérdéseket, a magyar lelkeséget. A gettóból jött és a gettóban maradt egész életén keresztül. Vele egyidőben szerepelt a magyar közéletben egy másik zsidó politikus is, *Sándor-Schlésinger Pál*, aki a lipótváros bank-, börze- és nagykereskedő-zsidóságát képviselte. Nem volt olyan hangos szereplője a magyar politikai életnek, de épp olyan szívóssággal képviselte a zsidó érdekeket, mint amilyen lendülettel harcolt azokért Vázsonyi Vilmos.

Vázsonyi Vilmos, Sándor Pál és a körülöt-

tük csoportosult zsidó vezérkar a virilizmus szerencsétlen intézményének segítségével egészen birtokába vette a budapesti városházát, volt olyan időszak, amikor a törvényhatóság tagjainak háromnegyedrésze zsidó volt. Közigazgatás, üzemek, oktatásügy egészen zsidószabadkőműves befolyás és irányítás alá került. Budapest zsidó diktátora Vázsonyi Vilmos volt.

Már a század elején a zsidóságnak egyéb fontos politikai szervezetei is voltak Magyarországon. A nagyipar fejlődésével párhuzamosan megnövekedett az ipari proletariátus. A munkástömegek megszervezését a magyar középosztály közönyössége következtében kezdetől fogva a zsidóság tartotta kezében. A *szociáldemokrata párt* a század elején szervezettségénél fogva már jelentékeny politikai tényező. A hetvenes években kezdődő munkásmozgalmakban Politzer Zsigmond játszik vezető szerepet, majd Fränkel Leó, Csillag Zsigmond, Stern Simon szervezik a munkásságot. A szakszervezeti életben Jászai Samu, a szociáldemokrata földmunkásmozgalmakban Mezőfi Vilmos, a szociáldemokrata pártban Weltner Jakab és Kunfi-Kunstädter Zsigmond állanak az élen. A szociáldemokrácia sehol a világon, még Ausztriában és Németországban sem volt annyira elzsidósodva, mint nálunk. A pártvezetőség, a szakszervezeti tanács, a párttitkárok, szakszervezeti titkárok, a pártlapok szerkesztői, kiadói, a különféle gazdasági alakulatok vezetői legalább háromnegyedrészen zsidók. Hogy ez az idegen parazita társaság lelki életében, arról beszélni szinte teljesen felesleges. (Egy-két ismert vagy elfelejtett név ebből a gárdából: Rothenstein Mór, Reisz Mór, Kondor Bernát,

Pajor Rudolf, Buchinger Manó, Peidl Gyula, Garami Ernő, Biró Dezső, Böhm Vilmos, Horovitz Gábor, Propper Sándor, Deutsch Jenő, Weltner Jakab, Büchler József, Steinherz Simon, Stern Szerén, Révész Mihály, Bánóczi László, Lázár Emil, Mónus Illés, stb.)

A zsidó értelmiség a *radikális pártban* és a *szabadkőműves páholyokban* helyezkedett el. Szociáldemokrácia, szabadkőművesség, demokrata, radikális párt, zsidósajtó, ezek azok az intézmények és szervezetek, amelyek külön-külön és együttesen haladtak a végső cél, az ezeréves Magyarország földreterítése felé. A szabadkőművesség nálunk az ötvenes években Eötvös és Pulszky nevével indul, de ötven év múlva már a páholytagok jóval több mint fele zsidóeredetű. A zsidó szabadkőművesség sokszor kimondott célja: *sarkaiból kimozdítjuk a régi Magyarországot*. Részletek páholyjegyzőkönyvekből: a jótékonyság mellékes, a politizálás a főcél; az antiklerikális küzdelem feladata beszüntetni a főváros támogatását templomépítkezési célokra; a vallás csak olyan méreg, mint az alkohol, butít, gyilkol, aljasít; a valláserkölcsei és hazafias nevelés középkori és elavult, a gyermekek lelki világából száműzni kell az olyan hamis fogalmakat, mint Isten, haza, angyalok, szeretet, nagylelkűség, önzetlenség, önfeláldozás. A különféle, de egy célra törő zsidó szabadkőműves egyesületek és szervezetek egész sora hálózta be az országot: az egyetemi ifjúság körében a Gallilei-kör, olyan féktelen állam- és nemzetellenes propagandát folytatott, hogy 1918 tavaszán fel kellett oszlatni, megemlíthetjük még a Reform-klubot, Választójogi Ligát, Liberális Népszövetséget, Társadalomtudományi Kört, a Tanítók Szabad

Egyesületét, a Feministák Egyesületét, stb. A zsidó Jászi Oszkár, Szende Pál, Pikler Győző a legfőbb szellemi irányítók. Zsidó politikusok odáig vetemedtek, hogy a magyar történelem nagyjait kultúrbestiáknak nevezték, a keresztény magyarságot fordított Szent Bertalan éjszakával fenyegették és nyíltan hirdették a bosszút a sárga foltért. (Vázsonyi.) A páholyüléseken nyíltan hangoztatták, hogy a szabadkőművesek összesküvők: Naponta újra meg újra szent hittel és dacos keserűséggel esküszünk össze ez ellen a társadalmi rend ellen. Megtorlatlanul gyalázzák meg a magyarság leghiszteibb erekleit és hagyományait. 1912, Szent István napján a Pesti Hírlap ekképp elmélkedik: A nagy mult emlékei közül nem maradt fönn más, mint egypár rozsdáette kard, szétfoszlott lobogó és fakuló Mária-pénz... Ódai érzés senkit se feszít... A magyar paraszt alig törődik már valamit a Szent Jobb eszményi vonásaival... Őt nem a Szent Jobb igázta le, hanem a város. Ugyanakkor a Világ című újdonsült szabadkőműves napilap: ...Törvény szerint való munkaszünet és hagyományos nyári népvándorlás, egyházi körmenet a Várban... de ünnepe, szívbéli ünnepe nem lesz a magyarnak holnap és hazudik csúnya üzleti hazugságot, aki azt mondja, hogy még mindig drága kincse lelünknek, nagy öröme szívünknek ez a dátum és ez az erekle.

A zsidóság már annyira úrnak érzi magát Magyarországon, hogy nemcsak tőzsdét, gyárat, üzletet, politikát, sajtót, irodalmat akar irányítani, de már a magyar nyelvet is át akarja formálni; megtudjuk tőlük, hogy Arany János magyar nyelve kluturfül számára nem elég zamat, esetlen, tenyeres-talpas, sőt hájas nyelv,

a magyar paraszt vérmérséklete, szelleme, látása, érzése merevedett meg benne. Ez a parasztosan magyar nyelv a múlt század végén a nagy zsidó beolvadás után a déli vérmérsékletű, városlakó új magyaroknak a szájában átalakult, fürgébbé, könyvedebbé, dallamosabbá lett. Az éneklő, hevesebb vérmérsékletű s kultúrával átítatott zsidók új magyar nyelve valószínűleg ki fogja szorítani vagy legalábbis erősen át fogja alakítani az Arany János és Gyulai Pál kissé módos, de némileg nehézkes és kissé egyhangú magyar nyelvét.

Igy készítették elő évtizedes, következetes munkával 1918-at. A két „forradalom” már egészen a zsidóság politikai érvényesülésének jegyében folyt le. Akármerre nézünk, mindenütt csak zsidókat látunk. Ott ülnek a kormányban, a Nemzeti Tanácsban, a munkás- és katonatanácsban, a szakszervezetekben és szabadszervezetekben. A zsidóság tapasztaltabb, idősebb vezetői aggodalommal nézték ugyan ezt a vad zsidó törtetést és tülekedést a hatalom felé, de már senki sem hallgatott rájuk, mellettük és mögöttük már felnőtt egy harmadik zsidó generáció, amelyet már nem elégített ki a demokrácia, kispolgári politika a maga hazafias szólamával. Ők ennél már sokkal többet akartak, egy olyan országot, ahol a zsidó szellem, a zsidó akarat egészen győzedelmeskedhetik. Most elérkezett ez a pillanat is!

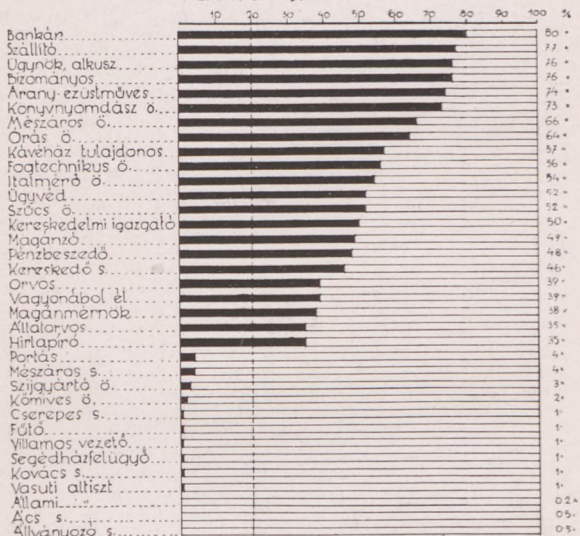
A politikai főhatalmat átmenetileg kezébe kerítő Nemzeti Tanács végrehajtó bizottságának 21 tagja közül 13 a zsidó: Jászi Oszkár, Diener-Dénes József, Hatvany Lajos, Purjesz Lajos, Bíró Lajos, Szende Pál, Garami Ernő, Kunfi Zsigmond, Weltner Jakab, Magyar La-

ZSIDÓ ALAKOK.

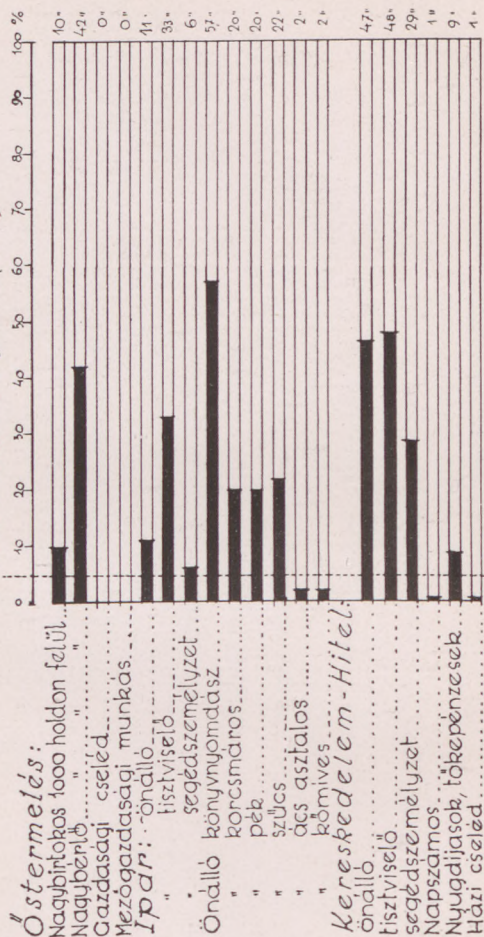
Budapest 20°/_o

A zsidók arányszáma

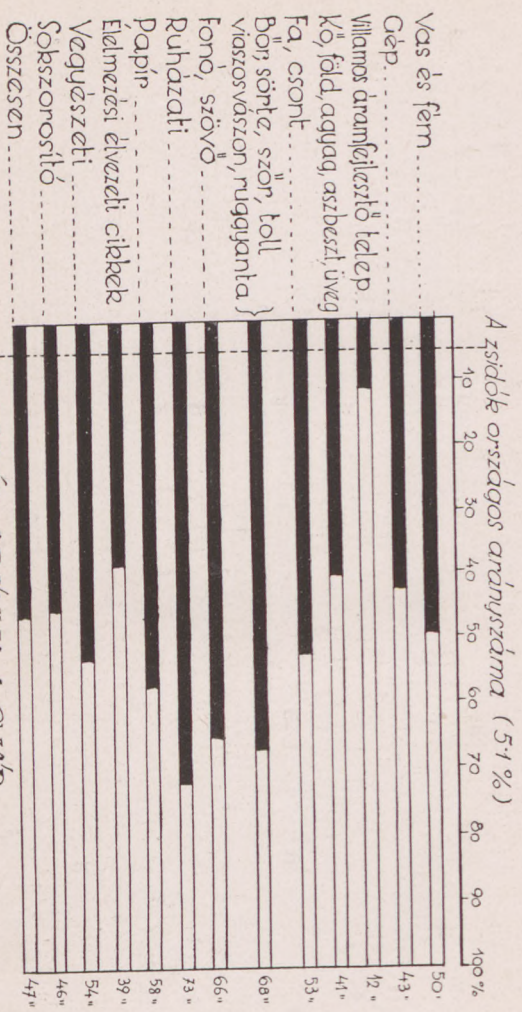

A ZSIDÓK ARÁNSZÁMA NEHÁNY FOGLALKOZÁSI
CÍSOPTBAN, 1935-BEN BUDAPESTEN
(Ö: önálló, s: segédszemély.)

A zsidók országos arányszáma (5.1 %)

A ZSIDÓK ARÁNSZÁMA NÉHÁNY FOGLAL-
KOZÁSI CSOPORTBAN. (1930.)

A ZSIDÓK ARÁNYA A GYÁR-
TULAJDONOSOK KÖZÖTT. (1935.)

jos, Bedy-Schwimmer Rózsa, Pogány-Schwarz József, Kéri-Krammer Pál, utóbb Göndör-Krausz Náthán, majd Szántó Béla és Landler Jenő. Maga Károlyi Mihály csak tehetetlen báb volt és egészen Jászi és Szende szellemi befolyása alatt állott. Az októberi forradalom vívmányai nem elégitették ki a zsidó igényeket. Új hajsza, új lázító munka kezdődött, amelyben Pogány József, egy budapesti zsinagóga hullamosójának fia, a Tisza-gyilkosság részese, Böhm Vilmos írógépügynök, Kéri Pál, egy perverz, romlott idegzetű ujságíró játsszák a főszerepet. Az események zűrzavarában, a közélet színterén szereplők forgatagában felbukkan egy jellegzetes új arc is, Kun-Kohn Béláé. Egy francia ujságíró a következő képet rajzolja erről a zsidóról: Kerek, borotvált koponya, nagy, hegyes fülek, kiugró pontyszemek, kurta orr, roppant nagy ajak, széles szájnylás, csaknem semmi áll, gyík ábrázat: ez Kun Béla. Foglalkozásra nézve zsidó kishivatalnok, ravasz és konjunktúrázó, amilyen ezerszámba van Budapesten. A háború előtt zúghírlapíró volt kisebb lapoknál, itt-ott tudósításokat szerkesztett, majd pedig hirtelen eltűnt a fővárosból. Vidéken, Kolozsvárott bukkant fel újból, egy munkásbiztosító egyesület pénztárosaként. Sikasztás miatt azonban elvtársai elcsapták a bizalmi állásból és feljelentették éppen amikor a háború kitört. Orosz fogságba kerül, itt megismerkedik Radek-Zobelshon, későbbi népbiztossal, résztvesz a foglyok közti bolsevista propagandában. Lenin bizalmába férkőzik, Moszkvában agitátortanfolyamot szervez, pár héttel a Károlyi-forradalom után Budapesten találjuk őt. Megindítja a Vörös Ujságot, amelyik véres uszító cikkekkkel igyekezett magára

vonni a figyelmet (A burzsoát nem elég megölni, azt fel is kell darabolni!)

1919 március 21-én Károlyi Mihály jóvoltából Kunfi, Landler, Pogány közreműködésével ez a zsidó kaparintja kezébe Magyarországon a politikai főhatalmat. Mellette huszonhat népbiztos közül tizennyolc volt a zsidó, a magyar származású Garbai Sándornak, mint elnöknek jutott a feladat kifelé leplezni az új rendszer zsidó jellegét. Ez a tizennyolc zsidó vette kezébe a bolsevik kormány vezetését; a többi csak stafázs volt, róluk azt beszélték Budapesten, hogy csak azért vették be őket a zsidó köztársaság tanácsába, hogy legyen, aki szétossza a rendeleteket a sábesz szent napján is, tökéletesen hasonlítván e tekintetben a zsidó háztartások azon keresztény cselédjeihez, kik péntektől szombatig a Mózes törvényei által tiltott házi teendőket végzik — írja Thauraud János és Jeromos. A bolsevista uralom zsidó vezetőit a gyávaság és nagyképűség, a butaság és önteltség, a kegyetlenség és korlátoltság jellemzi. Sok közöttük a bűnügyi lélektan által megrögzött gonosztevőknek nevezett terhelt alak. Kun-Kohn Béláról a környezetéhez tartozók azt mondják, hogy önálló gondolkozásra képtelen volt, gyerekesen szajkózta a bolsevista tanokat, puffadt arca, vastag ajka buja, kéjsóvár természetre vall, volt benne a zsidókra annyira jellemző jó adag hisztéria is, válságos pillanatokban arca krétafehér lett, fogai vacogtak, sírva fakadt és jajgatott. A galíciai zsidó családból származó Szamuely Tibor — másfélórás frontszolgálat után fogásba került — vadállati kegyetlenséggel véghezvitt megtorló akciói eléggé ismeretesek. De a többiek, Pogány-Svarc Napoleon, a nyárs-

polgár Landler, a korlátolt, hiú Szántó-Schreiber, a morfinista Kunfi-Kunstädter, Alpár Gyula, Adler Mózes, a talmudista, Hamburger Jenő, Varga-Weisz Jenő, Székely Béla, Lengyel-Lefkovics, Rónai Zoltán stb. alakjai sem mosódtak el még teljesen a magyar közvélemény tudatában. A liberális Gratz Gusztáv felveti a kérdést, mi a magyarázata, hogy a két forradalomban, különösen a bolsevista rémuralom vezérkarában oly feltűnő nagy számmal találunk zsidókat. Az egyik ok szerinte a zsidók kétségkívül nagyobb fogékonysága a forradalmi eszmék iránt, de ennél nagyobb baj volt, hogy gyors elszaporodásuk következtében sokan nem tudtak igényeiknek és vágyaiknak megfelelő módon elhelyezkedni a magyar gazdasági életben, a szabad pályákon is beállott a túltermelés, kialakult egy elégedetlen, nyugtalan réteg, amelyik már nem akart, nem is tudott asszimilálódni és így idegen test lett a magyar társadalomban. A proletárruralom ezeknek a zsidórétegeknek forradalma lenne tehát Gratz szerint. Érvényesült persze ösztönösen vagy tudatosan a faji összetartás ereje is. Csak ezzel magyarázhatjuk például, hogy a közoktatásügyi népbiztosság mind az öt vezetője zsidó volt, a 11 csoportvezető közül 9, a 27 osztályvezető közül 21, a földművelésügyi népbiztosság 26 politikai megbízottja közül 18, a főváros ügyeit vezető öttagú direktóriumából mind az öt, a 16 osztályvezető közül 14 a zsidó és zsidó politikai megbízottak százai és ezrei lepték el az egész országot. A szcvjetparlamentben az egyik veszprémmegyei földmunkás-kiküldött szóvá is tette, hogy megyéjében 57 politikai megbízott közül 48 zsidó, Székesfehérvárott pedig 60 olyan zsidó központi megbízott jelent meg,

akiknek arcán még ott van a pajesz nyoma. Arra a kifakadásra, hogy nem lehet fiatal bocherek kezébe politikai hatalmat adni, Szamuely gúnyosan kérdezte, hogy öreg rabbikat küldjenek talán az ifjú bocherek helyett.

Az ellenforradalom tisztító vihara elseperte az országot. Az ország éléről ezt az élősdi, kalandor társaságot. A romok helyén megkezdődhetett az országépítés. A zsidóság politikai téren eleinte visszavonult és védekező állásba helyezkedett. De már 1924—25-ben a szociáldemokrácia, a szabadelvűség álarca mögé bújva, a zsidó szabadkőműves erők újra kísérletet tesznek régi befolyásuk legalább részben való visszaszerzésére. A főváros visszahódításáért megindított roham nem hozott eredményt, de a numerus claususon sikerült rést ütni. Nemzetközi zsidó szervezetek, a Joint Foreign Committee of the Jewish Board of Deputies and the Anglo Jewish Association és az Alliance Israelite Universelle egy évvel a törvény életbelépése után már panasszal fordultak a Népszövetséghez, egyidejűleg idehaza is megindult a zsidó sajtó pergőtüze, a parlamentben a zsidó demokrata, marxista és zsidóbarát képviselők követelték ismételten a törvény eltörlését. Az egyetemi felvételeket szabályozó törvény elleni harcban a zsidóság nem maga állott az első vonalba, hanem erre a szerepre vállalkozó nemzsidókat állított be. A tanulás és tanítás korlátlan szabadsága, a jogegyenlőség, a megbecsülés, a nagylelkűség, az emberiség megint sokat emlegetett jelszavak lettek a magyar közéletben. A magyar zsidóságnak a numerus claususról kiadott almanachában már nem kevesebb, mint huszonöt kormánypárti képviselő nyíltan állást foglalt az 1920:XXV. t.-c. ellen.

A numerus clausus módosítása hihetőleg a zsidóság utolsó politikai győzelme volt Magyarország.

A második zsidótörvény után a zsidóság politikai elhelyezkedésének is tisztázódnia kell. Évtizedek óta ugyanis az volt a helyzet, hogy voltak elsősorban fővárosi vonatkozásban politikai pártok, amelyeknek tömegei túlnyomó többségben a zsidó szavazók sorából kerültek ki, parlamenti képviselőik is majdnem kivétel nélkül zsidók voltak és kizárólag zsidó érdekeket is szolgáltak, de sem a nevükben, sem a programjukban nem utaltak világosan zsidó voltukra, ezzel sok, tájékozatlan, politikával nem foglalkozó választót megtévesztettek. A régi Vázsonyi-féle demokrata párt is mindig vigyázott arra, hogy képviselői között legyen egy-egy nemzsidó is. A háború után alakult liberális párt (Lipótváros) zsidó szavazatokkal nemzsidókat küldött a parlamentbe a zsidó-ügy szolgálatára, viszont a munkások tízezreinek szavazataival a szociáldemokrata listán csupa zsidó jutott be a törvényhozásba. Hogy a szabadelvű és demokrata pártok valóban zsidó pártok, azt az 1935-ös választás adatai meggyőzően bizonyítják.

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
A szabadelvű és demokrata pártokra esett szavazatok aránya	16.6	20.5	11.8	25.5	46.8	42.4	35.7
A zsidó lakosság aránya	6.4	10.5	9.2	18.3	37.—	39.3	43.—
	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	XIII.	XIV.
A szabadelvű és demokrata pártokra esett szavazatok aránya	19.—	13.5	7.5	13.7	14.2	12.6	12.8
A zsidó lakosság aránya	21.5	12.—	5.5	7.2		8.—	12.3

A baloldali polgári pártokra esett szavazatok arányszáma nagyjából minden kerületben a zsidóság arányszámához igazodik (lásd Kovács Alajos: A budapesti választások eredménye a világháború óta, Városi Szemle, XXI.)

Hogy a zsidóság nálunk eddig miért nem teremtett magának külön politikai pártot, úgy mikép Lengyelországban, Romániában vagy egykor Cseh-Szlovákiában, azt bizonyára nem kell bővebben magyaráznunk.

Irodalom: Gratz: A forradalmak kora, A Magyar Zsidóság Almanachja, Védőírat, 1920. Sass Irén: Vázsonyi. Tharaud János és Jeromos: Ha Izrael a király... (Napkelet, 1924).

A ZSIDÓSÁG ÉS A MAGYAR GAZDASÁGI ÉLET

Hogy a zsidóság milyen mértékben tartja megszállva a magyar gazdasági életet, arra jellemző, hogy a zsidótörvényjavaslatok tárgyalásakor éppen a zsidóság szószólói figyelmeztettek a legnagyobb nyomatékkal arra, hogy milyen súlyos következményekkel járhat ezen a téren minden korlátozó, visszaszorító rendszabály életbeléptetése. Valóban, akárhová nézünk, a kiskereskedelemtől kezdve fel a nagy behozatali és kiviteli vállalatokig és hitelintézetekig, mindenütt a zsidóság nyomasztó túlsúlyával találjuk magunkat szemben. A zsidóság olyan elszánt lendülettel, olyan makacs szívóssággal, olyan ellenállhatatlan erővel rohamozta meg a gazdasági élet minden területét, hogy ez szinte példa nélkül áll kultúrnépek történetében. A zsidóság térfoglalásával egyidejűleg a magyar közéletben és a közvélemény egy részében egész sereg hamis nézet és történelmi valótlanság is elterjedt és meggyökerezett. Így például, hogy Magyarországon nem volt ipar és kereskedelem, egyáltalában nem volt számításba jöhető gazdasági élet a zsidóság megjelenése előtt s mindazt, ami megvan, zsidók kezdeményezték, alapították, szervezték; egyszóval az egész mai modern magyar gazdasági életet kizárólag a zsidóság-

nak köszönhetjük, nélkülük ma is talán valahol a naturál-gazdálkodás korában élnénk. Csak a zsidó tehetség, szorgalom, rátermettség, zsenialitás, szervező képesség, ötezeréves gyakorlat alkotott és épített nálunk gazdasági téren; mindezért elismerés, hála, köszönet illeti a zsidóságot, amely csak az üresen hagyott gazdasági területeket és pozíciókat foglalta le és kizárólag a mi hanyagságunkon múlt, hogy kiszorultunk a vezető helyekről. Mi az igazság ezekben a manapság oly sokat emlegetett kérdésekben, volt-e a zsidók előtt is ipar és kereskedelem Magyarországon, vajjon csakugyan alkalmatlan-e a magyarság ezeknek a élethivatásoknak betöltésére, hogyan került az egész magyar gazdasági élet zsidó kézre, olyan kérdések ezek, amelyek megérdemlik, hogy közelebbről is szemügyre vegyük őket.

Bár az árpádházi királyok idejében a zsidók száma aránylag csekély lehetett nálunk, Szent László és Kálmán mégis szükségét látták közgazdasági tevékenységük szigorúbb szabályozásának (zsidóval csak tanuk jelenlétében lehetett üzletet kötni). Valahányszor zavarosak voltak a közállapotok, a zsidók mindjárt előtérbe kerültek. II. Endre idejében már adószedők, kamarispánok, pénzváltók. A városok, a céhek elkeseredésével szemben IV. Béla király vette védelmébe a zsidókat, akiknek uzsoraszedése általános ellenszenvre adott okot. Fortunátus Imre, ez a nagystílű zsidó szélhámos könnyelmű spekulációival teljes romlásba döntötte az ország pénzügyeit. A mohácsi vész után a zsidók a Habsburg-uralom alatt álló területekről és városokból áthúzódnak a török

hódoltsági vidékekre. A török kiűzése után oly kevés zsidó maradt az országban, hogy szerepük egészen jelentéktelen volt. A rájuk vonatkozó rendeletek egytől-egyig gazdasági vonatkozásuak: eltiltják őket — a földesurak vonakodása következtében inkább csak el akarják tiltani — a kocsmabérlettől, a vámok szedésének bérlésétől, a sok visszaélés miatt a borkezeskedelemtől stb. A II. József által nyújtott engedményekkel élve a zsidóság egy része a városokba telepedik. A falvakban maradt zsidók gabona-, bor-, állatbőrkereskedelemmel foglalkoznak. Ebben az időben, a XVIII. század második felében alakult ki a házi-zsidó intézménye. A házi zsidó a földesúr valóságos pénzügyi tanácsadója, aki mindég kéznél volt. mindent átvett ami a birtokon termett, előleget adott ha kellett, kölcsönt is nyújtott a birtokra persze uzsorakamatra. A házi zsidó nélkül nem érthetjük meg a magyar föld, a magyar falu, a magyar birtokos utolsó másfélszázadának történetét. A városi polgárság közben elkecseseredett harcot folytat a zsidóság városokba özönlése ellen, erkölcsstelen üzleti spekulációi miatt. Egymásután küldik a céhek tiltakozó beadványaikat a királyhoz, a kancelláriához, a helytartótanácsához, az országgyűléshez, de kevés eredménnyel. Rámutattak beadványaikban arra, hogy a zsidók betelepítése a városokba romlásba taszítja a keresztény polgárságot, a zsidók adósságcsinálásra készítetik az ifjúságot, a cselédek lopási hajlamait is elősegítik, mert a lopott dolgokat megvásárolják, különben is törvényeik megengedik más hitűek megcsalását. A XIX. század első fele nemcsak a

magyarság politikai öntudatra ébredésének és megújulásának korszaka, hanem a gazdasági fellendülés kezdetének ideje is. Széchenyi, Kossuth, Fáy András megvetik alapját a magyar elméleti nemzetgazdaságtannak. Ország-szerte egyre-másra alakulnak a nagyvállalatok, üzemek, zsidókat ezekben azonban csak itt-ott elvétve találunk. 1830-ban létesíti Pálffy herceg az első cukorgyárat Nagy-Födémesen, őt követik a Ritter Testvérek Záhonyban, Jósika bárónő Erdélyben, Szalai László Nagy-kőrösön, 1835-ben gróf Károlyi Lajos megalapítja az első műmalmot, 1838-ban Széchenyi István gróf kezdeményezésére megalakul a Pesti Első Hengermalom, a Zichy grófoknak és az Illésházyaknak üveggyári lerakatuk van Pesten, a Dessewffy grófoknak bőr- és szövőgyáruk volt, de nem volt semmi részük a zsidóknak a világhírű magyar malomipar, szeszipar, vas- és gépgyártás, selyemszövés, sörfőzés és bútoripar megteremtésében sem. A múlt század negyvenes éveiben még csak a kereskedelemben jutott szóhoz a zsidóság, de itt már előreveti árnyékát a gyilkos verseny és a jövevények mindent legázoló rohama. Pesten a negyvenes években már külön zsidó kereskedő testület alakult. A keresztény kereskedő testületnek 245, a zsidónak 136 tagja volt. A Nagykereskedők Egyesületének 36 tagja közül már 26 a zsidó (Ullmann, Boskovitz, Wodianer, Kunewalder, Herz, Pollák, Kánitz, Breisach, Schulhof, Lichtenstein, Cahen, Stern, Pongen, Koppély, Wolf, Kern Kadisch, Lackenbacher, Herzfeld, Fischl, Lövy, Mandl, Honig, Kassowitz stb.). De azért még a legtöbb üzletágban

a keresztény elem volt többségben, a fakeskedelem például jórészt magyarok kezében volt (Csizmadia, Papp, Goda Sebestyén stb.).

A zsidóság térfoglalása gazdasági életünkben az elnyomatás évtizedeiben is tovább folyt. Döntő fordulat a kiegyezés és az ezt nyomón követő zsidó emancipáció után állott be. Csaknem átmenet nélkül, szinte máról-holnapra megszűntek a céhkeretek, életbe lépett a teljes kereskedelem- és iparszabadság. Szakmabeli tudás és felkészültség nélkül, bárki lehetett iparos és kereskedő, üzletvitelében, tevékenységében semmire korlátozta. A spekulatív zsidószellem előtt szabad lett az út. Az államhatalomra óriási beruházási feladatok vártak, évtizedek, sőt évszázadok lemaradását kellett behozni, nem volt út-, vasúthálózatunk, meg kellett szervezni a közigazgatást, be kellett vezetni a tankötelezettséget. Az állam bevételi forrásai gyéren jövedelmezők voltak. Államkölcsönöket kellett felvenni. Magyarország azonban tökeszegény ország volt, a nemzetközi pénzpiachoz kellett fordulnunk. Az európai, — bécsi, berlini, londoni hitelélet korlátlan urai akkoriban a Rothschildok voltak, akik éppen hatalmuk tetőpontján állottak. A magyar kormány külföldi kölcsön- és hitelügyleteit csaknem kivétel nélkül zsidó pénzcsoportok bonyolították le. A nemzetközi zsidó tőke előtt azonban csak az az ország volt hitelképes, amely társadalmi, politikai, közgazdasági téren szabad utat engedett a zsidóság érvényesülésének. A törvényhozásnak, az államigazgatásnak úgy kellett működnie, hogy abban a zsidóság semmi kifogásolni valót ne találjon. Látni fogjuk, hogy a magyar törvényalkotás ennek a követelménynek tökéle-

tesen meg is felelt. Természetesen a külföldi zsidó kölcsönöket zsidók közvetítették hozzánk, majd közmunkák és közszállítások formájában ők is kapták kézhez, ily módon kétszeres, háromszoros nyereségre tettek szert. 1871-ben 30 millió, 1872-ben 54 millió, 1875—80-ban 400 millió, 1880—1890-ben 358 millió forint kölcsönt vett fel az államkincstár, 1895-ben 95 millió forint volt csak az évi kamatteher, közvetlenül a világháború előtt államadósságaink 6152 millió koronát tettek ki.

Az 1868. évi 31. törvénycikk eltörölte az addig érvényben volt uzsora-törvényt, mert így kívánta azt a kereskedelem és hitelélet szent és sérthetetlen szabadsága. A hatályon kívül helyező törvénycikk nyíltan kimondja, hogy a felek megállapodhatnak tetszés szerinti nagyobb összeg visszafizetésében. Magyarországon másfél évtizedig nem volt uzsora-törvény, aligha túlozunk, ha azt állítjuk, hogy ez a tizenöt esztendő halálos csapást jelentett a még meglévő magyar gazdasági erőkre. Tizenöt éven keresztül szabad volt az országban a kizsákmányolás, a jóhiszeműek fosztogatása és tönkretétele. Nem volt jogalap eljárásra a legkegyetlenebb és a legkíméletlenebb hitelezési csalással és kiszípolozással szemben sem. A magyar antiszemita ellenzék néhány harcosa hiába követelte kemény szavakkal az uzsora- és börzeadó-törvényt, rájuk se hederítettek. Amikor a közvélemény nyomására ankét ült össze az uzsora-kérdés megvitatására, a tanácskozás résztvevői nagybölcsen megállapították, hogy az uzsorát nem lehet törvény által megszüntetni, ez ellenkezik a közgazdaságtani tudománnyal. A történelmi felelősség azokra nehezedik, akik ezeket a sú-

lyos hibákat tudatlanságból vagy könnyelműségből elkövették. Nem találhatunk mentséget számukra, mert voltak, akik idejekorán figyelmeztették őket a következményekre. Szegény Istóczy Győző hányszor, de hányszor elmondta a képviselőházban, hogy ha nem szakítunk az eddigi közönnyel, akkor menthetetlenül bekövetkezik az állam és a társadalom teljes kifosztása egy idegen pénzoligarchia által. A kis- és középbirtokosság máris egy új hűbériségben él: az uzsorás a hűbérúr, a birtokos a jobbágy, akit az uzsorás csak ideig-óráig tűr meg a birtokon, hogy neki dolgozzék. El kell venni a kocsmajogot a zsidóktól, nem csak azért, mert hamisított és mérgezett pálinkát mérnek, hanem, mert orgazdaságukkal bűnre csábítják a népet és a kocsmán keresztül adósodnak el a kisbirtokosok, végül elvesztik földjeiket az uzsora által. És ez a veszély ma, hetven év múltán még mindig nem múlt el a magyar paraszt felől! (A váci Lövinger-ügy.)

De a kiegyezés utáni liberális korszak egész közgazdasági, kereskedelmi jogalkotása a zsidó törekvéseket, a zsidó érdekeket szolgálja. Vonatkozik ez elsősorban a sürgős reformra szoruló kereskedelmi és büntetőtörvénykönyvünkre. Keltz Sándor meggyőző erővel mutatja ki a zsidó talmudista szellem érvényesülését a Csemegi-féle büntetőtörvénykönyvben, továbbá kereskedelmi és váltójogunkban. A 70-es évek liberalizmusa zsidóra bízta a törvény szövegezését, ennek következményei a törvény tendenciájában el nem maradhattak. A Csemegikódex aránytalanul sujtja azokat a jogellenes cselekedeteket, amelyeket a magyar ember nagyobb testi erejével és nagyobb bátorságának

az érvényesítésével követ el. A furfanggal elkövetett vagyon elleni deliktumok tekintetében éppen ellenkezőleg az ügyesebbnek, a lelkiismeretlenebbnek nyújt prémiumot, szóval a zsidónak, a hivatásos üzérkedőnek. E visszásság alapja az emberről vallott talmudista felfogás, amely szerint normális az, ha az emberek csalók és tolvajok, minden épeszű ember vértelmezze fel tehát magát ellenük, akárcsak az őserdő fenekedjéi ellenében. Így azután köztudatba ment, hogy az adott szó nem kötelező, amiről nincs hétpecsétes írás, az semmis. Szóval a kereskedelemben hazudni szabad, az a hibás, aki elhiszi. A csalás kísérlete nem volt büntethető: akinek minden igyekezete mellett sem sikerült mást tévedésbe ejtenie és megkárosítania, az tisztességes ember maradhatott. Minden kockázat nélkül kísérletezhetett és gyakorolhatta magát. Ez az elv teljesen megrontotta a kereskedelmi erkölcsöt. Mindennapos dolog, hogy a kereskedő nem a kereskedő rovására téved. Kifizetett számla kiegyenlítését ismételten követelheti, hibásan mér, hibásan ad vissza, selejtebb árut küld, mint aminőt rendeltünk, hazug módon dicséri portékáját stb. Ez Talmud-morál és Misna-jog, de a világért sem csalás, mert hiányzik a ravasz fondorlat, a másik fél ugyanis meggyőződhet a kereskedő állításának ellenkezőjéről. Ha hisz, belenyugszik és fizet, akkor rendben van. Ha nem, akkor a kereskedő egyszerűen tévedett. Ő mindig csak nyerhet, de nem veszhet...

Az 1868-tól 1898-ig terjedő három évtized a zsidó szatócsok szabad kizsákmányolásának korszaka volt. Évenként megismétlődő tatárjárással ért fel az a pusztítás, amit uzsorások,

kocsmárosok, gépügynökök és egyéb ügynökök a falusi nép kárára véghez vittek. Egyedüli főlényük abban állt, hogy ismerik a §-ok hézagait, a törvény kijátszásának módját és elég elvetelmültek, hogy ezzel visszaéljenek. Büntető-, kereskedelmi- és váltójogunk a Misna formalizmusa nyomán halad. A váltótörvény valóságos akasztófát állít a váltóadás mögé, igazi, zsidószellemben. Hányszor előfordult, hogy az ügynök váltót íratott alá a paraszttal, azzal a hazugsággal élven, hogy az aláírás csak annak igazolására szolgál, hogy az ügynök ott járt... Az államhatalom könyörtelen végrehajtást foganatosít a becsapott paraszt ellen, a hivatásos csaló javára. Az anyagi igazság keresésének semmi nyoma, csak a forma a fő: valódi-e vagy sem az aláírás a váltón? Betartotta-e az alperes a határidőket vagy sem? Nem következett-e be az elmakacsolás esete? A szervezett parazita tábor az árverésen is folytatja a talmudista műveletet. Összebeszélnek, hogy nem licitálnak és összevásárolják potom pénzért a paraszt földjét, házát, tehenét, mindezt talán egy varrógép ára fejében... A paraszt pedig vándorbotot foghat a kezébe és mehet kivándorolni Amerikába. A Csemegi-kódexnek további tendenciózus sajátossága, hogy magas pénz-bírságok helyett enyhe szabadságvesztést alkalmaz oly esetekben, amelyekben a tisztességtelen vagyonszerzést (csalás, uzsora) a bűnös hivatásszerűen űzi és e révén tetemes vagyont szerzett. Ily esetekben legalább is oly magas pénzbüntetést kellene kiróni, amely a tisztességtelen úton szerzett vagyonnal egyenlő értékű. Ellenkező esetben a gonosztevő biztos haszonra

dolgozik és a büntetés semminemű elrettentő hatást nem gyakorol.

A liberális korszak politikusa között is akadtak néhányan, akik a bajokat felismerve, becsületes szándékkal változtatni akartak a helyzeten, a zsidó-kapitalista-merkantil-szabad-kőműves érdekeltségekkel szemben azonban minden igyekezetük hajótörést szenvedett. Nagy Ferenc kereskedelemügyi államtitkár például már évtizedekkel előbb nem átalította beismerni: bármily jeles törvényalkotás is a kereskedelmi törvény s bármennyire meg voltunk győződve arról, hogy kereskedelmi viszonyaink beláthatatlan időre a legjobb szabályzatot bírják benne, sajnos mindinkább azt kellett tapasztalnunk, hogy minél belterjesebben alakultak kereskedelmi és hiteli viszonyaink, annál több kinövés és visszaélés keletkezett, anélkül, hogy azokat a kereskedelmi törvény megakadályozhatta vagy orvoslást nyújtott volna; sőt olyan kórjelenségek merültek fel, amelyek éppen a kereskedelmi törvényben gyökereztek. Alig telt bele két esztendő, máris be kellett látnunk, hogy a kereskedelmi törvény túlzott liberáliszmusnak hódol, amely lehetővé teszi, hogy a gyöngébb társadalmi elemek az erősebbek által kizsákmányoltassanak.

A zsidóság szédületes arányú gyors terfoglalásának, a külön zsidó morál, a sajátos külön zsidó szellemiség a másik magyarázata, amely kizárt minden versenylehetőséget, amelyet nem lehetett eltanulni, utánozni, amely egyedül és kizárólag a zsidóságé. A liberális Magyarország, kormányhatalom, közélet, politikai világ, sajtó ez előtt a zsidó szellem előtt

is szabad utat nyitott, a következmények persze nem maradhattak el. Az a zsidó faji etika, az a talmudista világnézet lett úrrá a magyar gazdasági életben, amelynek lényegét már másutt ismertettük. Tudjuk, hogy a talmudi befogás szerint csak a zsidó felebarát, a nemzsidók nem jönnek ember számba, a világ összes javai a zsidóság számára teremtetek, a zsidóknak joga van bármilyen úton-módon megszerezni a nemzsidók birtokában lévő földi javakat, mert tulajdonképpen csak a sajátját veszi vissza; nemzsidóval szemben megengedett az uzsora is.

És most lássuk, milyen is volt az a lázas, nagyszerű közgazdasági tevékenység, amelyre manapság oly gyakran hivatkoznak odaát! Az államrendőrség 1907. évi jelentése ezeket mondja róla: A csalás, a csalárd vagyoni bukás és a sikkasztás az a szomorú büntriász, amely egy év leforgása alatt 9 millió korona vagyonértéket vont el a károsultaktól. Kereskedelmi és hiteléletünk megdöbbentő irrealitása hovatovább mind komolyabb veszedelemmé fog kinőni, ha továbbra is ilyen marad gazdasági tevékenységünk üzletmorálja. Mert bizonyos társadalmi osztályok (?) gazdasági élete minálunk nem a komoly kitartó munka, hanem az ámítás és a félrevezetés humbugján rendelkezik külszínre fényes üzletekkel, nagy vállalatok máról holnapra keletkeznek többnyire idegen tőkével, azzal a rejtett céllal, hogy mások hiszékenységét felhasználva a rájuk bízott értékkel előre kieszelt alkalmas pillanatban odábbálljanak. Nagyon sok volt a múlt évben a hitelezési csalás, amelyekben még elő-

kelő cégneveknek is aktív rész jutott. A napról-napra szaporodó csalással, sikkasztással a pénzkölcsönkövetítők, állasközvetítők, házasságközvetítők, óvadékkereső uzsorafelhajtó ügynökök szélhámosságai és a különféle gründolások ellen csak akkor lehet eredményesen védekezni — állapítja meg a jelentés — ha megvalósul a büntetőtörvénykönyv gyökeres reformja. Kitűnik a jelentésből az is, hogy Gelicia felől állandóan áramlik az ország belseje felé az a kétes és megbízhatatlan elem, amely telítve van azzal a lelkiismeretlen üzér szellemmel, amely ezt a közgazdasági irányzatot jellemzi. És ugyanakkor 1904-ben 97.340, 1905-ben 170.430, 1906-ban 178.170, 1907-ben 209.169 főt tett ki a kivándorlók száma. A kivándorlók 56%-a mezőgazdaságból, 0.3 százaléka kereskedelemről élt. És mi volt az oka ennek a kivándorlásnak? A Tartolci Népbankról a nyomozás 1158 uzsorát derített ki, volt eset, amikor 150% kamatot szedett ez a „bank“ és 528 embernek adott vándorbotot a kezébe; a bank vezetősége a következőkből állt: Izrael Pinkász, Izsák Sámuel, Goldenberg Ignác, Izrael Hersko stb.

E jelentések óta harminc-negyven év telt el, a lelkiismeretlen kufár szellem azonban máig sem mult ki a magyar gazdasági életből, sőt még bujábban tovább virult, tovább tenyészett. Lapozzuk csak végig a magyar gazdaságtörténet utolsó évtizedeinek évkönyveit, a sötét és kiábrándító fejezetek sohasem hiányoztak. A világháború alatt a hadseregszállítási visszaélések, az áruekrejtés és az ár-uzsora, a láncolás, a zugvalutázás nem volt

egyéb, mint a dolgozó tömegek lelketlen fosztogatása a huszas évek elején a mesterségesen szított tőzsdejáték, a valutaüzérkedés, a tervszerű koronarontás adott alkalmat a termelő, verejtékező munka kizsákmányolására. Hány ezer és tízezer szorgalmas, becsületes kisember egész életének reményei és eredményei semmiültek meg ezekben az időkben? Amikor 1938 őszén válságosra fordult a nemzetközi helyzet, háborús izgalom tartotta lázban Európát s nekünk is készülnünk kellett az esetleg bekövetkező komoly erőpróbára, megint előbújtak sötét odvaikból a gettók jellegzetes alakjai, azt hitték megint eljött az ő idejük, szabadon garázdálkodhatnak. Alig mult el nap, hogy egy újabb árdragításról, üzérkedésről, sibolásról, valutacsempészségről ne olvashattunk volna. És mindég ugyanazok az alakok, ugyanazok a jellegzetes hangzású nevek! Vajjon csak véletlen ez, csak antiszemita elfogultságról van szó? Anélkül, hogy teljességre törekednénk, az elmúlt hónapok bűnügyi krónikájából ideiktattunk néhány jellegzetes esetet:

1938 november 30-án a büntetőtörvényszék másfélévi börtönbüntetésre ítélte Zola Bernát^a ujfehértói zsidó zsákkereskedőt és kétévi fegyházra Klein Ede Dávid sátoraljaujhelyi zsidó textil- és ruhakereskedőt többszázezer pengő értékű külföldi valuta kicsempészéseért.

1938 október 8-án a büntetőtörvényszék egyévi és háromhónapi börtönre ítélte Weisz Izidor zsírügynököt árdragítói visszaélés és lánckereskedelem büntetéseért.

Az 1938 október 15-én a büntetőtörvényszék folytatólagosan elkövetett árdragítói

visszaélés büntettéért három és félévi, illetve kétévi börtönbüntetésre ítélte Friedmann Sándor és Friedmann Mór zsírnagykereskedőket, Az ítélet indokolása egyebek között ezeket mondja: A vádlottak cselekményei a magyar nemzeti érdekeknek tudatos számító érdekből és anyagi haszonlesésből fakadó hátbatámadása. A vádlottak azoknak a táborából valók, akik hasonló cselekményükkel már a múltban is egyízben hátbatámadták a nemzetet. A vádlottak azok közül valók, akik önző, lelkiismeretlen, a haza és a nemzet fogalmát gondolatvilágukból kirekesztő tényeikkel és magatartásukkal segítettek ennek a nemzetnek a megcsonkításában, annak hitvány elárulásában, eladásában és feldarabolásában. A vádlottak azok közül valók, akik nem éreznek együtt a nemzettel és a magyar társadalommal, kiknek a haza sorsa nem fáj, akiknek mindegy, hogy kié lesz a nemzet már ezeréves, már annyiszor magyar vérrrel áztatott földje, mert hitvány anyagi számításukat megtalálni remélik, függetlenül attól, hogy kié e föld.

1938 október 14-én a büntetőtörvényszék fizetési eszközökkel elkövetett visszaélés büntettéért Friedmann Ármin Áront másfélévi börtönre, Jakobovics Lipótot egyévi és háromhónapi börtönre, Glück Hermannt másfélévi börtönre, fizetési eszközökkel elkövetett visszaélések vétsége miatt Fleischmann Dánielt és Fleischmann Lipótot két-kéthavi, Moskovics Henrik Chájemet egyhavi fogházra ítélte.

1938 november 16-án a büntetőtörvényszék fizetési eszközökkel elkövetett visszaélés büntettéért Kronstein Ignác Jichakot, 32 éves foglalkozás nélküli izraelita újpesti lakost másfélévi börtönre ítélte.

1938 november 26-án a büntetőtörvényszék fizetési eszközökkel folytatólagosan és üzletszerűen elkövetett visszaélés büntette miatt Fand Géza Gecele magierovi születésű, lengyel zsidót négyévi fegyházra, Miernik Jakab Jankera budapesti zsidó háztulajdonost háromévi fegyházra ítélte. Az ítélet indokolása megállapítja, hogy a vádlottak minden kétséget kizáróan *elkövettek a magyar faj jellemétől, a magyar lélektől és nemzethűségtől oly távol álló vádbeli cselekményeket. A vádlottak és hasonló társaik a befogadó és vendéglátó ország gazdasági térrénumát csak vadászterületnek, gazdasági érdekeit és értékeit pedig csak nemzetközi vásári áruba bocsátható zsákmánynak tekintették. A nemzet- és hazaárulás határán mozgó olyan elvetemült és gaz cselekedetek ezek, amelyekkel szemben az államhatalom sujtó erejének ha kell, könyörtelen érvényre juttatása is szükséges.*

1939 január 11-én a büntetőtörvényszék a valutatörvénybe ütköző visszaélés büntette miatt Landau Izsák sátorajújhelyi baromfi-árust kétévi és nyolchónapi fegyházra, Landau Salamon könyv- és kegyszernagykereskedőt pengőkiajánlás büntettéért egyévi és hathavi börtönbüntetésre ítélte.

1939 január 11-én fizetési eszközökkel való visszaélés miatt a budapesti ügyészség harminchat zsidót adott át a főkapitányságnak az internálási eljárás lefolytatása céljából.

1939 február 4-én tárgyalta a büntetőtörvényszék Schwartz Lajos Jenő és tíz társának több mint tízmillió pengős valutasfobolási bűnperét. A vádlottak a következők: Schwartz Lajos Jenő, Schwartz Artur Leib borkereskedő, Goldreich Izsák könyvcserélő, Goldreich Sámuel

Sie Ossiás, Goldreich Izsák, Rosenberg Dávid cipőkereskedő, Teitelbaum Náthán, Teitelbaum Sámuel, Brach Salamon, Friedmann József, Goldreich Jeremiás talmudista és Brach Irma, a vád szerint három mázsa színaranyat és tízmillió pengő értékű dollárt, fontot, svájci frankot, zlotyt, svéd koronát és egyéb idegen valutát csempészték ki az országból, az üzelmek révén a banda mintegy 800.000—1.000.000 pengőnyi nyereségre tett szert. A társaság feje Schwartz Lajos Jenő volt, aki 1934—1938 között 188-szor járt külföldön és egymaga kétmillió pengő értékű valutát csempésztett ki. Az ügyész vádbeszédében a tiszzaeszlári pert idézte fel. Mindkét per vádlottjai az északkeleti megyék jellegzetes zsidó típusai közül kerültek ki. Mint akkor, most is egy felzaklatott, a vád alapjául szolgáló cselekmények felett mélységesen felháborodott közvélemény áll vádlóként a vádhatóság mellett és igazságot, elrettentő példaadást követel azokkal szemben, akik bűnös kézzel a nemzet vagyonához nyúltak s több mint tízmillió pengőtől fosztották meg az országot akkor, amikor ezeket az értékeket külföldre csempészték. A tiszzaeszlári vádlottakat a bíróság felmentette, mert a misztikus vérvád nem nyert beigazolást, a mai tárgyalással azonban bizonyítást nyert az új vérvád, amely Schwartz Lajos Jenő és társai lelkét terheli: az a vád, hogy *gyilkos törrel támadtak a nemzetre, amely nekik hazát és kenyeret adott. Bizonyítást nyert, hogy mint a hullarablók, gazdasági aléltságában támadták meg a nemzetet, hogy az új termelési lehetőségektől, új vérkeringést biztosító gazdasági értékeitől megfossszák. Az apagyilkosnak is meg lehet bocsátani, ha anyja védelmében követi el tettét, de nincs mentség azok számára, akik mindnyájunk*

édesanyja, a magyar haza vesztére törnek... A bíróság, kettő kivételével, valamennyi vádlottat négyévi fegyházzal sújtotta, Brach Irmát hathónapi börtönre, Rosenberg Dávidot hatezer pengő pénzbüntetésre ítélte. Az ítélet indoklása többek között ezeket mondja: Sátoraljaújhelynek cseh megszállt területre áterőszakolt részét a Lengyelországból nyugat felé vonuló, Magyarországra beszivárgott és a vádbeli cselekményekből kitetszően a nemzet és a haza fogalmát nem ismerő s azt ismerni nem is akaró nemzetközi zsidóság lepte el, amelynek jellegzetes képviselői a vádlottak. *A befogadó nemzet áldozatkészségét Júdás-pénz ellenében elárulták s a nemzeti építőmunka nélkül élő és szaporodó a komoly foglalkozástól irtózó gengszterek a magyar gazdasági élet útonállóiként iparszerűen, nagyüzemszerűleg megindított bűnöző-tevékenységre vállalkoztak.* A hazaárulás határán mozgó elvetemültségükkel a vádlottak önmagukat vetették ki a nemzeti társadalomból s az ítéletmondás felettük már csak a haza, annak szent érdekei ellen intézett hitvány merényletüknek az államhatalom tekintélyével és a bírói meggyőződés érveivel való megállapítása... (Goldreich Jeremiás, aki szabadlábon védekezett, a tárgyalóteremből megszökött.)

Hangsúlyozzuk, hogy néhány hónap egy-két kirívó esetét sorakoztattuk csak fel. Ugy véljük, ezeket a bírói ítéleteket nem lehet figyelmen kívül hagynunk, ha a hazai zsidóság közgazdasági tevékenységéről teljes és hű képet akarunk kapni. Ezeket az elvetemült gonosztevéket, akik a nemzetrablásra is képesek voltak, már elérte az igazságszolgáltatás sújtó keze. De hányan és hányan lehetnek még, akik a legéberebb ellenőrzést is kijátszva, zavartalanul foly-

tatják nemzetvesztő üzelveiket. Milyen lesz majd vajjon az 1938. évi bűnügyi statisztika, ha már 1937-ben is az árdrágításért elítéltek 83.3 százaléka, az uzsoráért elítélteknek 59.1 százaléka, külföldi fizetési eszközökkel elkövetet visszaélés miatt elítélteknek 65.2 százaléka volt zsidó.

* * *

A foglalkozási statisztika — bár számos fontos részletkérdésre nézve nem nyújt felvilágosítást — adataiból kiviláglik egyrészt, hogy a zsidóság milyen mértékben szállta meg a különböző gazdasági életpályákat, másrészt az egyes foglalkozási ágakon belül milyen a társadalmi rétegeződése.

1930-ban az országban a legfontosabb iparágakban a kereső zsidók százalékszama, külön az önállók és külön a segédszemélyzet körében, a következő volt:

	Ács asztalos stb.	Borbély fodrász	Cipész	Kosmáros vendéglős stb.	Kovács lakatos	Kőműves	Kő- és könyv- nyomda	Mészáros hentes
Önállók	2.5	5.4	6.3	20—	2.4	0.5	53.7	15.2
segéd- személyzet	2—	5.1	4—	10.5	2.1	0.1	13.5	7.2

	Molnár	Pék	Szabó	Szűcs	Takács stb.	Egyéb	Összesből
Önállók	6.7	20.5	19.9	22.3	6.8	14.4	11—
segéd- személyzet	1.3	11.2	15.3	20.3	2.2	5.9	5.6

Az ország összes keresői között a zsidók arányszáma 5.3%, ezt az arányszámot az ipari segédszemélyzet körében alig valamivel, az önálló körében azonban már több, mint száz százalékban múlják felül. Az önálló kő- és könyvnyomdászoknak több, mint fele, a kocsmárosok, szűcsök, pékek, szabók közül pedig minden ötödik zsidó. Feltűnően kevés a zsidó az önálló kőművesek, lakatosok, kovácsok, ácsok és asztalosok között. Persze, még csekélyebb az arányszámuk ezeknek az ipari szakmáknak segédszemélyzete körében.

A fővárosra vonatkozólag részletesebb adatok is rendelkezésre állanak. Ezekből egész pontosan megállapítható, hogy úgy az iparban, mint a kereskedelemben milyen szakmák, illetve milyen üzletágak iránt érez különleges rokonszenvet és melyektől idegenkedik a zsidóság. 1935-ben az ipar és kereskedelem keresői között Budapesten a zsidók arányszáma a következőképp alakult:

	önálló	tisztviselő	segédszemélyzet
ipar	29.6	43.9	11.—
kereskedelem	57.6	48.—	32.—

A főváros összes keresői között a zsidók arányszáma 18.3%, ezt az arányszámot az ipar és a kereskedelem három főcsoportjában — kivéve az ipari segédszemélyzetet — jóval felülmúlják a zsidók. A legmagasabb az önálló iparosok között Budapesten a zsidók arányszáma a következő iparágakban: arany- és ezüstműves 73.7%, órás és ékszerész 64.2%, könyvnyomdász 73.6%, bőrdíszműves-bőrdísz 67%, fogtechnikus 55.8%, italmérő 53.8%, kalapos 56.5%,

kávéháztulajdonos 58.6%, könyvnyomdász 72.3%, mészáros 64.6%, szücs 51.7%. Aránylag csekély a zsidók számaránya a következő néhány iparágban: ács 3.2%, kőműves 2.6%, szíjgyártó 3.4%, bognár 5.5%, cserepes 5.9%, kéménysprő 3%, kádár 6.4% stb.

A kereskedelmen belül az egyes alcsoportokban a következő a zsidóság részesedése: tulajdonképpeni kereskedő 57.2%, ügynök, alkusz 75.7%, bankár, tőzsdeügynök 79.5%, bizományos 75.7%, szállító 77.5%, igazgató 50.1%, cégvezető 56.1%, kereskedősegéd 45.7%, bankaltiszt 1.4%, bolti szolga 5.4% stb.

Természetesen az ipar és kereskedelem önállóira vonatkozó statisztika korántsem ad képet arról, hogy a zsidóságnak végredményben milyen szerepe van a magyar gazdasági életben, hiszen ezekben az adatokban együtt szerepelnek a kis-, közép- és nagyvállalkozók. A húsznál több segédszemélyt foglalkoztató ipari és kereskedelmi vállalatok tulajdonosainak statisztikája e tekintetben már sokkal többet mond (itt viszont hiányoznak a nem egyéni tulajdonban lévő, tehát jogi személyek, rt.-ok kezében lévő vállalatok adatai). 1935-ben az egyes ipari főcsoportokban a zsidó tulajdonosok arányszáma következő volt: vas és fém 49.8%, gépgyártás 42.77%, villamos áramfejlesztőtelepek 11.6%, kő-, föld-, anyag- és üvegipar 40.8%, fa- és csontipar 53.2%, bőr, sörte, szőr, toll, viaszosvászon 68.5%, fonó- és szövőipar 66.4%, ruházati ipar 72.8%, papíripar 57.9%, élelmezési ipar 38.7%, vegyészeti ipar 54.3%, sokszorosítóipar 46.5%, valamennyi iparágban együtt a zsidók arányszáma 47.—%.

A kereskedelemben az egyes főcsoportokban a zsidók arányszáma a következőkép alakult: állat- és mezőgazdasági terménykereskedelem 72.7%, fa 81.8%, vas és fém 54.5%, agyagipari termékek 100%, bőr, díszmű, papíros 66.7%, fonó, szövő 78.5%, élelmezési cikkek 88.9% gyógy- és vegyszeti áru 33.3%, könyvkereskedő, hírlapkiadó 71.4%, vegyeskereskedő 100%, szállító és bizományos 100%, egyéb 100%, együtt a kereskedelem valamennyi ágában 78.9% a zsidók részesedése a húsnál több segédszemélyt foglalkoztató vállalatok tulajdonosai közt.

A zsidóság túlsúlya az ipari és kereskedelmi vállalatok tulajdonosai körében magával hozza természetesen, hogy a jobban fizetett állásokat csaknem mindenütt zsidók foglalják el. Az iparban alkalmazott kereskedelmi tisztviselők között például 1936-ban 38.3% volt a zsidók arányszáma; az 500 pengőnél kisebb fizetésű tisztviselők között azonban csak 25.3 százalék zsidót, de a 3—4000 pengő fizetést élvezők között 37.5%-ra, a 7—10.000 pengőt élvezők között 48.5%-ra, végül a 20—30.000 pengős fizetési csoportban 67%-ra emelkedik a zsidók arányszáma.

Ha vesszük magunknak a fáradságot és kissé az eddig felsorakoztatott számok mögé pillantunk, akkor a nagyipar és a zsidóság kapcsolatairól egészen más kép tárul szemünk elé. Vegyük például az egyik legfontosabb közszükségleti cikk előállításával foglalkozó iparunkat, a cukorgyártást, Csonka-Magyarországon összesen 13 cukorgyár volt, ezek a következők:

Vállalat neve	Helje	Tulajdonos vagy érdekeltség
1. Magyar Cukoripar rt.	Szerencs	Hitelbank
2. Magyar Cukoripar rt. leány- vállalat	Selyp	Hitelbank
3. Georgia	Mezőhegyes	Hitelbank
4. Georgia	Kaposvár	Hitelbank
5. Alföldi Cukoripar rt.	Sárad	Hitelbank és a Deutsch cég
6. Csongrád megyei Cukorgyár rt. leálltva	Csongrád (?)	Hitelbank, Kereskedelmi ban, Acél család.
7. Vas megyei Cukorgyár rt.	Sárvár	bárá Hatvany Pál
8. Fejérmegyei Cukorgyár rt.	Ercsi	Leszámlító Bank
9. Hatvani Cukorgyár rt.	Hatvan	Deutsch Ignác és fia
10. Szolnoki Cukorgyár rt.	Szolnok	Kereskedelmi Bank
11—12. Petőháza és Nagycenk Cukorgyár rt.	Petőháza és Nagycenk	Schoeller & Co. Bécs
13. Leipzig Vilmos rt. Óbuda		Fellner család

A 13 hazai cukorgyár közül nyolc a nagybankok kezében van, kettő külföldi cégé, míg három zsidó magántulajdonban van. Körülbelül hasonló kép tárul elénk, ha a nagyipar bármelyik másik ágát vesszük szemügyre. Külföldi tőke, zsidók és nagybankok uralják az egész magyar gyáripari termelést. Különösen az utóbbinak — a nagybankoknak — szerepével kell kissé behatóan foglalkoznunk.

A kis- és középiparban, valamint a kereskedelemben elhelyezkedő zsidó tömegek csak a mezei hadakat alkotják abban a hatalmas szervezett együttesben, amely nyomasztó teherként nehezedik rá az egész magyar életre, amely a maga roppant szervezettségével, óriási tőkeerejével kíméletlenül elfojt minden nem-zsidó kezdeményezést és jószándékú, szerény próbálkozást. A nehéz tűzértséget, a páncélkocsikat, a tankokat — hogy a modern haditechnika kifejezéseivel és hasonlataival éljünk —, a zsidó érdekeltségű fővárosi nagybankok képviselik. A bankok, amelyek ötven-száz év előtt még csak szerény kisegítői voltak a kapitalisztikus fejlődésnek már évtizedek óta fölébe nőttek és parazitáivá lettek a termelő munkának és az egész modern gazdasági életnek. A bankokrácia világszerte, Párisban, Londonban, Newyorkban egyet jelent a zsidósággal, de talán seholse annyira, mint éppen nálunk. Gazdasági életünk kóros jelenségei nem utolsó sorban a bankokrácia túltengő hatalmára vezethetők vissza. Befolyásuk nem szorítkozik csupán a gazdasági élet területére, hanem messze kinyúlik a közéletbe, a sajtóba és egyebüvé is. Mindennapi életünk, a termelés, a fogyasztás, a javak elosztása, az általános életszínvonal, az áralakulás egyaránt

a bankoktól függ. Jelentéktelen kis zugüzemek-től kezdve, fel az ország legnagyobb ipari vállalatáig, minden a nagybankok ellenőrzése alatt áll, minden ennek a telhetetlen modern Moloch-nak áldoz és verejtékezik.

Bangha Béla a magyar összeomlás politikai, társadalmi, gazdasági okait keresve, már húsz évvel ezelőtt sürgette a hazai bankuralom megrendszabályozását. A bankok ma már nemcsak hitelt adnak, hanem önálló gazdasági vállalkozókként lépnek fel. A legfőbb szempont számukra a várható és elérhető legnagyobb nyereség. A közjó és a kultúra érdekeit alárendelik önhasznuknak. A rothschildi szó irányítja őket: *„Nem lehet az ember milliomos, ha csak könyökével legalább nem surolja a fegyházat.”* Hitelt annak adnak, aki a legtöbb kamatot fizeti, szívesen támogatnak ingyenélő parazitákat és csalókat, lánckereskedőket és árdrágítókat. *„Az ilyen bankgazdálkodást senki sem nevezheti többé a nemzetgazdaság segítőeszközének: ez nagyrésztben uzsora és rablás.* A rizikót, a fáradságot, az esetleges veszteséget a vállalkozó, termelő, dolgozó közönség viseli, a bank pedig csaknem minden rizikó, minden fáradság s minden igazán termelő munka nélkül, a közönség betétjei és részvényvásárlásai segítségével végigrabolja, végignyúzza a fáradó, szenvedő, kockázatot viselő közönséget. S mivel a bank keze mindenütt ott van, a közönség nem használhat el egy cérnaszálat, egy gyufát, egy öltözetet, egy papírlapot anélkül, hogy mindenütt és mindenben egy banknak ne adózzék.“

Nordau Miksa, ez az epéstollú zsidó ujságíró írja a bank- és börzevilággal kapcsolatban, hogy a börze valóságos rablóbarlang, amelyben a középkori rablólovagok örökösei

ülnek s az arra elhaladóknak a nyakát metszik. A modern bank- és börzeuralom nemcsak annyiban végzetes, amennyiben milliók természetes gazdasági elhelyezkedését s boldogulását gátolja, amennyiben a nemzetek vérét lelkiismeretlen spekulánsok javára kiszívja, hanem annyiban is, amennyiben a pénz minden hatóságának segítségével politikát, sajtót, kultúrát, tudományt a saját érdekének szekerébe fog. Politikusoknak, közéleti embereknek igazgatósági tagságot juttatnak a nagybankok és ezzel hallgatásra bírják őket.

1917-ben Rakovszky István élesen támadta a képviselőházban a nagybankokat lelketlen uzsorájuk miatt. A zsidó nagytőke védelmében felállt Sándor-Schlésinger Pál, felnyitotta a Kompaszt és sorra felolvasta, hogy a megtámadott nagybankok igazgatóságaiban melyik arisztokrata foglal helyet. A Hitelbank elnöke gróf Cziráky titkos tanácsos, főrendiházi tag, magyar zászlósúr, igazgatósági tagok: Eszterházy Miklós herceg, Majláth József gróf és Eszterházy Sándor gróf, a fiúmei rizstisztító igazgatóságában helyet foglal Sándor Pállal együtt gróf Zichy Aladár, a néppárt elnöke, a Hungária-gőzmalom alelnöke Pallavicini örögróf, igazgatósági tag ifj. gróf Zichy Nándor, a Hungári Bank elnöke gróf Zichy Lipót Géza, igazgatósági tagok: gróf Sztáray Sándor, gróf Apponyi Gyula, báró Prónay Szilveszter stb. Kormányok győzhettek és elbukhattak, pártok és egész politikai rendszerek eltűnhettek és kicserélődhettek, a bonkokrácia uralma túlélte minden változást és fordulatot. Szentiványi Dezső dr. érdekes kis tanulmányában behatol a bankuralom, a tőkés feudalizmus rejtelmeibe és elmondja, milyen eszközökkel, milyen mód-

szerekkel építették ki és tartották meg monopóliumhelyzetüket a magyar gazdasági életben a nagybankok. „Gazdasági életünknek nincsen olyan fontosabb szerve — írja egyik helyen —, amely kívülesne a nagybankok hatalmi körén és miután nagybankjaink felett ellenőrzést senki se gyakorol, üzleti működésüket senki se befolyásolhatja, kétségtelen, hogy az ország gazdasági életében és annak minden lényeges megmozdulásában nagybankjaink korlátlan és felelőtlen hatalommal rendelkeznek és gazdasági diktatúrájukkal — államot alkotnak az államban.“ Harmincnégy olyan nagyipari vállalat van az országban, amelynek saját tőkéje 10 millió pengőt meghalad. Ezeknek 94%-a a nagybankjaink legszorosabb érdekkörébe tartozik. Ha végigtekintünk nagybankjaink igazgatósági tagjainak névsorán, megállapíthatjuk, hogy kb. negyven pénzmágnás család kezében van a hatalom és a hiteléleten keresztül a nagyipar és a nagykereskedelem felett is ők rendelkeznek. A gazdasági hatalmat ennek a negyven pénzmágnás családnak kezéből kell kivenni. (Bankdiktatúra és zsidókérdés.)

Az 1937—38. évi „Gazdasági, Pénzügyi és Tőzsdei Kompas“ adatai szerint a Magyar Általános Hitelbank nemkevesebb mint 42 ipari és kereskedelmi vállalatnál volt érdekelve, ezek az üzemek 1936-ban 345 millió pengő értékű árut termeltek, 32.000 munkást foglalkoztattak. A Hitelbank érdekkörébe tartozó vállalatok között találjuk például: a Magyar Általános Kőszénbánya Rt.-ot, a Ganz és Társa Villamossági-, Gép-, Vagón- és Hajógyárat, a Magyar Acélárugyárat, a Magyar Cukoripar Rt.-ot, a Hungária Egyesült Gőzmalmok Rt.-ot, a Ma-

gyar Pamutipar Rt.-ot, a Kőbányai Polgári Serfőző és Szent István Tápszerművek Rt.-ot, a Révai Irodalmi Intézet Rt.-ot stb. Az Angol-Magyar Bank érdekkörébe 24 ipari és kereskedelmi vállalat tartozik, közöttük a Hungária Műtrágya-, Kénsav- és Vegyipari Rt., a Győri Textilművek Rt., a Magyar Kender-, Len- és Jutaipari Rt., a Globus Nyomdai Műintézet Rt., a Nagybátony-Ujlaki Egyesült Iparművek Rt. és alvállalatai. A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank 55 különféle vállalat felett rendelkezik, közöttük az ország legnagyobb iparvállalatait találjuk: a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt., Rimamurány—Salgótarjáni Vasmű Rt., Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt., Hungária Villamossági Rt., Csepeli Fésűsfonógyár Rt., Magyar Gyapjú- és Pamutárugyár Rt., Első Budapesti Gőzmalom Rt. A Magyar Leszámító és Pénzváltó Bank 19, a Magyar Országos Központi Takarékpénztár 14 vállalatot tart kezében. *Öt budapesti bank tehát 154 különböző ipari és kereskedelmi vállalat és ezekkel az egész magyar nagyipar és nagykereskedelem teljhatalmu ura.*

És vajjon, kik az urai a nagybankoknak és rajtuk keresztül az egész magyar gazdasági életnek? A „pesti pénzligarchák“ galériájában 1929-ben a következő nevekkel találkozunk: Weisz Fülöp, Bun József, Metzler Jenő, Klein Gyula, Éber Antal, Hirsch Albert, Beck Marcell, Fleissig Sándor, Herzog Mór Lipót, Kohner Adolf, Fellner Henrik, Kornfeld Móric, Horváth Lipót, Schiffer Miksa, Krausz Simon, Tószeghy Emil, Munk Péter, Stern Samu, Domony Móric, Harkányi János, Teleszky János, Biró Pál, Kornfeld Pál, Chorin Ferenc, Vida-Veith Jenő,

Goldberger Leó, Szurday Róbert, Weiss Alfonz, Szécsi Pál, Ullmann György. Ez a névsor tíz év óta némileg módosult, némelyek elköltöztek az árnyékvilágból, mások sürgősen külföldre távoztak tisztázatlan üzleti ügyeik rendezése céljából, de helyükre újak léptek, mint ahogy a harminc-negyven év előtti nevek közül is nem egy, homályba veszett már. (Wahrmann, Lánczy, Jellinek, Strasser stb.) Nevek tűnnek, nevek jönnek, de az arcok a fajta, a vér, a szellem változatlanul egy és ugyanaz...

A bankokrácia hatalmát meg kell törni, bármilyen nagyok legyenek is az akadályok, ezt a csökevényt ki kell operálni a magyar gazdasági életből, mert amíg erre nem kerül sor, egészséges fejlődés nem következhet be. A zsidóság viaszszorításáról gazdasági életünkben mindaddig nem beszélhetünk, amíg ez a folyamat felülről — a gazdasági élet csúcsszervezteinek irányításában — is meg nem indult.

Irodalom: Bangha Béla S J: Magyarország újjáépítése és a kereszténység; Radnóti József: Pesti pénzoligarchák; Keltz Sándor: Konzervatív Világrend; Miklóssy István: Keresztény magyar népünk gazdasági romlása; Dr. Szentiványi Dezső: Bankdiktatúra és a zsidókérdés.

ZSIDÓK A MAGYAR SZELLEMI ÉLETBEN.

Ha a zsidóság megelégedett volna a gazdasági életben elért hatalmának megtartásával, ha megelégedett volna a kereskedelem, a nagyipar és a hitelélet uralásával megszerzett mérhetetlen vagyoni és anyagi erővel; a zsidókérdés talán sohasem éleződik ki oly végzet-szerűen. Egy szabad és független népre elviselhetetlen állapotot jelent az is, ha gazdasági életének minden területén egy idegen fajta szervezett erejét és hatalmát találja magával szemben, de még leverőbb, még lázítóbb annak világos felismerése, hogy ez az idegen fajta reá akarja kényszeríteni saját szellemiségét a befogadó népre. Már pedig a magyarországi zsidóság akár céltudatosan, akár ösztönszerűen, egy többezeréves sokáig elfojtott faji imperializmus gőgjétől és vágyától hajszolva, ezt cselekedte. Sokat emlegetett látszat-megmagyarosodása is végeredményben csak ezt a célt szolgálta. A magyar nyelv birtokában könnyűszerrel, ellenállást nem tűrve, kíméletlenül ráerőszakolhatta a magyar kultúréletre a zsidó lelkiséget. A hazai zsidóság asszimilálódása elenyésző kisszámú kivételtől eltekintve, nem tudott és nem is akart elmenni a zsidó gondolkodásmód, a zsidó érzésvilág, a zsidó erkölcsi nézetek felszámolásáig.

Szellemi életünk elzsidósodása alig néhány évtized alatt ment végbe. A kiegyezést követő

években lassan, szinte észrevétlenül indult meg ez a folyamat: az első kezdeményező néhány kitért zsidó ujságíró, szerkesztő és szépíró volt, akiknek tevékenysége még csak a zsidó egyenjogúsításért vívott harcra szorítkozott, de a század végén már nincs szabad és tiszta területe a magyar szellemi életnek, bárhová nézünk, mindenütt zsidókat látunk nyüzsgöni, tolongani. Szerkesztőségekben, könyvkiadó-vállalatoknál, színházakban mozdulni sem lehet tőlük.

Az általános politikai közfelfogáson kívül — amely tűzön-vízen keresztül liberális volt és sajtóban, irodalomban, egyetemen, közéletben válogatás nélkül mindenkinek szabad utat engedett — ezt a folyamatot nagymértékben elősegítette az a körülmény, hogy a szellemi élet legfőbb termelő- és fogyasztó-központjai a nagyvárosok egyidejűleg tíz-harminc százalékgig elzsidósodtak és a kultúrélet nálunk jóformán egyedüli hordozója a középosztály is nagymértékben elzsidósodott.

Mielőtt a szellemi élet különböző területein közelebbről is szemügyre vennénk a zsidóság szerepét, előbb néhány kultúrstatisztikai adatot sorakoztatunk fel. A zsidóság kulturális életünkben véghezvitt térhódítása a legszorosabban összefügg arányszámának a különböző iskolafajokban észlelhető alakulásával.

Megállapíthatjuk az arányszámokból, hogy a zsidóság országos számarányát valamennyi középiskola-típusban az ötvenes évektől többszörösen felülmúlta, lassú csökkenés csak az 1920—21-es tanévtől kezdve mutatkozik, részben a zsidóság természetes szaporodásának csökkenése (középiskolák), részben bizonyos

Tanév	A zsidó tanulók arányszáma			
	Polgári iskola	Középiskola	Keresk. iskola	Főiskola
1853—54	—	5.5	—	9.5
1883—84	—	19.6	57.4	25.9
1913—14	27.2	22.5	46.1	27.6
1920—21	19.9	25.7	35.1	10.9
1930—31	10.3	16.1	21.1	10.—
1935—36	9.6	16.3	18.9	8.3

korlátozó rendszabályok következtében (numerus clausus a főiskolákon).

Még az utolsó tanévekben is háromszor-négyszer nagyobb volt a zsidók arányszáma a különböző középiskolafajokban, mint az ország egész lakosságában. A zsidók nagyobb mérvű iskolázottságát a magasabb kultúrérzékkel szokták összefüggésbe hozni, holott a valóságban csak arról van szó, hogy a jobb anyagi helyzetben lévő zsidóság inkább tudja gyermekeit iskoláztatni, másrészt a nagy többségében városban lakó zsidóság számára ez egyébként is sokkal könnyebb feladat.

Irodalom.

Ha a nemzeti lélek ép és egészséges, nem fertőzték meg bomlasztó idegen hatások, ha írók és irodalom a nemzeti élet tevékenyéből csiráztak ki, akkor irodalom és társadalom között meg van a legszorosabb kölcsönhatás. Írók nevelik a társadalmat, olvasóközönség ösztönzően hat az írókra. Az irodalom maga pedig híven visszatükrözi a tömegek lelke mélyén és az egész nemzeti életben uralkodó tár-

sadalmi, politikai, erkölcsi problémákat és törekvéseket. A múlt század első felében, a nemzeti ujjaszületés korában ilyen benső kapcsolat állott fenn a kor írói és a nemzeti társadalom között. A zsidóság jelentkezésével, irodalmunk elzsidósodásával egyre mélyebb, tátongóbb szakadék támadt irodalom és társadalom között. A magyar írók és a magyar közvélemény csendes közönnyel és tehetetlenül tűrte a zsidóságnak és a zsidó szellemnek irodalmi honfoglalását. A társadalmat ellenállásra képtelenné tették az uralkodó liberális politikai jelszavak, az antiszemitizmus vádjától való beteges félelem, a magyar írók pedig láták, hogy erkölcsi elismerésre, anyagi boldogulásra csak akkor számíthatnak, ha a zsidó sajtó, a zsidó könyvkiadóvállalatok és a zsidó olvasóközönség pártfogásba veszi őket; erre viszont csak akkor számíhattak, ha politikai és társadalmi felfogásukban, erkölcsi és esztétikai ízlésükben, egyszerűval egész írói és emberi voltukban minél teljesebben, minél tökéletesebben a zsidósághoz hasonultak.

Horváth János, aki kis irodalompolitikai tanulmányában beható vizsgálat tárgyává teszi ezt, végső eredményeiben oly tragikus társadalmi, szellemi folyamatot, írja a következőket: A zsidóság beolvadása bár megindult, az egyre szaporodó bevándorlások folytán korántsem mehetett végbe, sőt megakadt. A felszín nyelvegysége alatt a beözönlők nagy tömege megőrizte faji különállását... A befogadott fajiság aktív hatalommal tudott érvényesülni, jórészt csak a nyelv átvételére szorítókozó beolvadásában... A zsidó értelmiség az ekként magához idomított magyarság részéről elégendő támogatásra számíthatott már, ellenke-

zésre pedig alig, mikor a fejlődés természete szerint a sajtóból kiemelkedve, önálló színmű- és könyvirodalom után is kíváncszott, mely végre az ő tulajdon ízlését szolgálja... A művelt zsidóság ízlésbeli és politikai ösztöneinek és törekvéseinek a magát Adyhoz fűző Nyugat lett közismert szervezete... A Nyugat zsidó és hangsúlyozottan filozsemita írók csoportosulása, kicsiben; egy zsidó beolvadással teltt magyarság; egy végbement zsidó beolvadás. A magyar fajiség ebben az oldatban elment a liberális engedékenység végletéig: ellenállóból passzív befogadóból előzékeny idomuló lett; hajlandó lett azonnal hasonulni az újonnan érkezőkhöz s egyszerre végrehajtani magán azt a lelki színváltozást, melyre a nagy és kemény társadalom csak fokról-fokra megerezhedő lazulással lett volna végül talán elvezethető. A nyugatosok irodalma: a zsidó beolvadás első irodalmi megvalósulása.

A magyarországi zsidóság most kapott első ízben a hozzá idomult vagy az ő véréből való írók kész szervezetétől s irányítása mellett magyar irodalmat, másfelől eddig most történt meg első ízben, hogy egy magyar irodalmi irány, egy bizonyos ízlés egész írotáborát őt szemelte ki választott közönségének; őt deldelgette, neki hízelgett. Azelőtt a zsidószármazású író is egészen magyarra, „nemzetivé“ kívánt idomulni, most a vérbeli magyar is öneki udvarolt...

Természetesen mindez az őszinteség legcsekélyebb látszata nélkül ment végbe. A zsidó sajtó- és a zsidó irodalomkritika soha, egy pillanatra se volt hajlandó elismerni, hogy az általa ünnevelt nagyságoknak, felmagasztalt áltehetségeknek semmi közük a magyarsághoz;

alkotásaik ízig-vérig idegen szellemiség termékei. Maguk a zsidó írók is legtöbbször magyarnevű, magyar környezetbe beállított alakokat erőltettek be regényeikbe és színdarabjaikba, de ezeknek a félszeg, felemás figuráknak minden szava, minden érzése és minden cselekedete harsogóan zsidó volt.

Halmi Bódog talán az egyetlen zsidó, aki írói portréiban őszintén rámutat a zsidó írók zsidóságára. Ő írja például *Molnár-Neumann Ferencről*, hogy ezt az egyik legjellegzetesebb zsidó nagyságot nem lehet megérteni anélkül, hogy benne a zsidó gyerek speciális erkölcsi és szellemi mentalitását ne vizsgálánánk. Molnár Ferenc világa a pesti éjszaka, villanyfényes testek párájától, mámorok terhétől, vad életörömök, robajok, szenvedélyek libegésétől telített egzaltáció, az apró éjszakai epizódokat léletté hazudja, a groteszket keresi, drasztikusan gúnyolódik. A tréfa, a szójáték, a kórikum és az ötletesség a zsidó pszihéből fakadt nála. Molnár Ferenc kései utóda azoknak a zsidó igriceknek, akikről Kis József énekelt a *Legendák a nagyapámról* című verskötetben. Mint szépírónak is nagyon lényeges és nélkülözhetetlen, szerves része az ő zsidó eszprije s apró gonoszkodásai, amelyek szintén ebből a fajiságból erednek. És bár személye szerint — mondja más helyen Halmi — a gettóból teljesen kilépett világpolgár, bár vallásának legválságosabb megpróbáltatásai idején sem tért vissza abba a világba Molnár Ferenc, amelybe a megbántottság és elkeseredés Kóbor Tamást, Artur Schnitzlert, Arnold Zweiget és Martin Bubert a zsidó szolidaritás jegyében, a külön zsidó világ és világnézet kebelére vonta, Molnár Ferenc egész életműve a zsidóságra fonó-

dott és attól elválaszthatatlan. A zsidó fajtának jellegzetes vonásai mind megnyilatkoznak írói faktúrájában, elsősorban Heine tagadásos lelke, hagyományoknak, dogmáknak, előítéleteknek tiszteletlen kicsúfolása, megvan benne a zsidó emberre és a zsidó hírlapíróra jellemző színes, forró erotikummal zsírozott sváda, megvan benne a primadonnás hiúság, tisztelete a rangnak, az előkelőségnek, a fénynek és ragyogásnak, annak a környezetnek, amelybe származása nem csak ambíciója férközhet. Mindezek a gettóból kilépett modern zsidó szerves alkotórészei.

Molnár Ferenc egész életműve a benne hemzseggő emberek csoportja, zsidó írónak, zsidó emberekről való feljegyzései, képzeletének alakjai csaknem kivétel nélkül kispolgári szemiták és szeretőik. Bankokban, boltokban, ügyvédi irodákban robotoló vagy a pesti tözsdén, a Markó-utcai következményekkel is fenyegető hajszában korán kivénült, elnyűtt emberek a Molnár Ferenc emberei, akiknek nincsenek szárnyalásaik, nagyokat romboló vagy építő erejük, csak szívóosságuk, amellyel a lehetőségig fényes életstandardot csikarnak ki a gyerekeik meg az odaliszkük számára, akik — végeredményben egészen mindegy — a feleségük vagy a szeretőjük...

És a finomkodó nagykapitalista, előkelő összeköttetések kereső Molnár Ferenc az októberi forradalom idején Kéri-Kramer Pál, Göndör-Krausz Náthán, Gábor Andor, Magyar Lajos mellett vállalta az elnökséget az Otthon körben... Vállalta, mert hívta őt a fajtája, a vér szava.

Íme ilyennek látja Halmi Bódog Molnár Ferencet. Ez a portré valóban nem szorul sok

kiigazításra vagy kiegészítésre. Ahelyett, hogy Molnár Ferencsel és írásaival bibelődnénk, tehát hallgassuk meg, mi mondanivalója van Halminak — ennek a tagadhatatlanul becsületesen őszinte, művelt és szellemes irodalombarátnak — a többi zsidó szépíróról.

Erdős René, a győri zsidó kispolgári sarjadedék feltárja a nőben (helyesebben a zsidó nőben) lüktető finom érzékiséget, nyersen bevallja az asszonyi gyengeséget. Három nagy regénye a múlt század utolsó évtizedeiből való zsidó kispolgárság döbbenetes erejű korrajza. Gettószerűen elzárt környezetből, pesti berkaszárnyák szoba-konyhás lakásaiból, féktelen, dacos temperamentummal, lobogó érzékiséggel egy szép, erős lány akar kibontakozni. Regényeinek számos részlete a pornográfia határán mozgó meztelenkedés... Soha egy sort sem pazarolt a szerencsétlen háború következményeire, Trianon bűneire.

Hatvany Lajos telve volt mindég lekicsinyléssel, ironiával, élete csupa diszharmonia, zsidó fajtájának csillapíthatatlan életszomja hajszolta őt. Zsiga a családban című regénye a XIX. század derekával kezdődő magyar (zsidó?) kereskedő, nagyiparos lelkiesség fejlődési képét adja és ezen belül a zsidó ember sajátos pszihéjét a benne rejlő szélsőséges kitörésekkel és suta asszimilációs törekvésekkel, ez a regény mélyen belenézett a zsidó elme, a zsidó lélek és a zsidó gondolkodás titkos kamráiba. Zsolt-Steiner Béla regényei napjaink hanyatló zsidó kispolgárságának életét elevenítik meg. A freudi eszmék győzelmét hirdeti, minden szemérem nélküli, vad erotikum, vérhullám és érzékiség uralják írásait. Íróművészek semmiesetre se mondható, hiányzik belőle

a művészetben való felolvadás hite és áhítata.

A zsidóság szerepével irodalmunkban Horváth Jánoson kívül Pintér Jenő, Bartha József, újabban Farkas Gyula is foglalkozott. Különösen az utóbbinak munkája keltett nagy figyelmet szakkörökben és közönségben egyaránt. Farkas Gyula adatok, szemelvények egész tömegével eleveníti meg a magyar irodalom elzsidósodásának évtizedeit. A kilencvenes években áll be a döntő fordulat a zsidó írók magatartásában, míg azelőtt lármás magyarok és tüzes nemzetiek voltak, most felfedezik magukban zsidóságukat. Kiss József, a körülötte csoportosult zsidó írók és folyóiratuk, a *Hét* képviselte ezt az irányváltozást. Maga Kiss József még Arany epigon, formákban a klasszikus hagyományok utánzója, de tartalomban már a zsidó vágyak, zsidó érzések és a zsidó remények megszólaltatója. A *Hét* a felszínes, üres magyarkodás mellett a legszemérmetlenebb, a legvadabb zsidó fajvédelmi propagandát üzte. Amikor már egész Északkelet-Magyarországot előzönlötte a galíciai söpredék, ez a hetilap elképesztő cinizmussal hívogatja be őket az országra: „Csak jöjjenek!” cím alatt 1905-ben többek között a következőket írja: Oroszország néprétegének forrongó, sistergő habját, a forradalmárok és elégedetlenek özönét önti ránk. Ezek, ha nem is iskolázott, de felvilágosodott vagy legalább is a második, harmadik generációban felvilágosodott emberek, akik a társadalmi újjáalakulás, a mai társadalmi rend reorganizálásának szükségességét vérré vált meggyőződés gyanánt hordják magukkal. Ha gazdaságilag le is győznek, tönkre is tesznek néhány rusznyákot, vagy romát, még mindig megvan az a hasznuk, hogy a tunya századok-

kal visszamaradt jobbágylelkű népek helyett egy ősi kultúrájú, forradalmi hajlamú fajtát kapunk. *Magyarország romlott, elfajult, de elszánt intelligenciáját* csak ilyen, szintén erős rétegek képesek megtűrni. A perifériák szláv és román őslakói még néhány száz évig is eltűrnék a mi uralkodóosztályunk félázsiai rezsimjét. Nem baj tehát, ha kerül közéjük végül ide a zavarosba egy jó adag haladó szellemű elem. Tehát jöjjenek!

A galíciai keleti zsidóság mindig nagyon közel állt zsidó íróinkhoz, Bródy Sándor 1915. évi márciusi fehér könyvében elmondja, hogy amikor meglát az utcán egy Galiciából menekült zsidót, nedovét (ajándékot) ad neki, mert a szerencsétlen zsidó láttára felébred benne a zsidó érzés. Amikor a zsidó menekülttől megkérdezte, hogy mit fog itt csinálni, az kijelentette, hogy üzleteket köt majd, noha nincs egy fillér se a zsebében.

Sajátságos, hogy a nagyszámú zsidó szépíró között jóformán egy sem akadt még, aki leplezetlenül és őszintén megírta volna a hazai zsidóság belső rejtett életét. Zsidó íróink mind magyar alakokat, magyar életet akartak megírni, ez a törekvésük persze nem járhatott sikerrel, mert nem ismerték és nem értették a magyar lelkiületet. Zsidó íróknak a zsidóságról írott társadalomrajzai közül yers őszinteségével a legtöbb figyelmet Hatvany Lajos már említett regénye érdemel. Ebben az asszimiláló útját járó, gyorsan vagyonosodó zsidó polgárság igazi énje lép elibénk. Dúsgazdag zsidó bankár, a tőzsde ura, gabona-, gyapjúkereskedő fia a hatvanas években nem tud magyarul, nem mehet a középiskolába, egy sze-

gény jogász tanítás közben megpróbál magyar érzést is belenevelni a zsidó gyerekebe, amikor a gazdag zsidó ezt megtudja, méltatlankodva a következő szavakkal támad a házitanítóra:

Mit akar maga, mi? Hát tegyük fel, hogy a fiam egy magyar lesz, egy jó magyar hazafi, — azaz, hogy ő ennek fogja magát érezni, — de a gróf Kárászy szemében, én mondom magának, hogy az én fiam az ilyen hadiszállítóból vagy tegnapi rablólovagból lett mágnás számára és ha a vérét, meg a lelkét, meg a testét is odaadja ennek az országnak, hát az én fiam mi lesz a gróf Kárászy meg a többi jó magyarok szemében? Én mondom magának, egy zsidó lesz, egy büdös zsidó. Az. Semmi más. Még a Heinének, meg a Börnének se akarták elhinni, hogy jó németek, pedig azok csak tudtak németül. Miért, hinné el valaki az én fiamnak, hogy ő egy jó magyar, ha még oly jól fog is magyarul beszélni? Nézze meg az orrát a fiamnak, nézze meg a szemét! Ez egy zsidó orr, meg egy zsidó szem. Meg kell őt hagyni annak, aminek született. És ha már mindenáron tanítani akarja őt, arra kell tanítania, hogy kössön meg minden jó üzletet és hogy neki fizessen, aki tartozik. És hogy éljen itt, mint egy gyarmaton, így is nagyszerűen meg lehet élni, ahol az ember a maga pénzét csinálja. Az én fiamnak pénzt kell csinálni. Sok, sok pénzt. És ő ezért érezze csak magát itt idegennek. Mert az ember könnyebben vesz el pénzt az idegentől, mint a jó ismerőstől vagy rokonától, — szóval, ha az én fiamnak sok, sok pénze lesz Magyarországon, akkor az én fiam egy legeslegjobb magyar lesz.

Zsidó liberális oldalon a zsidó írók és a zsidó irodalom három nagy és elévülhetetlen ér-

demére szoktak hivatkozni: először, hogy a zsidóságnak, főleg a zsidó ujság- és szépíróknak köszönhetjük a főváros elmagyarosodását, másodszor zsidó írók teremtették meg a modern magyar irodalmi nyelvet, végül, harmadszor zsidó írók regényei és színdarabjai szereztek nemzetközi hírnevet Magyarországnak. Nem árt, ha ezeket az érdemeket néhány szóval kellő értékükre szállítjuk le: a nagyobbbrészt idegen kultúrkörnyezetből, hozzánk kerülő zsidóság nemcsak hogy nem segítette elő, de egyenesen akadályozta, lassította Budapest megmagyarosodását, számszerűen bizonyítható, hogy a megmagyarosodás a vidékről betóduló magyarság érdeme, az az írói nyelv pedig, amelyet zsidó íróinknak (Molnár, Lengyel Menyhért, Szomory és társaik) köszönhetünk, nemcsak szellemében, tartalmában, de szókészletében, képleteiben, hasonlataiban, szerkezetében egyaránt idegen és zsidós volt, ami pedig a nemzetközi hírnevet illeti, ismeretes, hogy zsidó íróink a közép- és nyugateurópai, valamint amerikai nagyvárosok zsidóságának körében örvendtek csak nagy népszerűségnek, rajtuk keresztül torz és hamis képet kapott a magyar szellemi életről a kultúrnépek közvéleménye, a zsidó-magyar irodalom-export sokkal többet ártott, mint használt a magyarság nemzetközi jóhírének.

Az utolsó években a zsidóság mindinkább háttérbe szorul irodalmi életünkben. Valamirevaló új zsidó tehetséget még a ma is meglévő szervezett zsidó sajtópropaganda sem tud elővarázsolni. Az előző nemzedék zsidó író nagyságai elfogynak vagy elfáradtak, elhallgattak s nyomukban csak néhány gyenge epigón hadakozik az érvényesülésért. Ugylátszik, a hazai zsidó-

ságnak nemcsak életerejé, hanem szellemi energia-forrásai is kiapadtak...

Sajtó.

A lapengedélyek felülvizsgálásával és a sajtókamara megszervezésével régóta várt tisztulási folyamat indult meg a magyar közéletben. Évtizedes bűnök és mulasztások jóvátétele kezdődött meg. Annak a rothadást, szennyet terjesztő szellemi mocsárnak lecsapolása indult most meg, amely talán soha, vagy csak roppant áldozatokkal, hatalmas munkával helyrehozható károkat okozott a magyarság lelki, erkölcsi világában. Négy-öt évtizeden keresztül élt és virult zavartalanul ez a kultúrmocsár és párologtatta szennyes, miazmás eszme és gondolat gőzeit a magyar glóbuszon. Négy-öt évtizeden keresztül korlátlan, megfellebbezhetetlen ura volt a magyar közvéleménynek és közgondolkodásnak. Itélt elevenek és holtak, kicsinyek és nagyok, szegények és gazdagok, gyengék és hatalmasok, politikusok és miniszterek, pártok és mozgalmak, eszmék és törekvések, írók, művészek és tudósok felett. Itélt azzal, ha írt róluk és ítélt azzal, ha hallgatott róluk.

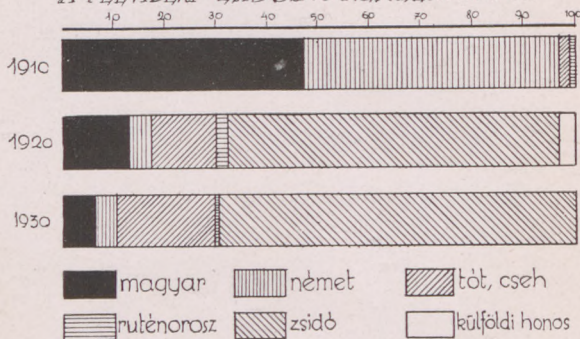
A sajtó elzsidósodása nem egyedülálló magyar jelenség, több-kevesebb erővel végbement ez a folyamat a világon mindenütt, párhuzamosan haladva a zsidó nagykapitalizmus hatalmának emelkedésével. Ahogy az ujság tömegfogyasztási cikk, úgy az ujságkiadásból is üzem vagy gyár lett. A főcél itt is, ott is a növekvő termelés, a nagy forgalom, a minél nagyobb profit. A pénz, a mozgótőke, a kölcsönnyújtás eszközei és intézményei által zsidó ellenőrzés alá került a nagyipari termelés, ez alól az uj-

ságkiadás sem lehetett kivétel. Mindezeknek a jelenségeknek és folyamatoknak legszélsősége-sebb iskolapéldáját éppen Magyarország szolgáltatta. Nálunk a kapitalisztikus átalakulás már kizárólag a zsidóság akarata szerint és irányítása alatt ment végbe. Éppen ezért mind-azok a visszásságok kóros jelenségek, amelyek a zsidó nagykapitalizmusban és a belőle ki-nőtt és tőle függő sajtóban az egész világon észlelhetők voltak, nálunk százszorosan felna-gyítva jelentkeztek.

Az ujság, mint üzleti vállalkozás, más vállala-tokhoz hasonlóan, rá van utalva a hitelműve-leteket lebonyolító pénzintézetekre, de a hir-detések és fizetett közlemények révén rá van utalva a nagyiparra és kereskedelemre is. Ma-gyarországon a gazdasági élet mindkét ága-zata zsidó kézben volt és van jórészt még ma is, itt tehát egészen az utolsó évekig más, mint zsidó vagy zsidó érdekeket szolgáló sajtó nem fejlődhetett ki. Kapitalizmus és sajtó, a pénz, a vállalkozás, a szellem és a gondolat, egy-aránt zsidó volt Magyarországon: önző, mohó, kíméletlen, kegyetlen és kizsákmányoló.

Ha egyszer valaki nálunk a magyarországi zsidóság, a zsidó polgári osztály és a zsidó ér-telmiség lelki életét, ennek fejlődését, változá-sait meg akarja rajzolni, elsősorban a zsidó sajtót használhatja fel kútfőként. Micsoda bő-séges tárházai a régi zsidó ujságkötegek a tiszta zsidó szellemiség megnyilatkozásainak? Sokarcú volt ez a sajtó, mint maga a zsidó-ság: konzervatív, liberális, radikális marxista, de azért lényegében mégis egy és ugyanaz: zsidó. A zsidó tömeglélek mélyen zajló, ka-vargó indulatok, ösztönök, érzések, politikai, társadalmi nézetei, hazáról, nemzetről, magyar-

A FELVIDÉRI ZSIDÓSÁG NEMZETHŰSÉGE

	1910	1920	1930
Magyar	47%	13%	65%
Német	50.	4.	4.
Tót, cseh	2.	13.	19.
Ruténorosz	1.	2.	0.5.
Zsidó	—	65.	70.
Külföldi honos	—	3.	—

Milyen nemzetiségűnek vallották magukat a zsidók?

MAGYAR
MANNHEIMER GUSZTÁV

HERMANN LIPÓT

FARAGÓ GÉZA

FÉNYES ADOLF

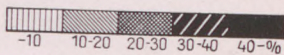
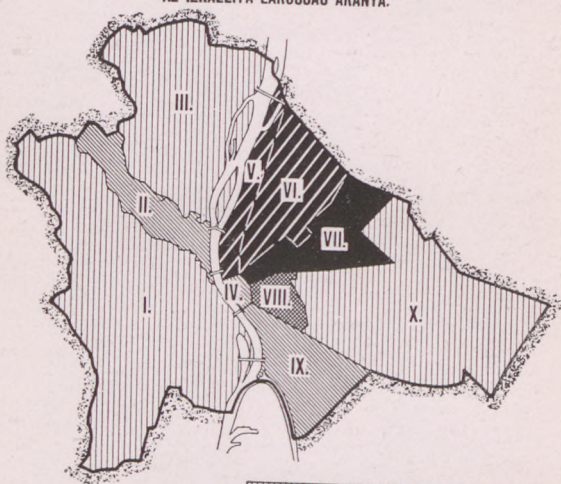
IVÁNYI GRÜNWALD BÉLA

FALUS ELEK

Zsidó művészek önkarikaturái.

BUDAPESTEN
AZ IZRAELITA LAKOSSÁG ARÁNYA.

(Városi Szemle)

KUN BÉLA

VÁGÓ BÉLA
Zsidó népbiztosok (1919).

ságról, nemzeti multunkról, történelmi hagyományainkról, faji vonásainkról, értékeinkről és gyarlóságainkról, mind-mind visszatükröződnek ennek a sajtónak a hasábjain. Elibénk lép és bemutatkozik az örök zsidó hajlongásaival és alázatoskodásaival, pöffeszkedésével és önteltségével, képmutatásával, nyugtalan és ideges lázadozásával, vad és buja érzékiségével, hús és meztelenség kultuszával, pénzsóvárgásával, aszfaltízű humorával, buta viccelődésével, a nemzeti eszmék és értékek durva tagadásával vagy otromba kigúnyolásával.

Másutt vázlatosan már megírtuk a magyar sajtó elzsidósodásának történetét, megközelítően megrajzoltuk azt a romboló munkát, amelyet ez a zsidó sajtó a magyarság szellemi, lelki, erkölcsi javaiban véghez vitt. Vezércikktől apróhirdetésig pompás összhangban minden egyes sor, minden egyes mondat kivette részét ebből a munkából. Nem akarunk itt most elmélyedni ennek a lélek- és társadalomfertőző, bomlasztó szellemi hadjáratnak beható elemzésébe, mégis annak bizonyítására és bemutatására, hogy milyen aljas és tervszerű módon, milyen nyíltan és szemérmetlenül folyt az egyházak, a hit, az erkölcs, a becsület és a tisztesség örök eszményei és igazságai ellen az aknamunka, ideiktatunk néhány beszédes szemelvényt a zsidó sajtó vezér-lapjaiból:

Az Ujság 1911 karácsonyi szám: A karácsony misztériuma csak rege és álom.

Pesti Hírlap 1911 december 20: A kereszténység értéktelen kultúrátközlés... az ember maga az istenség... a megtorló Isten fogalma állati maradvány. A végtelen kárhozattal való fenyegetés emberileg elképzelhetetlen gonosz-ságot tételez fel.

Világ 1911 karácsonyi száma: Testet öltött az ige... emberré lett maga az egyetlen Isten, felöltvén saját teremtményei egyikének alakját az emlősök és gerincesek zsidó osztályából.

A Nap: Sürgönyözni kell Jézus Krisztusnak, hogy jöjjön a gázgyárat megváltani.

Népszava 1914 húsvéti száma: . . . csoda kellett, amely a dolgozó tömegeket bámulatba ejtse és a feltámadás hitét erősítse; hát költöttek a papok ilyen csodát.

Egyenlőség 1914 novemberi száma: Az egyház mindég úgy tett, mintha a leghazafiasabb és a legerkölcösebb volna, holott természetből fogva hazafiatlan és erkölcstelen volt mindig.

Pesti Napló szerint a katolikus nagygyűlés: emlékeztet arra a jónevelésű, szende, szemérmetes lányra, aki ha a nadrág-szót kiejtették előtte, elpirult. De ugyanaz a lány, ha egyszer felhúzták érzékei zsilipjét és eloltották a lámpát a szobában, az izgalmak szikraesőjében a szemérem utolsó foszlányait is elhajítja magától, parazsakat szül minden porcikája és szent megfélekezésében a kéj legrejtettebb oduiba is maga után húzza hímjét... Ilyen, magát oda dobott, hánykolódó, még több izgalom után epedő nőstény volt ez a tömeg is: szuszogott, rázkódott, nyujtózkodott, borzongott, vonaglott, ide-oda fordult, kalimpált, morgott, majd egy sikító vakkanással könnyített magán, mintha beleharapott volna egy zsidó torkába.

Pesti Hírlap: Jézus nem mint vallásalapító szerepelt Pilátus és Herodes korában... Jézus csak egy fanatikus forradalmár volt, egy ideális szocialista és demokrata, amilyen nincs Budapesten... Jézus naiv volt, bátor és előre nem látó.

Pesti Hírlap: Vagyunk annyira modernnek és felvilágosultak, hogy az önmegtartóztatásnak azt a nemét és módját, meg fokát, amelyet akár a vallás, akár más, állítólag nemes célok, vagy társadalmi erkölcsök nevében némelyek követelnek a mindkét nembeli ifjúságtól, örületnek, bűnnek és a legelső, legnagyobb és legszentebb törvény: a természet törvénye elleni lázadásnak tartjuk.

Pesti Hírlap: Ki bűnösebb, a magáról megfeledkezett nő, vagy pedig a társadalom, amely a bűnt, az elavult illem- és erkölcsszabályok alapján elítéli!? A szabadszerелеm megengedett és üdvös dolog, írja a Pesti Hírlap: igaz, hogy a minden idők tudós és nem tudós erkölcssmökkjai és törvényhozói megengedhetetlennek tartották, sőt erkölcsstelennek, sőt hajdan büntetendőnek is s a nem éppen hízelgő ágyasság jelzővel illették és megbélyegezték. Dehát tempora mutantur... Sok olyan dolog van, amely hajdan tilosnak és bűnnek mondatott, ma már szinte erényszámba megy...

Vezethetett-e ez a hang, ez a szellem más-hová, mint a vörös csőcseléklázadás borzalmaihoz? Ha ez nem kultúrbolsevizmus, akkor nem tudjuk mit jelölnek meg ezzel a fogalommal!

Mit érdemel az a sajtó, amely ilyen eszméket, ilyen gondolatokat, ilyen morált terjesztett? Pusztulnia kell, de minél hamarább, teljesen és véglegesen, ne maradjon belőle semmi, még hírmondónak se. Közel száz zuglap és revolverujság eltűnt már a magyar sajtóéletből (Társadalmunk, Új Magazin, Színházi Élet, Új Magyarország, Heti Hírek, stb.), e tisztogató munkának azonban tovább kell folynia, ha azt akarjuk, hogy tiszta, igaz, magyar

szellem, magyar érzés és magyar gondolat ír-
nyítsa és nevelje a magyar közvéleményt.

Színház.

Az egyik, a legérdekesebb, legtanulságosabb fejezete szellemi életünk elzsidósodásának az, amely a színházi világ elzsidósodásáról ad számot. A mult század harmincas-negyvenes éveiben kibontakozó magyar színművészet alig félszázadig lehetett csak szabad és valóban magyar. A kilencvenes években már mind nagyobb számban tolakodnak fel a színpadra zsidó színészek és darabírók egyaránt. Budapestből rövid időn belül a nemzetközi zsidó színházi kultúra legjellegzetesebb gócpontja lesz. Különálló, de szervesen összefüggő, szorosan egymásba fonódó három folyamata volt a színészgárdának, a színháznak mint üzleti vállalkozásnak és a színműirodalomnak elzsidósodása.

Amikor a zsidó közép-polgárság, a zsidó értelmiség és a zsidó plutokrácia a főváros és a nagyobb vidéki városok leggazdagabb és ezzel együtt leghangosabb elemévé lett, nem elégedett meg többé a régi klasszikus magyar színházi kultúrával, hanem a sajtóhoz és az irodalomhoz hasonlóan, a saját ízlésének, érzéseinek és lelkeségének megfelelő színjátszást és színdarabokat követelt. A hírlapírásból kinőtt zsidó színműírók ezeket az igényeket száz százaléig ki is elégítették. Jól-rosszul eltanulták a darabírás technikáját és minden tehetség nélkül, iparszerűen gyártották silány irodalmi portékájukat. Minden valamirevaló zsidó ujságíró egy-egy színházi évadban kijött egy, esetleg két újdonsággal is. A kilencszázas években a fővárosi színházakban az új darabok szerzői legalább

háromnegyed részben zsidók voltak. 1911-ben például az első bemutató, január 20-án Szomory Dezső—Weisz Mór, A rajongó Bolzay leány című darabja, január 27-én a Vígszínház Bródy Sándor Medikusát mutatja be, január 28-án a Kamara társaság Szederkényi Anna, a Kőfalon túl, februárban a Magyar Színház Földes Imre, az Arckép című darabjával lép a közönség elé, nem sokkal később a Vígszínház Lengyel-Lebovits Menyhért, A próféta című színművét mutatja be, majd a következő darabújdonságok bemutatására került sor Pekár Gyula, Drághy Éva esküvője, *Nagy Endre—Grosz Jeig*, Zseni (Vígszínház), *Szilágyi Géza—Silbermann Májusi fagy* (Nemzeti Színház), Mórícz Zsigmond? Falu címen három egyfelvonásos (Nemzeti Színház), Márkus László, Attila (Nemzeti Színház), *Vajda Ernő* Ludas Matyi (Nemzeti Színház), *Hevesi Sándor—Hoffman Samu*, Az apja fia (Magyar Színház), *Földes Imre*; Nincs tovább (Vígszínház), *Liptai Imre*, Rossz pénz nem vész el (Magyar Színház), *Bíró Lajos—Blau Emil*, Sárga liliom (Magyar Színház), *Bíró Lajos*, Rablólovag, *Pásztor Árpád*, Innocent, *Krudy Gyula* Kárpáti Kaland és *Szomory Dezső*: Györgyike drága gyerek. Ime egy év színházi termése: tizenkilenc új darab közül tizenötnek az írója zsidó.

Biztos és jól jövedelmező üzlet volt ebben az időben a darabírás, a zsidó közönség és a zsidó sajtó lelkesedése biztosította a sikert, sőt a nemzetközi zsidó színházi ügynökségek révén nem egy darab eljutott Bécsbe, Berlinbe és a többi nyugateurópai fővárosba is. Maguk a darabok egytől egyig ugyanarra a kaptafára készültek, hiányzott belőlük minden nemesebb,

felemelőbb gondolat, nagy eszmék, nagy problémák nem nyugtalanították a zsidó darabgyárosokat, csak a környezet és a kulisszák változtak darabjaikban, a tárgy és a feldolgozás ugyanaz volt legtöbbször, buja, beteges érzéki-séggel fűszerezett házasságtörések.

Ez volt a helyzet a háború után is egészen a közelmúlt évekig, egy-két zsidó színházi nagyiparos kiöregedett, elfáradt, helyét átadta a felfelé törtető ifjú hébereknek. A főváros többségében mégis csak magyar közönsége csak újabban kezd magához térni és próbál szabadulni a zsidó színházi kultúra évtizedes igezete alól. (A Földindulás sikere.)

De korán megindult a zsidóság özönlése a színpad felé is. A Nemzeti Színház jóideig nem vett fel tagjai közé zsidót. Fáy Szeréna volt az első, aki bejutott, ettől kezdve nem volt többé zsidómentes magyar színház. Az események zsidó krónikása ezekről az időkről ekép számol be: Akkoriban már künn a vidéken, nagy magyar kultúrvárosokban számos zsidó színész állott a protagonistesek sorában. A régi Spassmacherek ivadékai mint kitűnő komikusok mulattatták a közönséget. Világias hajlandóságú alkántorok és templomi karénekesek hátat fordítottak eddigi működésük komor, puritán székhelyének és önként, szívesen, boldogan sodortatták magukat a színpad csillogó, változatos, izgalmas világa felé. Jókiállású, öblöshangú, ábrándos gimnazisták megszöktek a szülői házból és az önképzőkörből áttették szavaló művészetüket a „világot jelentő deszkákra“. Amint a magyar kultúra egyetemes fejlődésével a színészkedés is vesztett cigányos romantikájából és rendezett életpálya lett: egyre több zsidó

fiút és leányt vonzott még mindég varázslatos körébe. A magyar állam által alapított és fenntartott „színitanoda“, a későbbi Országos Színművészeti Akadémia, amelynek megmérhetetlen érdemei vannak a magyar színészet nevelése és egyúttal konszolidálása körül, *már első éveiben is szívesen fogadta a zsidó jelentkezőket...*

Zenei élet.

A zsidók, az egész zsidó lakosság aránylag kis számához viszonyítottan, bizony túlságosan nagy helyet foglalnak el a zenei életben — írta vagy húsz esztendővel ezelőtt már a zsidóság hírhejt és nemrég kimult fajvédelmi hetilapja, az Egyenlőség. Tagadhatatlanul ez a száraz tényállás: akár a Zeneművészeti Főiskolára, akár alsóbb zeneiskolákba, akár az Operaház színpadára vagy a hangversenytermek dobogóira nézünk be, mindenütt zenészerzők, karmesterek, tanárok, előadóművészek között feltűnően nagy számban sürögnek-forognak zsidók. De megállapíthatjuk nyomban azt is, hogy a zsidóság a zenei életben való nagy részese-dése dacára, eredeti, elsővonalbeli, világviszonylatban is helytálló tehetséget alig, sőt talán egyetlen egyet se tudott adni a magyar és az egyetemes zenekultúrának. Akad egy-két zsidó virtuóz, ügyes plagizátor, buja, színes, édeskés zsidó zenei egyéniség a könnyű zenében, de nagy, örök és maradandó zseni nincs és nem volt közöttük. Hogy a magyar zenei életben oly sok zsidó szerepelhetett és szerepelhet még ma is, annak nem a sok zsidó tehetség, hanem a mindenütt érvényesülő zsidó összetartás a magyarázata. A zsidó kézben lévő hangversenyirodák, zsidó színigazgatók, a zsidó sajtó zene-

rovatai nem a tehetségeket, hanem a zsidókat tölték az első vonalba. Ennek a szervezett együttműködésnek eredményeképp hány és hány magyar tehetség veszett el a közismeretlenség homályában?

Érdemes meghallgatni a zsidó álláspontot a zsidóságnak a zenei életünkben való túlzott szerepléséről:

A háború előtt a zsidóság Magyarország lakosságának öt százalékát tette ki. Eszerint minden száz keresztény muzsikusra öt zsidó zenész, minden ezer keresztény hallgatóra ötven zsidó hallgató, minden húsz keresztény művészre és zeneszerzőre egy zsidó zeneszerző és művész esik. Nem kell járatosnak lenni a zenei élet útvesztőjében, elég, ha valaki csak néhányszor megfordult a hangversenytermek és a zenés színházak nézőterén s felszínes figyelemmel kísérté a napilapok zenei rovatát, hogy megállapíthassa: a valóságban az arány nem ez, a zsidóknak aránytalanul nagyobb tömegei gyönyörködnek a zene immateriális művészetében és aránylag sokkal több zsidó választotta életpályául a zenével való nem túlságosan jövedelmező foglalkozást, mint ahány keresztény. (Egyenlőség.) A zsidó cikkíró kitér ennek a rejtélynek megoldása elől, mi azonban próbáljunk szembenézni vele. Vajjon itt a zsidók nagyobb kultúrérzékéről, zenei hajlamáról, művészetpártolásáról van szó, vagy pedig valami egyéb valószerűbb és kézzeifoghatóbb magyarázatot találunk. Magasabb zenei élet csak a városokban fejlődhet ki, már pedig városainkban, mint ismeretes, meglehetősen nagy a zsidók arányszáma. Pénze, ideje és a zenei műélvezethez szükséges műveltsége csak a középosztályhoz

tartozóknak van; ez a réteg, főleg a független és vagyonos része, nagyobbára zsidókból áll. A zsidók jelentékeny részét nem a zene rajongása és a zenei szépség iránti vágyódása viszi a hangversenyekre; koncertekre járnak, mert ez hozzá tartozik az előkelő, a nagyvilági élethez, mert ezt elvárja tőlük a zsidó faji szolidaritás. Ha egy-egy hazai vagy külföldi zsidó zenei nagyság lép fel, szorongásig megtelnek a hangverseny termek, ilyenkor nem fontos a művész vagy a művészléte, zsidó ügyről van szó, forró, túlfűtött a hangulat, biztos a siker. Igen, itt, ezen a téren még sokat tanulhatunk a zsidóktól! Ami pedig a zenei életpálya jövedelmezőségét illeti, a zsidók itt se panaszkodhatnak: tapasztalat szerint ugyanis a zenei életnek éppen azon a területein találjuk a legtöbb zsidót, ahol a zene már nem művészet, csak mesterség és — legtöbbször kintűnő üzlet.

Van még egy nagyon érdekes kérdés, amelyet a zsidó cikkíró felvet és sietve meg is válaszol: Azt kérdezzük, kialakult-e a sok zsidó zeneszerző működésének eredményeképpen egy zsidó faji muzsika? A zsidó származású magyar zeneszerzők mit írtak; zsidózenét, vagy magyar zenét? Megállapíthatók-e a zsidó születésű magyar előadóművészek előadásából egy sajátos zsidó faji jellegű előadási mód, stílus szabályai? Igen-e vagy nem? — A felelet: Zsidó faji muzsika nincs. — Hát itt a leghatározottabban ellent kell mondanunk, aki a goldmarki muzsikából, a zsidó operettekéből, a zsidó tánc és szórakoztató zenéből zsidó létére sem érzi ki a zsidó szellemet és a zsidó ritmust, annak zenei műértésében őszintén kételkednünk kell. Van sajnos, nagyon is van külön zsidó szellem a magyar zenei életben és

éppen arra kell törekednünk, hogy ezt az idegen szellemet minél hamarább és minél teljesebben kiküszöböljük.

A következőkben teljességre törekvés nélkül az Egyenlőség cikkírójának útbaigazítása szerint felsoroljuk a magyar zeneélet zsidó szereplőit, előrebocsátva, hogy: A felsoroltak között több olyan fog találkozni az olvasó, aki már nem zsidó, aki kitért. Nem kell a zsidó fajiság vagy éppen nemzetiség álláspontján lenni ahhoz, hogy az ember ezeket a kitért zsidókat, akik túlnyomórészt csak a férfikoruk delén vagy azon is túl tértek át más vallásra, a zsidóság kulturális számlájának a javára írja. Aki zsidó családból zsidónak született és harminc-negyven esztendőskoráig mint zsidó működött, arról biztosan el lehet mondani, hogy a zsidóság adta őt a magyar kultúrának.

Zeneszerzők: Rózsavölgyi (Rosenthál) Márk, Reményi (Hoffmann) Ede, Popper Dávid, Joachim József, Major J. Gyula, Bátor Szidor, Siklós Albert, Weiner Leó, Zágon Géza, Balabán Imre, Fenyves Jenő, Radó Aladár, Kardos István, Horovitz Pál, Nyiregyházi Ervin, Ábrahám Pál, Kósa György, Krauss Mihály, Szegheő János, Jemnitz Sándor, Nádor Mihály, Stern Ármin, Harsányi Tibor, Szirmai Albert és Goldmark Károly, akit a következő szavakkal méltat zsidó ismertetője: Ez a dunántúli magyar-zsidó fiú magányos sziklaként áll a magyar zenetörténet nagy alföldjén. Hogyan került ide, titok. Csak egy bizonyos, az, hogy művészetének nem volt őse és nincs utóda...

Operettkomponisták: a lengyel zsidó Konti József, Kálmán Imre, Szirmai Albert, Ötvös Adorján, Jakobi Viktor, Zerkovitz Béla — Pest

zenei udvari szállítója — Reinitz Béla, Hetényi-Heidelberg Albert, Kuruc János, Sas Náci, Chorin Géza, Kun László, Ányos Laci...

Karmesterek: Ellenbogen Adolf, Márkus Dezső, Reiner Frigyes, Barna Izsó, Lichtenberg Emil...

Énekesek — énekesnők: Ellinger József, Dalnoky Béni, Déri Jenő, Kertész Ödön, Arányi Dezső, Kriener Miksa, Huszár Károly, Ney Dávid, Beck Vilmos, Ney Bernát, Zádor Dezső, Szántó Gáspár, Rózsa S. Lajos, Farkas Sándor, Róna Dezső, Bársony Lajos, Hegedüs Ferenc, Bihar Sándor, Kálmán Oszkár, Ellinger Jozefa, Risley Lélia, Szilágyi Arabella, Diósyné Handel Berta, Eibenschütz Riza, Eibenschütz Johanna, Szántó Lili, Szamosi Elza, Bársony Dóra, Havas Gyöngyi, Sámson Mária, Flesch Ella, Vágó-Lazarus Gitta.

Hangversenyző művészek (zongora): Kelen Ida, Eibenschütz Ilona, Szántó Tivadar, Guttmann Miklós, dr. Kovács Sándor, Hevesi Piroska, Szatmári Tibor, Merson Miksa, Sándor Árpád, — hegedű: Hauser Miksa, Singer Ödön, Grün Jakab, Rindley-Kohne, Auer Lipót, Bloch József, Grünfeld Vilmos, Berkovits Lajos, Szigeti Dezső, Szigeti József, Eskenázi Licco, Löblovitz Béla, Kornstein Egon, Adler René István, Blau Jenő, Pártos István, Rozgonyi Ágnes, Benkő Alic, Hermann Mili, Rubinstein Erna...

Zenetudósok: Fabo Bertalan, Molnár Géza, Kovács Sándor...

Sok név, sok szereplő, de kevés valóban elhivatott tehetség. Az igazi magyar zeneközönység a sok zsidó között és mögött is megérezte, kik vér az ő véréből, kiknek muzsikája lélek az ő lelkéből, bár keserűen kellett látnia, hogy a

magyar zene nagy úttörői, akiket elhalmozott szeretete és tisztelete minden jelével, művészetük elefántcsonttornyaiba zárkózva, zsidó liberális, pacifista, humanista rajongásuk közepette idegenül, sőt ellenségesen állanak szemben a magyar milliók nehéz és keserves létharcával.

A zsidó sajtóval és könyvkiadóvállalatokkal fennálló anyagi és szellemi kapcsolataikat ismerve, azt még csak megértjük, hogy Móricz Zsigmond, Zilahy Lajos, Féja Géza, Darvas József és társaik az első zsidótörvény tárgyalásakor aláírták azt a héber agytekervények által kiizzadt demokrata kiáltványt, amelynek utolsó mondata a következőkép hangzik: Gondolja meg minden kortárs, mekkora felelősség terheli, ha a lelkiismereti tiltakozás ellenére is megszületik egy törvény, amelyre valamikor minden magyarnak szégyenkezve kell gondolnia. — de, hogy miért kellett ezt aláírnia Bartók Bélának és Kodály Zoltánnak, azt elképzelni sem tudjuk. Ezekért az aláírásokért száz és százezer magyar már most is szégyenkezik. Ha a magyar közvélemény a demokrata, zsidóvédő kiáltványt nagylelkűen meg is bocsátja, elfelejteni sohasem fogja.

Képzőművészetek.

Fényes Adolf, Magyar-Manheimer Gusztáv, Katona Nándor, Herman Lipót, Hatvany Ferenc, Frank Lajos, a Glatterek, Perlmutter Izsák, Bruck Miksa, Zádor István, Iványi-Grünwald Béla — ezek az ismertebb zsidó nevek a magyar képzőművészet köréből. Csaknem valamennyi még az előző nemzedékhez tartozik, új zsidó művészgenerációról beszélni alig lehet. Sokan és sokat szerepelnek és szerepeltek zsidók a magyar képzőművészet seregszemléin, a

különböző tárlatokon, sokat hallunk és még többet olvasunk róluk, hála a zsidósajtó művészet-rovatának, mert itt is a legteljesebb mértékben érvényesül az ősi elv: zsidók a zsidókért. Sajtó, műbíráló, szalónok, képkereskedelem együttes-erővel gondoskodnak arról, hogy zsidó művészeknek csak elismerésben, még pedig tehetségükkel és alkotásaik értékével arányban egyáltalában nem álló elismerésben legyen részük. Itt is, mint az irodalomban, az első nemzedék látszatra asszimilálódott, magyarkodott, népieskedett, de a második nemzedék már szűknek és nagyon is korlátoznak találta a magyar tájat, a magyar földet és a magyar életet, vagy ha tárgyban itt is maradt, kifejező eszközei hamisak, torzak és zavarosak voltak. Erről a mai zsidó művésznemzedékről írja találóan az egyik jobboldali napilap kritikusa a következőket: Párisban keresendő a baloldali szellemiség melegágya, melynek főkertészei a zsidó Marc Shagall, Lyonel Feininger, a Magyarországon is járt Jules Pascin, valamint Segal Meidner, Kisling és Lévy Rudolf. Az ő szélsőséges törekvéseiket támogatták Németországban Nolde, Peckstein, Beckmann, Otto Dix és még sokan mások. A természet törvényei helyett ezek a szabadszellemű egyéni megérzések jogát állították. Hogyan is érthették volna meg a természet törvényeit, amikor jellegzetes városi típusok, kávéházi elméletfaragók és a világvárosok zaklatott tarka világának művészi meg-látói. Élvezettel merültek bele az erkölcsi rom-lottság fertőjében élő néprétegek, a munkában eltorzult páriák életének tanulmányozásába. Örömmel ragadtak meg minden alkalmat, hogy a testi vagy lelki rendellenességeket kihangsú-

lyozzák és óvatosan kerültek minden olyan beállítást, tárgyat vagy személyt, amelyben az egészség és szépség dominált. Soha egyetlen korban sem volt olyan bő lehetősége a hobbiantelmélő, az idegroncs, a siketnéma, a nyomorék festőknek az érvényesülésre. A zsidóság túlfinomodott, degenerált idegrendszere a tüdővészszesekre emlékeztető fölfokozott élethabzsolása, amely örökké az újat hajszolja és nem idegenkedik az erkölcsi kilengésektől, az expresszionizmusban találta meg és fejlesztette ki a legteljesebben a maga szellemi és hangulati igényeit. Ebben a nemzetközi művészi irányban juttatta a legpregnansabban érvényre faji jellegét. A magyar művészet zsidó képviselői a párisi melegágyban nőttek „nagygyá” és innen hoztak haza meg-megújuló tömegekben egzotikus és sohasem látott virágokat. Válogatás és értékelés nélkül felsoroljuk néhány zsidó képzőművész nevét, akik a Kut kiállításain szoktak bemutatkozni: Beck O. Fülöp, Beck András, Berény Róbert, Bokros Birman Dezső, Bor Pál, Bródyné Pollatschek Lilly, Czigány Dezső, Czóbel Béla, Diener Dénes Rudolf, Fenyő György, Forgács Hann Erzsébet, G. Beck Judit, Goldman György, Jándi Dávid, Kádár Béla, Lesznai Anna, Perrott Csaba Vilmos, Schubert Jenő, Sugár Andor, Vedres Márk, Vörös Géza . . .

Irodalom: Horváth János: Aranytól—Adyig. — Halmi Bódog: Molnár Ferenc az író és az ember, u. ö. Írói arcképek. — Farkas Gyula: Az asszimiláció kora a magyar irodalomban 1867—1914. — Bartha József: Két nemzedék magyar irodalma. — A Magyar Zsidóság Almanachja. Védőirat. 1920.

ZSIDÓK A SZABAD PÁLYÁKON.

A zsidóság szabad pályákra tódulása a múlt század közepén, különösen a kiegyezést követő években indult meg. Már II. József megnyitotta a zsidók előtt a közép- és főiskolák kapuit, de kezdetben csak kevesen éltek a tanulási lehetőséggel. Előbb egy nemzedéknek végig kellett járnia a vagyonosodás és ezzel együtt a gettóból való kiemelkedés útjait s csak azután kerülhetett sor az egyetemekre és a szabad pályákra. Orvosok már a múlt század első évtizedeiben is szép számmal találhatók a zsidók között, ez az életpálya különben már a középkorban is nyitva állt előttük, a budai basák közül egyiknek-másiknak zsidó orvosa volt. A jogi, az ügyvédi pálya csak a szabadságharc után nyílt meg a zsidók előtt. A királyi tábla 1861-ben még nem bocsátotta a zsidókat ügyvédi vizsgára, de külön királyi engedéllyel már az egyenjogúsítás előtt is folytatott néhány zsidó ügyvédi gyakorlatot. 1867 után minden korlátozás megszűnt, a meggazdagodott zsidóság elérkezettnek látta az időt a szellemi foglalkozások, a szabad pályák meghódítására. A zsidó hallgatók arányszámának ugrásszerű emelkedése az egyetemek különböző fakultásain világosan jelzik ezt a folyamatot.

Előszeretettel keresték fel a zsidók az orvosi kart és a Műegyetemet, a jogi kar iránt már kisebb volt az érdeklődés. 1883-ban az orvostanhallgatóknak pontosan fele zsidó volt, csak-

	1853—54	1866—67	1873—74	1883—84
Jogi kar	1.2	4.8	8.8	17.8
Orvosi kar	26.3	36.7	26.2	50.—
Műegyetem	13.7	8.6	12.1	40.5

	1903—04	1913—14	1923—24	1936—37
Jogi kar	27.5	18.6	11.9	6.4
Orvosi kar	46.8	46.7	19.—	11.2
Műegyetem	45.3	33.3	—	11.3

nem ugyanakkora az arányszám a Műegyetemen is. Kisebb-nagyobb hullámmzással a különböző életpályákon mutatkozó konjunktúra szerint az emelkedés állandó és tartós. Ha valamennyi egyetem összes fakultásán nézzük a zsidók arányszámát, az valamivel kisebb lesz, mert a bölcsészetet sohasem keresték fel akkora tömegben, mint a jobb életlehetőségeket jelentő orvosi vagy mérnöki kart. Az egyetemek és főiskolák valamennyi karán a következőkép alakult a zsidók arányszáma:

1853—54	1866—67	1873—74	1883—84
9.7	10.3	12.3	27.6

1903—04	1913—14	1936—37
30.3	28.6	7.4

A zsidóság arányszáma az egyetemi és főiskolai hallgatók között mindég messze felülmúlta

országos arányszámukat, amely 5% körül járt. Az egyensúly csak a világháború után állt helyre némileg a numerus clausus eredményekép. De még az utóbbi tanévekben is ötven, egyes karokon száz százalékkal nagyobb a zsidó hallgatók számaránya, mint amennyi az országos arányszám szerint őket megilleti. 1936—37-ben a különböző karokon így alakult a zsidók százalékszámára:

Hittudományi kar	Jogi kar	Orvosi kar	Bölcsészeti kar
3.1	8.5	11.2	6.4

Gyógyszerész tanfolyam	Műgyetem	Gazdasági akadémia	Egyéb főiskola	Összesen
6.—	11.3	4.7	2.2	7.4

Ugy látszik, a numerus clausus végrehajtása, vagy helyes értelmezése körül zavarok vannak, vagy félreértések, amelyek elosztatásra várnak. Mozgékonyága, üzleti élelmessége mindenestre nagy előnyt jelentett a zsidóságnak a szabadpályákon, de ennél sokkal fontosabb volt az, hogy hátvédként ott állt mögötte az egész elzsidósodott gazdasági élet, vagyonos és jómódú zsidó középosztály. Így azután nem csoda, ha a háború előtt az ország lakosságának csak egy huszadrészét kitevő zsidóság az orvosok és ügyvédek közel felét szállította, hogy ez a folyamat végül is hová vezetett volna, ha nem jönnek közbe a világháború, a forradalmak és a magyarság öntudatra ébredése, azt nem nehéz kitalálni. Kísérjük figyelemmel a zsidó-

ság arányszámának alakulását néhány fontosabb értelmiségi szabadfoglalkozás körében.

	1900	1910	1920	1930
Ügyvéd	34.1	45.2	50.6	49.2
Orvos	48.3	48.9	46.3	34.4
Nagánmérnök	23.8	37.6	38.2	30.4
Gyógyszerész	7.7	14.5	21.4	18.9
Állatorvos	24.8	40.—	41.3	24.—
Ujságíró	39.7	42.4	34.3	31.7

Ezekhez a számokhoz aligha kell magyarázatot fűzni. Látjuk, hogy a zsidóság 1920-ban már abszolút többségre tett szert az ügyvédi karban és hasonló úton járt az orvosi, a mérnöki és az állatorvosi karban is. Pedig ezek a számok csak az izraelita felekezetű zsidókat veszik figyelembe, már pedig köztudomású, hogy éppen ezekben az értelmiségi foglalkozásokban igen nagy számmal találunk áttért és félvér zsidókat is. Figyelemreméltó jelenség, hogy 1920 óta számottevő javulás csak az orvosi és állatorvosi karban mutatkozik, a többi hivatáskörökben a zsidóság változatlanul tartja korábban elért helyzetét, a pár százalékos csökkenés természetes következménye a zsidóság számbeli csökkenésének. Kétségtelen, hogy ha belátható időn belül biztosítani akartuk a magyarság vezetőszerepét az értelmiségi életpályákon, akkor az egyensúlyt helyreállító komoly intézkedésekre volt szükség.

ZSIDÓELLENES MOZGALMAK MAGYARORSZÁGON.

I.

1843-at írunk. Belső lázak gyötrik, rázzák a magyarságot. A pozsonyi diétán vita-viharok zúgnak végig. Széchenyi éjt-napot egybetéve szervez, épít, Petőfi már útban a világhírnév, Kossuth a nemzetvezérség felé. A nemzeti öntudatraébredés delejes árama árad szét a magyarságban. Nemes Kecskemét városában *Szücs Ábrahám* pipás nemes uram is elmondja véleményét a nagy országos kérdésekről, hallgassuk csak meg, miként vélekedik a zsidókról és az emancipációról:

— Simult e nép hozzánk a legkisebbet is? Vettek-e közülük sokan jobbágy-telkeket, mióta az meg van engedve? Szegődnek-e hozzánk cselédül, munkás-napszámosul? Segítik-e elő a földművelésünket, országunknak ezen még most egyedüli erejét? Mert én segítségnek nem tartom tőlük a nagyon megzsarolt fölművelőknek adni szokott 24—50—100 percentes tőkétet.

Nemzetiségében, vérében, vallásában van-e?
— de van e népben, tagadni nem lehet, a kenyérkeresésre fordítani szükséges fáradtságkerülés mellett bizonyos fortélyos, álnok, nyerekedő természet, bizonyos locupletari velle eum damno alterius, amely őt még a világon semmi nemzettel összeolvadni nem engedte és amelyről letenni mind amellet is nem akart, nem

tudott s mint még eddig, legalább a lett dolgok mutatják, letenni nem is szándékozik.

Annyi bizonyos, hogy amely országban elszaporodtak, azt még mindenütt tönkretették. Ezt kisebb példákban megláthatja mindenki az oly falukban, helységeiben, ahol azelőtt lakniok szabad nem volt és az újabb időkben megengedett.

Ezen magukat a más kárával gazdagító ügyességüket annyira vitték már a zsidók magyar hazánkban is, hogy én részemről hajlandóbb vagyok azt hinni, hogy mi vagyunk már az őtőlük függők, nem ők a mitőlünk függők. A pénz a zsidóké, az adósság a miénk, mert általában lehet mondani, hogy a magyar föld birtokosai mindnyájan adósok vagyunk és tíz-húsz faluban egy nem adós úr csak kivétel, de ez is a zsidóra szorul, mihelyt eladni akar valamit, mi különben a nyakán veszne.

Ennélfogva az volna e tárgyban csekély indítványom, hogy ne a zsidóknak, kik magukat az uzsorával a törvényen is felül emelve rég emancipálták, hanem az önön magunk tőlüki emancipációnkról gondoskodnánk. Így lehetne reményleni, hogy még Magyarország is lesz valaha.

Szücs Ábrahám röpirata nem a politikusok, hanem a nagy tömegek, az uzsorától agyonnyomorgatott kisnemesség és birtokososztály, a pálinkával tönkretett és becsapott jobbágyság és a városi polgárság hangulatát tükrözi vissza. A negyvenes években, túlzás nélkül állíthatjuk, hogy az ország nagy többsége antiszemita volt. A zsidóellenes közfelfogás társadalmi életben, sajtóban, a politikai irodalomban egyaránt kifejezésre jutott. Nem volt antiszemita párt vagy

mozgalom, de erre nem is volt szükség, mert pártkülönbség nélkül konzervatívok és reformerek egyaránt idegenkedtek a zsidóktól és látták a nagy veszélyt, amely a zsidóság hatalmának növekedésében rejtőzik. A negyvenes évek antiszemitizmusának okait az előző félévszázad történetében kell keresnünk. II. József uralkodása alatt és ettől kezdve az országba tóduló cseh-morva, később galíciai zsidóság kíméletlen mohósággal vetette rá magát az ellenállásra képtelen, hiszékeny, becsületes jobbagyságra, a kényelmes, üzleti dolgokban járatlan birtokososztályra; az előbbi hitellel és pálinkával, az utóbbit kölcsönrel és üzleti furfanggal a szó szoros értelmében kizsákmányolta, amikor pedig a falu és a föld már nem bizonyult elegendő vadászterületnek, a városok kereskedelme került sorra. A veszélyt, amelyet mindenki érzett, sokan világosan felismerték, de kevesen mertek beszélni róla, nem akarva az antiliberalizmus gyanújába kerülni. *Kossuth már a huszasévekben* a zempléni és a szomszédos vármegyék nyomoráról értekezve megállapítja, hogy ennek nagyrészt a zsidók az okai. *Kölcsey* már 1837-ben Szatmár megye gyűlésén kétségbeesetten így kiált fel: Galicia felől egyre-másra vándorolnak be a zsidók. Hosszú szakállal, kis batyúval, szerény, összehúzódo, összetartó, élelmes és ravasz nép, olyan, mint a nadály, biztos romlása a népnek! A megyei kötelezettségek alól vesztegetésekkel bújnak ki. Marhakereskedés az ő jövedelmük. Övék a kocsmá, ők mérik a bort, ők kaparintják kezükbe a pálinkamérést és búfelejtőnek adnak a szegény népnek mérget olcsó pénzért. Ezekben az időkben írta *Kuthy Lajos* megdöbbentő hatású korrajzát, a zsidóság mindent lenyűgöző

hatalmát feltáró politikai irányregényét. Az országgyűlés többsége, ismerve a közállapotokat és ismerve az ország közhangulatát, csak vonakodva, heves, sokszor drámai jelenetekben bővelkedő viták után hajlandó csak a zsidók egyenjogusítását követelő és Klauzál Gábor, valamint Beöthy vezetése alatt álló politikai csoport nyomásának engedve, kisebb-nagyobb engedményekre. Különösen az 1843—44-es országgyűlésen idéz fel a zsidókérdés nagy vitákat. Zsedényi Ede és Pázmándy Dénes vezetik az emancipáció elleni harcot. Az utóbbi nyíltan kijelenti, hogy a zsidóság csak abból él, amit a kereszténység véres verejtékével keres, csak a fáradtság nélküli, gyalázatos uzsoráskodással tölti idejét. Zsedényi élesen támadja a zsidókat pártoló követeket, akik csak a földesurak érdekeit szolgálják és mit se törődnek a pór nép nyomorával. Horváth Mihály a reformkorszak eseményeivel és egyéniségeivel foglalkozó munkájában mindkettőről meleg, rokonszenves hangon emlékezik meg. Pázmándy nem annyira ékesszólásával, mint inkább jellemzilárdságával, bő tapasztaltságával, ép ítélőtehetségével, higgadságával tett szert nagy tekintélyre. Zsedényi, a fiatal szepesi követ, a konzervatív csoport vezére volt. Beszédei meggyőződésből erednek, gazdag, mély elme, a válasz megelégsében zseniális szellem . . . Szóba került a zsidók egyenjogusításának kérdése az 1847—48. országgyűlésen is. A felszólalók legtöbbje hevesen ellenezte a jogkiterjesztést. Károlyi István megrázó jövőbelői szóról-szóra beteljesedtek: Ha emancipáljuk őket, holnap övük lesz minden falu, holnapután minden város és évtizedek multán már zsidóország lesz Magyarország és az arisztok-

rácia és a nemesség sarjai fogják zsidó uraik utódait szolgálni, átkozván apáikat, akiknek szabadelvűsége juttatta ide őket . . . A nemesség mostani uralma egy lelkiismeretlen idegen, hazát nem ismerő plutokrácia uralmává fajul . . . Egyrészt mint plutokrácia, övé lesz az ország anyagi hatalma, másrészt a városokban elharpódzó doktrinérség megnyergelésével és a proletariátus segítségével övé lesz az ország politikai hatalma is.

A negyvenes évek három nagy közéleti vezető egyénisége, Eötvös, Széchenyi és Kossuth vérmérsékletük, beidegzettségük, politikai felfogásuk szerint más és más nézetet vallottak a zsidókérdésben is. *Eötvös* képviselte a tiszta, a doktrinér liberalizmust. A korabeli német, francia és angol liberális politikai irodalom hatása alatt az egész zsidókérdést csak az emberszeretet szemüvegén keresztül nézte. Külön kis tanulmányt is írt a zsidók egyenjogúsításáról a Budapesti Szemlében. Tárgyilagosságra törekvő írásában lelkiismeretesen összehordta kora antiszemita és filozemita irodalmának minden érvét és ellenérvét, hogy végül is arra a következtetésre jusson, hogy az idő int és nekünk nem szabad hátramaradni a zsidók egyenjogúsítása terén. Az egész kis írásművet tiszteletreméltó pátoz, őszinte emberszeretet, de egyben elfogultság és jogtalan derűlátás hatja át. *Eötvös* szerint, ha a keresztények a zsidókkal való versenyben lemaradnak, ennek egyedül ügyetlenségük és tanulatlanságuk az oka, ez ellen pedig kiváltságokkal nem lehet küzdeni.

Kossuth az egyenjogúsítást a zsidóság társadalmi, szellemi, kulturális asszimilálódásához kívánta kötni. Míg *Eötvös* inkább csak könyvek-

ből vette érveit és bizonyítékait, Kossuth közelebbi kapcsolatban állott az étellel, szülőföldjén különben is módjában volt a zsidóságot, a zsidó nép lényegét, faji vonásait, vallási szokásait, közgazdasági tevékenységét alaposan, egész életre szólóan megismerni. Kossuth látta, hogy a zsidóság feloldhatatlan idegen szervezet, nem vallás, hanem egy vallási törvényekkel egybefogott, összetartott ősi és elkülönülésre törekvő nép, amely a maga népiségét, vallási álarc mögé rejt. Kossuth, ha neki kellett volna az egyenjogúsítást megcsinálni, bizonyára csak a zsidóság kis töredékére terjeszti ki azt.

Végül *Széchenyi* a nagy államférfiakra jellemző ösztönös sejtésektől vezetve és szilárd, határozott belső meggyőződésből, kezdettől fogva nyíltan és következetesen ellenezte az emancipációt. Döblingi magányában keserűen sóhajt fel: az emancipált zsidók paradicsoma lesz Magyarország a három halommal, négy folyóval és kettős kereszttel.

Eötvös akarata és *Széchenyi* jóslata beteljesedett.

II.

A szabadságharc utáni negyedszázad a zavaros zsidó előretörés korszaka volt. Sajtóban, politikai irodalomban, közéletben, sehol egyetlen szó a zsidóság térhódítása ellen. Magát az egyenjogúsítást is ellenvetés nélkül fogadja el a képviselőház és főrendiház egyaránt. Zsidó ujságírók és közszereplők akkor már mindenüvé befurakodtak. A liberális közfelfogás és a zsidóság teljes erővel kibontakozó gazdasági hatalma elnyomott minden még oly óvatos aggódó szót. De a hetvenes évek közepén Csernátonyi ujságcik-

kei, Trefort beszéde, Jókai nyilatkozatai az antiszemizmusról, a zsidók beolvadásáról már jelzik a közvélemény gondolkozásában beállott fordulatot. A közgazdasági életben bekövetkezett sorozatos szédelgések, csalások, botrányok, a korlátokat nem ismerő uzsora garázdálkodása, a felvidéki vármegyéből érkező panaszok a bevándorolt keleti zsidóság kíméletlen népkifosztó rablóhadjárata miatt olyan általánosan tudott és elszenvedett jelenségek voltak, amelyeket nem lehetett szépíteni vagy letagadni. A nyomor és ezek nyomán az elkeseredés leírhatatlan. Általános a vélemény, hogy a zsidók emancipációja több kárt okozott, mint a tatár hordák vad dühe, vagy a legnagyobb mérvű középkori pestisek pusztítása, mert míg ezek áldozataikat megszabadították az élet nyomorától, addig a zsidók megajándékozzák a nyomor életével. Szabolcsban mindennek vége, írja az egykorú krónikás: Megáll az ember esze, ha gondolkozik a hanyatlás pár rövid évtizedén s kutatja az okokat. Tágas udvarokon, csinos úrilakok, itt-ott nagyobb szerű kastélyok a jólétnek, kényelemnek dicsőséges bizonyosságai. Csak voltak... Most legnagyobb részük csupa rom vagy zsidó tulajdon. Pusztulás és nyomor fájdalmas felkiáltójelei. A házizsidóból lett házibarát, ebből árendás, ebből földesúr a magyar faj roppant anyagi és erkölcsi kárára. Bereg megyében a Felvidék máris egészen Izrael fiai markába jutott: a szarvasmarha, amelyet láthatni itt, majdnem kizárólagosan a zsidóké, zsidóké minden jóra való föld, zsidóké mindennemű üzlet és kereskedés, zsidóké mindenféle bérlet, zsidóké a földműves nép, amely főleg adós nekik és amelyet még csupán csak kiszámításból és haszonlesésből túrneik

telkeiken, honnan a legkönnyebb módon kiúzhetnék. A 40 százalékos kamat náluk a legközségesebb dolog és ez a kamattörvény megalkotása óta is ép úgy érvényben van, mint azelőtt... Hát a kocsmatartásnál, szeszmérésnél mennyi égbekiáltó csalás űzetik! A zsidó kocsmáros pálinkájával magához édesgeti az embereket, itt felényi, vagy háromnegyedrésnyi vízzel kevert moslékkal itatja őket, elfogad kukoricát, paszulyt, ruhadarabot, vásznat, szénát, tyúkot, tojást a pálinkáért, leitatja embereit és akkor alkuszik, számol, irat kötelezvényeket és behálózza az együgyű embert és tönkreteszi...

Egerben a bor, búza, liszt, szóval az összes kereskedést, így a rőföskereskedést is, kizárólag a zsidók tartják a kezükben, kik kivált a tudatlan népet a legbotrányosabb módon zsarolják, rongy árúikat oly erőszakkal képesek a népre tukmálni, hogy a szegény kelepcebe került falusi nép nem képes tőlük szabadulni. Az 1878-iki árvíz alkalmával az összes egri zsidó kereskedők fizetéseképteleneknek jelentették ki magukat, 20—100.000 forintig menő passzívával, kik mind 70—80 percent elengedéssel egyeztek ki hitelezőikkel; de mikor a nekik tartozó károsult kisiparosok csak némi csekély, 15—20 százalékos engedményt kértek a zsidóktól, ezek egészen megbotránkozva utasították vissza azt, mint szemtelen követelést és egy krajcárt se engedtek el, sőt ahol csak lehetett, a legszigorúbban hajtották be követeléseiket s tönkretettek számtalan keresztény családot...

Sáros megye sem kerülhette el sorsát: A fényes nevű ősi magyar családok a politika és a magyar történelem színpadáról le-letünedeznek s helyükbe a társadalmi látóhatáron újdön-

sült zsidó nemesek és zsidó pénzbárók bukkannak elő. A régi szolid kereskedői házak helyét is idegen zsidók foglalták el. Az iparososztály adósságokba verve tengeti nyomorúsággal telt életét s üzlettőke hiányában a zsidó uraságok rabszolgájává lőn . . . A földművesosztály a haszonleső s lelkiismeretlen kocsárosok, a szegény és nyomorult zsellérek pedig a lelketlen zsidó birtokosok és bérlők által a legégbekiáltóbb módon zsákmányoltatnak ki. Ne ámítsuk magunkat, félszázad mulva csak két osztályból áll a magyar nemzet: a zsidó pénz- és birtokarisztokráciából és magyarul beszélő vagyontalan proletárokból álland . . .

Istóczy Győző (1842—1915) érdeme, hogy ezek a megyei jelentések, ezek a megrázó kortörténeti adatok figyelmeztetésül és okulásul megmaradtak a késő utókor számára. Folyóiratában, a 12 röpiratban jelentek meg hónapról-hónapra az ország különböző részeiből beküldött tudósítások. Istóczy akkor már évek óta elkeseredett, kemény harcban állott a zsidósággal és azokkal a közéleti hatalmasságokkal, akik szoros kapcsolatban állottak a zsidósággal.

Neki volt egyedül bátorsága nyíltan szembeállni az országot elöntő szennyes áradattal. A magyar életöszön és a magyar lelkiismeret megszólaltatója volt. A politikai antiszemitizmusnak nemcsak magyar, hanem világviszonylatban is egyik legelső és legkiválóbb úttörője. Nagy felkészültségű, képzett, széles látókörű politikus. Sokat olvasott, tanult, otthonosan mozgott a legelvontabb jogi és közgazdasági kérdésekben. Közéleti pályáját vármegyei aljegyzőként kezdte, majd főszolgabíró lett, utóbb a rumi kerületet képviselte kerek negyedszázadon keresztül 1872-

től 1896-ig. Arcképe határozott, energikus egyéniségre vall. Zárkózott, befelé élő természet lehetett. Sürgette az uzsora letörését, a börze megrendszabályozását, paraszthitbizományok létesítését, de legfőképpen a zsidóveszély ellen harcolt elszánt következetességgel. Lefordította Tacitus és Josefus Flavius zsidókról írott munkáit magyarra. Szerkesztette éveken keresztül az első és máig egyetlen magyar antiszemita folyóiratot a már említett 12 röpiratot. Beszédei mentesek minden szónoki nagyképűségtől, érvek sokaságával bizonyítja állításait, csak akkor ragadja el a szenvedély, ha a zsidóság tervszerű nemzetpusztító munkájáról beszél, amikor a zsidók szövetségeseinek árulását akarja leleplezni, vagy amikor a lapuló antiszemiták gyávaságát ostromozza. Arra a kérdésre, hogy mi a zsidóság, így felel: Véregység, tradíciók és érdekközösség által szorosan egybefűzött zárt kaszt, amely a maga részére a tolerancia legszélsőbb igényeit követelve, önmaga a képzelhető legintoleránsabb elem, amely a liberalizmust cégerül használja fel kasztjának egy gazdasági oligarchává tételére. — Világosan felismerte Istóczy azt is, hogy a zsidókérdés csak nemzetközi úton külön zsidóország szervezésével oldható meg, ezt kívánja magának a zsidóságnak is az érdeke: mert ezáltal, nem mint jelenleg teszik más nemzetek álcája alá bujva s így kevéssé tisztességes, mert képmutató módon, hanem nyíltan és bevallottan mint a zsidó állam polgárai követhetik tendenciáikat, valósíthatják meg minden akadály nélkül nemzeti aspirációikat, tisztelve az egész világ által, amely őket most, mint más nemzetek parazitáit megveti és gyűlöli. Nincs más hátra, mindazok, akik: exclu-

siv nemzeti és faji sajátosságukat megtartani akarják; — akik nem képesek közöttünk megélni, anélkül, hogy közöttünk továbbra is államot az államban ne képeznének — akik az európai társadalmi renddel őszintén kibékülni s a keresztény civilizációt minden fenntartás és hátsó gondolat nélkül elfogadni nem hajlandók s akik velünk asszimilálódni, egybeforrni nem akarnak, váljanak meg tőlünk.

A zsidókérdés társadalmunk és nemzetünk lét és nemlét kérdése, — mondotta nem egyszer a képviselőház derűtsége közben. Tíz-tizenöt év alatt odajutottunk, hogy az országot a zsidóság által letiport magyar társadalom részére formálisan újból vissza kell hódítanunk, mert ma már az a kérdés: a magyar vagy a zsidó elem legyen-e uralkodó ebben az országban. A beolvasás teljesen kilátástalan, mert: a zsidóság a legeslegconstansabb fehér emberfaj s valamint annak fizikai típusát, rendszerint bármily gyakorlati keresztkezés se tudja generációkon át se átváltoztatni, úgy a zsidószelem is dominálni szokott az utódokon...

Az Istóczy körül csoportosult antiszemita képviselők közül érdekes és kimagasló egyéniség volt Simonyi Iván. Klaus Schickert a magyarországi zsidókérdésről írott munkájában részletesen beszámol Simonyi közéleti pályájáról és küzdelmeiről.

Simonyi ősrégi magyar nemesi családból származott, a családfát egészen Árpádig vezetik vissza. 1836 december 15-én született. A középiskolát Pesten és Pozsonyban végezte. Bécsben jogot tanult. A Bach-korszak alatt állást nem kapván, katonának ment és a Radetzky-huszároknál szolgált. A hadsereg kötelékéből

kilépve, Pozsonyban ügyvédi irodát nyitott. 1870-ben kiadta tanulmányát a katolikus autonómiáról. 1875-ben alapította a ma is fennálló, sőt az utóbbi időben nálunk is sokszor emlegetett *Westungarischen Grenzbote* című lapot. Az alapításban a zsidó Horn Ede és Jókai Mór is résztvett, ők azonban később kiváltak a lap kötelékéből és az egyedül Simonyié lesz, aki egészen haláláig, 1904 július 4-éig szerkeszti. Elhunytja után fiai tartják kezükben, a háború alatt pozsonyi tőkeérdekeltség veszi át, amely mint később kiderült, zsidókézre juttatta a lapot. A háború után, a cseh uralom alatt a lapot egészen zsidó-liberális szellemben szerkesztik, címéből elmarad a *Westungarische* szó. Csehország szétbomlása óta Simonyi lapja a szlovákiai német kisebbség hivatalos szócsöve lett. Eredeti és különös egyéniség volt. Széles látókörű, messze előretekintő politikus, akit a napipolitika apró csete-patái nem érdekeltek, nagy elvi, világnézeti problémák foglalkoztatták. Szilárd, egyenes, nyílt, őszinte természet jellemezték. Nem szerzett vagyont, noha lapja egyike volt a legolvasottabb és legtekintélyesebb vidéki lapoknak. 1878-ban a galántai kerület, majd a magyaróvári választotta meg képviselőjének. A zsidóság elleni harca nem jeliszavak hangoztatásából állott, hanem benső, szilárd, határozott meggyőződésből fakadt. Nem politikai küzdelmet folytatott a zsidóság ellen, hanem világnézetit. Közjogi vonatkozásban, a függetlenségi eszme híve volt. Kíméletlenül osztorozta a parlamentárizmus bűneit és visszaéléseit, állást foglalt a klerikalizmus ellen és sürgette a parasztság intézményes megsegítését. Sokat foglalkozott filozófiával is, megírta

Schopenhauer bölcseletének bírálatát. Néhány munkájának címe: Állam és egyház. Budapest 1875 — Nemzeti tragikomédia. Budapest 1880 — A modern alkotmánytan tévedései, Budapest 1880 — Mentsük meg a magyar földbirtokost! Budapest 1882 — Die Wahrheit über die Judenfrage, Pozsony 1882 — Der Judaismus und die parlamentarische Komédie. Pozsony—Lipcse 1883. stb. *A legelső között hirdette nálunk a fajvédelem és a fajnemesítés fontosságát.*

A zsidókérdést nem önmagában nézte, hanem szoros összefüggésben más kérdésekkel. *Magyarország a frázisokon megy tönkre* — kiáltotta egyszer a képviselőházban. Elítélte a folytonos jogi szörszálhasogatást, hirdette, hogy elvont nemzetgazdasági elméletek nem alkalmasak egy ország jólétének biztosítására. Korát messze megelőzve, a hivatásrendi képviseletet sürgette. Véleménye szerint a paraszt és birtokos osztályt csak úgy lehet az évről-évre mind fenyegetőbb eladósodástól megmenteni, ha a kölcsönfelvétel csak a jövedelemre, a terményekre lehetséges és nem magára a birtokra. Egész gondolatrendszere és világnézete mintegy előfutára a modern nacionalista eszméknek és törekvéseknek. *Az első nemzeti szocialista ő volt Magyarországon.* 1882 júliusától szeptemberéig megjelent cikkeiben világosan kifejtette álláspontját a zsidókérdésben. Alapelve, hogy a zsidóság nemcsak különálló nemzetiség, hanem külön faj is. Magyarországon arra a kérdésre, van-e zsidókérdés, a Pester Lloyd szerint nemel kell felelni; nálunk zsidókérdés eszerint nincs, tehát nincs mit megoldani.

A zsidók elkülönült helyzetet foglalnak el az államban — írja Simonyi és már annyira

vitték, hogy a zsidó szót csak kivételesen lehet nyomtatásban látni. Maguk a zsidók is elhitték, hogy a legnagyobb tapintatlanság azt a szót kimondani, hogy: zsidó. A zsidólapok közül persze egyse írja ki, hogy a zsidóérdekek orgánuma, hanem ehelyett az állam jólétének, a humanizmusnak szolgálatát emlegetik, pedig amikor a kapitalizmusért szállnak síkra, akkor is a zsidó érdekeket szolgálják. *Az antiszemitizmus felkelés a kapitalizmus, az individualizmus és a hazug parlamentarizmus ellen...*

Simonyi Ivánon kívül ott találjuk az antiszemita párt képviselői között a fiatal *Vadnay Andort*, a későbbi csongrádi főispánt, az alföldi kubikosság és az agrár proletáriátus igaz barátját és pártfogóját, aki Istóczy védője volt sajtópereiben. *Zimándy Ignác* törökbálinti plébánost, aki *Ébresztő* hangok címen külön könyvsorozatot adott ki a zsidókérdésről, *Neudtwich Andor* műegyetemi tanárt, aki érdekes tanulmányban világította meg a zsidókérdést az osztrák-magyar birodalomban. *Onody Géza* szabolcsi birtokost, akinek kerületéhez tartozott Tiszaeszlár és aki Solymosi Eszter meggyilkolásáról németnyelvű tanulmányban számolt be, végül ott találjuk a modern magyar ujságírás egyik úttörőjét, a legszínesebb és legelevenebb tollú, a legszenvédélyesebben és a legmeggyőzőbben érvelő magyar politikai írók egyikét, *Verhovay Gyulát* (1848—1906.) A magyar közéletből való kiüldözése után csendes visszavonultságában írta meg *Az álarc korszaka* és *Az ország urai* címen politikai visszaemlékezéseit; ezekben maró gúnnyal és kíméletlen őszinteséggel ostorozza a tiszakálmáni idők hazugságait és visszaéléseit.

ehet
tték,
szót
özül
rgá-
hu-
ami-
is a
mus
és a

nti-
nay
öldi
ba-
volt
plé-
yv-
vich
nul-
az
sza-
tott
ko-
be,
rás
ebb
yő-
két,
öz-
vo-
Az
it;
te-
sá.

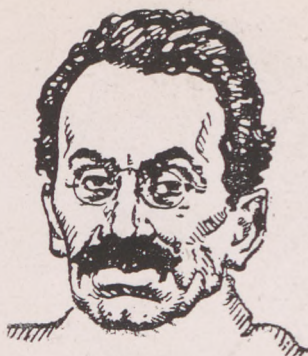

HAMBURGER JENŐ

LANDLER JENŐ

Zsidó népbiztosok (1919).

KALMÁR HENRIK

KUNFI ZSIGMOND

LUKÁCS GYÖRGY

Zsidó népbiztosok (1919).

SZAMUELLI TIBOR

POGÁNY JÓZSEF
Zsidó népbiztosok (1919).

BÖHM VILMOS

RÓNAI ZOLTÁN
Zsidó népbiztosok (1919).

A kevésbé ismert nevek közül *Ráth* Ferencet, a szempci kerület képviselőjét említjük. Szerkesztette és kiadta az *Antiszemita Kétet* a magyar nép számára. Eleven, meggyőző, közvetlen hangon magyarázta meg a kis füzet a nagy tömegeknek a zsidókérdés lényegét.

Bemutatunk néhányat kérdései és feleletei közül:

Mit használ a zsidóknak a sajtó?

A sajtó napjainkban nagy hatalom; aki a sajtóval rendelkezik, nagy befolyással bír a világ eseményeire, a zsidók pedig hatalmukba ejtették a sajtónak legnagyobb részét s ennél fogva az ő befolyásuk túlsúlyban van mindenütt.

Mire használják fel a zsidók sajtójukat?

Magánérdekeik előmozdítására, fajbéliük magasztalására, védelmére, a keresztények gyátlására, félrevezetésére és ámitására, szóval arra, hogy a közérzületet saját érdekükben meghamisítsák.

Való-e, hogy a zsidók magyarosodnak?

Ők mondják ezt s már csak azért is nem igen lehet elhinni.

De ha így volna is, hogy látszólag haladást mutatnának a magyarosodásban, ezt csupán üzleti szükségből tennék, valamint a híres magyar családok neveit is csak azért veszik fel, hogy szép álarc alatt annál biztosabban üzhesék családjaikat és ámíthassák az embereket. Azonban ők mindamellett testükben, lelkükben csak zsidók maradnak.

Ha nemcsak üzleti szükségből tanulnák nyelvünket és magyarítanák nevüket, nem vennék fel bitorlólag éppen az országszerte tisztelt főuri családok neveit, hanem megelégednének a

nekik jobban illő nevekkal, mint: Nyulfark, Hagymabúz, Csempész, Uzsorás, Gyufarágó, Papramorgó, Tőzsdemoly, Hamisgyöngy, Talmifény, Libabőr, Tönkházi, Rondafi, Tollasi, Szélhámos, Ürgevári, Vérszopó, Csámpási, Fegyházi, stb.

Kívánatos-e a zsidók beolvadása a magyar nemzetbe?

Dehogy kívánatos.

Mit nyernénk az eféle zagyvalékkal? Tán hogy teljesen megmételje a pezsgő magyar vért? hogy beszivárogtassa őszinte vitéz fajunkba alattomos kémhajlamait? Bizalmas kedélyébe a ravaszság maszlagát Vagy hogy az igazságszeretet a hamissággal a munkásság a henyeséggel; bátorság a gyávasággal vegyüljön és legyen fertőztetve? Elkorcsosodását, végromlását idézné elő a derék magyar fajnak s az elkorcsoult utódok csak hírből ismernék keresztény őseik tündöklő erényeit.

A nyolcvanas évek antiszemita mozgalmainak szellemi és politikai irányítói; úgy a parlamenti képviselők, mint a megyei kerületi vezetők csaknem kivétel nélkül a tősgyökeres magyar középnemesi osztályból származtak. Az antiszemita eszmék a Nagy Alföld és a Dunántúl legmagyarabb vidékein találtak a legnagyobb visszhangra, nem igaz tehát a zsidó sajtó által akkor is, ma is nagy buzgalommal terjesztett tévhit, hogy a fajmagyarság távol állt mindig a zsidóellenes mozgalmaktól és ezek csak a német és egyéb nemzetiségek körében tudtak gyökeret verni. A magyar antiszemitizmus egész eszmevilága — ha a mozgalom maga párhuzamosan is haladt a korabeli ha-

sonló német törekvésekkel és bizonyos kapcsolatok fenn is állottak a két ország hasonló célú szervezetei között — színmagyar volt, magyar földben, magyar lélekben és főleg a magyar gondokban gyökerezett, a párt programja is a magyar viszonyokhoz és a magyar feladatokhoz igazodott. A pártprogram első és tizenegyedik pontja általános irányelveket tartalmaz, követeli a zsidóság hatalmának letörését és a kormánynak, valamint az ország pénzügyeinek a zsidóktól való függetlenítését. A hatótól tízig terjedő pontokban követeli a párt a zsidó eskü visszaállítását, a kocsmajognak a zsidóktól való megvonását, a zsidók anyakönyvvezetésének a polgári hatóságokhoz való áttételét, a vegyes házasság tilalmát és a honosítási törvény módosítását, a kettőtől négyig terjedő pontok a hivatás rendi átalakulást kívánják, sürgetik az iparszabadság eltörlését, iparszakegyletek felállítását, a váltóképeség korlátozását, az ötödik pont az esküdtszék hatáskörének kibővítése mellett foglal állást, végül a tizenkettedik pont közjogi kérdésekben a párt tagjainak szabad kezét biztosít.

A nyolcvanas évek elején már az egész országban túlfűtött volt a hangulat. Az elkésredés sok helyen utcai zavargásokban robbant ki. A budapesti egyetem ifjúsága 1881 február 27-én tiltakozó gyűlést akar tartani az egyetem elzsidósodása ügyében, a gyűlést a rendőrség nem engedélyezi, a megyegyűléseken szenvedélyes viták folynak a zsidók bevándorlásának és rohamos térfoglalásának kérdéseiről. Ezekben a feszült és izgalomteli napokban terjedt el országszerte a tiszaezlári rejtélyes gyilkosság

híre. Szögezzük le, hogy bár Istóczyék sem a parlamentben, sem a sajtóban nem igyekeztek kihasználni a maguk politikai céljaira ezt az ügyet, magától értetődően mégis nagy mértékben hozzájárult az antiszemita közhangulat további fokozásához.

Tiszaeszlár, a kis Solymosi Eszter tragikus eltűnése évekig, sőt évtizedekig foglalkoztatta a magyar közvéleményt. Röpiratok, ujság-cikkek százai, füzetes ponyvaregények más és más beállításban, újra meg újra felelevenítették az eszlári eseményeket. Eötvös Károly háromkötetes, riportszerű, szembetűnő ellentmondásokkal tarkított, nagyonis elfogult visszaemlékezései, amelyek A nagy per címen láttak napvilágot, évtizedeken keresztül megszabták a magyar közvélemény állásfoglalását a tisaeszlári rituális, vagy bestiális gyilkosság ügyében. Bary Zoltán vizsgálóbírónak pár év előtt megjelent terjedelmes feljegyzései egészen új megvilágításba helyezték a kis Solymosi Eszter eltűnését. Bary vizsgálatai, lelkiismeretes, tárgyilagos megállapításai nyomán ma már sokkal tisztábban látjuk, hogy mi is történt Tiszaeszláron? Solymosi Eszter eltűnt, sohasem került meg, a napokkal később megindított vizsgálat során a gyanúba vett sakter fia, Scharf Móríc pontos és részletes vallomást tett Eszter meggyilkolásának körülményeiről. Ettől kezdve a zsidóság a rendelkezésére álló minden eszközzel, pénzével, sajtójával, politikai összeköttetéseivel igyekezett a vizsgálat szabályos továbbfolytatását és befejezését megakadályozni. Megvesztegetés, hamis tanuvallomások, rágalmazás napirenden voltak. Eötvös Ká-

roly, Szabolcsi-Weinstein Miksa, majd Kozma főügyész a legképtelenebb törvénytelenégektől sem riadtak vissza, csak hogy céljukat elérjék és a gyilkossággal vádolt saktereket kiszabaddítsák az igazságszolgáltatás kezei közül. Megvesztegetett rutén tutajosokkal álhullát úsztattak le a Tiszán, erről azonban a legjobb akarat mellett sem sikerült bebizonyítani, hogy Solymosi Eszter. A főtárgyaláson a bíróság azzal az indokolással, hogy a kiskorú Scharf Móric vallomása nem fogadható el perdöntőnek, felmentő ítéletet hozott. A zsidóság és sajtója itthon és külföldön ujjongott, a magyar közvélemény felháborodása utcai zavargásokban robbant ki, az ország számos vidékén statáriumot kellett életbe léptetni. Általános volt a meggyőződés — ennek Verhovay visszamlékezéseiben kifejezést is ad — hogy a felmentést a hazai és nemzetközi zsidóság kényszerítette ki a kormánytól.

Ilyen országos közhangulat közepette az Istóczy és elvbarátai által még 1883 októberben alapított antiszemita párt, nem ok nélkül, nagy bizakodással készült az 1884-es választásokra. 80—100 mandátumra számítottak, de a közigazgatás kíméletlen nyomása következtében csak 17-en juthattak be a parlamentbe, ahol valósággal kiközösítették őket a politikai életből, künn a társadalmi életükben is hajsza indult ellenük. A pártot magát az akkori magyar politika nagy választóvize, a közjogi ellentét bontotta két részre: negyvennyolcasra és hatvanhetesre. Parlamenti felszólalásaik, javaslataik süket fülekre találtak, Simonyi keserűen jegyezte meg: Úgy látszik, a miniszterelnök

úrnak sejtelve sincs arról, hogy az igazság jele, ha egy nép felkel a zsidóság korrumpáló tevékenysége ellen. Hogy a zsidó faj dominál nálunk, azt a miniszterelnök úr nem tudja, ha tudja, rendbenlévőnek találja. — Az antiszemita párt még egy-két évig vívja kilátástalan harcát a vele szemben felvonuló roppant erőkkal szemben, azután fáradtan, csendben, észrevétlenül eltűnik a közéletből. Vele eltűnt a jobb, az igazabb, a boldogabb és a magyarabb Magyarország reménye is.

III.

A zsidókérdés többé nem szerepelt Magyarországon egyetlen politikai párt programjában sem, egészen az ellenforradalomig. Az egyházpolitikai harcokban a zsidóságnak már sikerült a maga politikai és társadalmi, hatalmi törekvéseit egészen a jogegyenlőség, a humanizmus és a felvilágosodottság álarca mögé rejteni és a nagy tömegek tisztánlátását anyira megzavarni, hogy az általános közhangulat, különösen a sajtó féktelen propagandája következtében a kormány által képviselt zsidó-liberális álláspont mellett nyilatkozott meg. Az egyházpolitikai törvényekben a polgári házasság kötelező formájáról, a felekezetenkívüliség kimondásáról, a zsidó-keresztény házasságok megengedéséről, főképpen pedig a zsidó vallás egyenjogúsításáról volt szó, tehát szinte csupa olyan kérdésről, amely elsősorban és kizárólag a zsidóságot érdekelte. A képviselőház nagy többséggel elfogadta a javaslatokat, a főrendiház azonban szívós ellenállást tanúsított. A zsidósajtó uszítása nagy tömegtüntetéseket

eredményezett a zsidósággal szembehelyezkedő főrendiház ellen. A félrevezetett tömegek felvilágosítása és politikai erővé való megszervezése céljából alakult meg 1894 november 10-én Székesfehérváron, gróf *Zichy Nándor* vezetése alatt a *néppárt*. Az új párt elsősorban katolikus egyházi és dogmatikai szempontból indított harcot az új törvények ellen és a kötelező polgári házasság eltörlését, a keresztény-zsidó házasságok tilalmát, a felekezetenkívüliség és a zsidó vallás recepciójának hatályonkívül való helyezését kívánta, de hogy tudatában volt a zsidóveszély nagy nemzeti jelentőségének is, mutatja az a körülmény, hogy programjába felvette a zsidó bevándorlás azonnali és teljes megszüntetésének követelését is. Nyílt, szervezett harcról a zsidóság gazdasági és közéleti befolyása ellen szó sem lehetett már akkor. A néppártnak és vezetőinek így is évenként keresztül a legútszélibb gúnyolódást és gyalázkodást kellett elszenvednie. A zsidóság előtt már nem volt ellenfél. Hogy is lett volna, amikor a Budapestről elszármazott Herzl azt jegyzi fel naplójában, hogy Magyarországon a pénznek, a mozgó vagyonnak fele már zsidókézből van.

Az esztergomi papnevelő csendes magányából egy fiatal pap-tanár — Prohászka Ottokár — aggódó, töprengő lélekkel nézi akkoriban már a zsidóság rohamos térfoglalását, a zsidó szellem, a zsidó kapitalizmus mérhetetlen pusztításait a magyarság anyagi, szellemi és erkölcsi javaiban. Egy hosszú cikkben — egy egész külön kis tanulmányban — mutat rá a zsidóság erkölcsi fogyatékoságaira s a zsidó

nagyítóke rablóhadjáratát ostorozza, amely nyomorba taszít százezreket.

Azután esztendőkre minden elcsendesedik, a milleneum örömében és dicsőségében sütkérezik az ország. Fenn Ungban, Beregben, Máramarosban sűrűsödik a nyomor és a szenvedés, a rutén és magyar földművelőnép, hogy szabaduljon a rabszolgaélettől, elhagyja faluját, végtelen sorokban vándorol ki az országból. Darányi Ignác földművelésügyi miniszter *Egán Edét* (1851—1901) bízza meg a hegyvidéki nép megsegítésére irányuló állami akció vezetésével. Egán vállalkozik az emberfeletti feladatra. Hónapokig tanulmányozza közvetlen közlről az agyonsanyargatott rutén nép helyzetét, tapasztalatairól terjedelmes jelentésben számol be, egyben javaslatokat terjeszt elő. A miniszter jóváhagyja Egán munkaprogramját, rendelkezésére bocsátja a szükséges eszközöket és megindul a harc a nyomor, a pálinka, a hazugság és a gyűlölet ellen. Egán háromesztendős harca valóságos hősköltemény. A zsidóság eleinte mosolyogva nézte erőfeszítéseit, amikor azonban látta az eredményeket, nem maradt tovább tétlenül. Titkos és nyílt politikai erők mozdultak meg Egán ellen, felvonult az egész zsidó sajtó, nap-nap után támadta, rágalmazta az akciót és vezetőjét, de megmozdult mindenekelőtt maga az érdekelt ruténföldi zsidóság, a népet magát megvesztegették, leitatták, félrevezették, megfélemlítették, Egánt nyíltan vagy névtelenül megfenyegették, megátkozták, de elriasztani mégsem tudták őt. Egyetlen védelmezője volt a támadások és üldözések közepette: Bartha Miklós, aki Egánnak és küzdelmeinek örökszép emléket állított a Kazár-földön című munkájá-

ban, azokban a cikkekben, amelyeket a helyszínen járva írt és küldött be lapjának, az *Ellenzéknek*. Egán Ede munkáját nem fejezhette be, küzdelmei színhelyén, harcközben, 1901 szeptember 21-én rejtélyes módon hősi halált halt.

Most esztendőkre megint néma, halálos csend következett. Csak egy-egy agyonhallgatott röpirat, mint mélyről szakadt sóhaj jelezte, hogy a magyar társadalom lelke mélyén válságok lappanganak (Petracsevics, Kontra-Egán, Miklóssy, Egán, Veszprémy). Közvetlenül a világháború előtt már megint tele a közéleti légkör robbanóanyaggal, a képviselőházban 1912-ben, 1913-ban hosszú viták folynak a zsidókérdésről, Polónyi kifogásolja, hogy a zsidóság egészen birtokába vette a budapesti városigazgatást, a főváros vezetésében zsidó szabadkőműves szellem uralkodik, részletesen ismerteti a zsidók arányszámát az egyes városi ügyekkel foglalkozó bizottságokban. A világháború kitörése egyidőre eltereli a figyelmet a zsidókérdésről, hamarosan új oldaláról mutatkozik be a zsidóság a felmentések, a hadiszállítások révén. Az antiszemita hangulat ezek nyomán érezhetően erősödik, szólani azonban senki sem mer, a zsidó sajtó terrorja elnyom minden józan és becsületes hangot. A nagyváradai jogakadémia szabadkőműves-radikális tanárának, *Ágoston Péternek* könyve végül is kirobbantja a fojtott viharokat. *Ágoston* könyve *A zsidók útja* (1917) úgynevezett tárgyilagos könyv a zsidókérdésről, nem foglal állást sem a zsidóság ellen, sem mellette. A könyv írója lelkiismeretesen átrágta magát a zsidóság és a zsidókérdés akkori egész irodalmán, bőséges anyagot és adatot hordott össze, óvakodott különösen a kényesebb kérdé-

sekben a határozott állásfoglalástól. A zsidóságot a következőképp határozza meg: A zsidóság tehát nem természettudományi jelentésben vett faj, hanem olyan közössége a zsidó nemzetiségi egyedeknek, amelyet azonos történeti emlékek, részben azonos nyelv, azonos vallás, azonos sors tart össze annyira, hogy a közösségben való megmaradás érdeke az egyesnek. — Ágoston könyvének végső eredménye, hogy a zsidókérdés megoldásának egyedüli útja: *a zsidók és nemzsidók egymásbaolvadása, tehát a megkezesztelkedés és a vegyes házasság.* Az egész munka szelleme, tartalma egyáltalában nem vall antiszemitára, aminthogy Ágoston Pétertől, a későbbi kommunista népbiztostól misem állt távolabb, mint az antiszemitizmus. Mégis éppen zsidó részről heves támadásokban volt része, mint tudóst felületesnek, lelkiismeretlennek, elfogultnak, mint radikálist és szabadkőművest árulónak bélyegezték, megírták róla, hogy könyvében összeszedett egy csomó szemetet, de tudni nem tud semmit, tudományos szempontból a könyv értéktelen, mert az író nem ismeri a tárgyát. Szemére vetették, hogy azt kívánja a zsidóktól, hogy a keresztvíz által máról holnapra sémitából árjává legyenek (lásd Antal Sándor feleletét Ágoston Péternek). Az általános zsidó tiltakozásnak és felháborodásnak az a magyarázata, hogy a zsidóság félt a következményektől, úgy érezte, hogy Ágoston könyve után most már nem lehet a zsidókérdést a régóta bevált fogással és taktikával az agyonhalgatással elintézni. A támadások pergőtüzében *Jászi-Jakobovics* Oszkár hírhedt *Huszadik Százada* sietett körkérdésével Ágoston Péter segítségére. A radikális folyó-

irat a következő három kérdést intézte az akkori politikai, tudományos, irodalmi és gazdasági élet nevesebb szereplőihöz: 1. *Van-e Magyarországon zsidókérdés és ha igen, mi a lényege?* 2. *Mik az okai a magyarországi zsidókérdésnek?* 3. *Hogy oldható meg a magyarországi zsidókérdés, minő társadalmi vagy törvényhozási reformokkal?* — Ez az ankét a zsidóság részéről még élénkebb tiltakozást és helytelenítést váltott ki. A zsidósajtó időszerűtlennek és veszedelmesnek mondotta a Huszadik Század akcióját. A nagyszámmal beérkezett válaszok természetesen a legkülönbözőbb természetűek voltak. Az ankéthez fűzött zárószavaiiban a szerkesztőség megjegyzi, hogy a körkérdéssel szemben ideges ingerültséget vagy nyugtalanságot a régebbi ideológiai felkészültségű zsidóknál kizárólag az a túlzott érzékenység okozta, mely — dacára annak, hogy nincs többet pertraktált társadalmi kérdés, mint a zsidókérdés, pár ember alig lehet úgy együtt, hogy azt fel ne vesse vitatkozóan vagy szitkozódólag — tudni sem akar ennek a kérdésnek a létezéséről, nyilván ama tudatos vagy rejtett aggodalomból, hogy már pusztá diskutálása is túlságosan felkavarná a szenvedélyeket. A beérkezett ötven válasz közül nem kevesebb mint 37 megállapítja, hogy létezik a zsidókérdés, okaira és a megoldásra nézve természetesen a nézetek nagyon eltérők. Feltűnő a cionisták szinte állásfoglalása, akik a zsidókérdést faji, nemzeti-ségi kérdésnek tekintik és a megoldást csak egy új zsidó-állam és a zsidó nemzeti öntudat kifejlődése által tartják lehetségesnek, némelyek kitérést, vegyes házasságot, mások bevándorlási tilalmat sürgetnek. Számos zsidó hozzászóló

megjósolja a zsidókérdés háborúutáni kiéleződését.

Bettelheim Samu: A háború kincseket szerez a kalmárnak és a tönk szélére juttatja a hivatalnokok, alkalmazottak, stb. nagy tömegeit. Az új és gyorsan szerzett gazdagság pompázni szeret. Ha majd a szerencsétlen agyonnyomorított nép a háború után komor vásárnapjain a vendéglők és kávéházak terraszaai előtt elmegy, fokozódó keserőséggel látja a hadseregszállítók feleségeit hatalmas divatkalapokkal és ragyogó ékszerrel önelégedetten mosolyogva fiatal gazdagságuk mézesheteit élvezni. A színházban a kakasülőről látja őket a páholyszegélyen át kacérkodni és győzelmesen áttörni a zártszéksor első vonalába.

Egy antiszemita korszak előtt állunk Magyarországon, amely annál végzetesebbé válhatik, mivel a magyar zsidóságnál oly belső ziláltság és szétmorzsolódás észlelhető, mint sehol a világon...

Ne lenne csak nálunk a napisajtó egy tekintélyes része egy bizonyos felekezeti réteg kezében, úgy bizonyára fesztelenebbül és tárgyilagosabban lehetne e kérdésben (zsidó) mind a két pártra nézve hasznos eszmecseréket folytatni, mint a jelen viszonyok között, amikor egyes szégyenlős „izraeliták” irányítják a közvéleményt, akikre a zsidó szó úgy hat, mint a megszólítás a holdkórosra...

Magyarországon mindig létezett zsidókérdés és nemsokára korunk minden kérdőjelének ez a legrejtélyesebbike szenvedélyesen meg is mozgatja társadalmunkat...

A világháború utolsó hónapjaiban zsidó szabadkőműves oldalról Biró-Blau Lajos foglal-

kozik a Világban a zsidókérdéssel és a várható antiszemitizmus következményeivel. Prohászka Ottokár az Alkotmányba írott cikkeiben (*Pro juvenate catholica* és *Pro re christiana*) inti józanságra és önmérsékletre a zsidóságot. Milotay István és ujságíró társai az *Uj Nemzedék* című hetilapban, a Szemere Miklós körül csoportosult magyar értelmiség a *Cél* című folyóiratban, Bangha páter a katolikus gyűléseken próbálja öntudatra ébresztetni és önvédelemre serkenteni a fáradt és erőtlen magyar társadalmat, Bécsben pedig egy akkor még ismeretlen fiatal vezérkari tiszt — Gömbös Gyula — statisztikai adatokra felépített emlékiratot szerkeszt a magyarországi zsidókérdésről és azt eljuttatja illetékes tényezőkhöz...

IV.

A magyar végzet elindult feltartóztathatatlan útjára. Hiába volt a legjobbak kétségbeesett figyelmeztetése, elszánt helytállása, a romboló erők, a szabadkőműves páholyok, a zsidósajtó, a marxista internacionálé győzedelmeskedtek. Azoknak, akik hívek maradtak a nemzeti eszméhez, az ezeréves országhoz, a faji gondolatához, kíméletlen üldözésben volt részük. Az Ébredő Magyarok gólyavári alakuló gyűlését tengerészruhába bujtatott részeg csőcselék puskatussal verte szét, a tartalékos tisztek nemzeti szervezetét, a Magyar Országos Véderő Egyesületet ellenforradalmi tevékenysége miatt 1918 februárjában feloszlatták. De minden terror és elnyomás ellenére akadtak bátor és elszánt férfiak, akik megszervezték az öntudatos harcra és áldozatra kész erőket. 1919 augusztus elején

győzött az ellenforradalom és a megcsonkított ország megszabadult a vörös lidércnyomástól.

Az ellenforradalom lerázta a nemzet testéről az idegen élősdiakat, elseperte az ország éléről a felelőtlen kalandorokat, megadta a lehetőséget az ország újjáépítéséhez, visszaadta hitét és önbizalmát a magyarságnak — de valamennyi nagy feladattal, így a zsidókérdéssel sem tudott megbirkózni. Nem bocsátkozhatunk a két évtized előtti események részletes ismertetésébe, csak egy-két szempontot említhetünk meg. A magyar ellenforradalom sem politikai, sem világnézeti tekintetben nem tudott határozott és világos keretet és formát ölteni. Új párt az ellenforradalom után nem alakult, az eddig meglévő és kisebb szerepet játszott pártok, keresztényszocialisták, kigazdák máról-holnapra száz ezres tömegpártokká duzzadtak, a hozzájuk tartozó tízezreket sem beszervezni, sem foglalkoztatni nem tudták. Pártok és tömegeik között szorosabb kapcsolat nem jött létre. Az ellenforradalmi eszméket és az új fajvédő nacionalista világnézetet tehát nem a politikai pártok, hanem a különböző nacionalista társadalmi egyesületek képviselték. A sok közül meg kell említetünk az Éme-t (Ébredő Magyarok Egyesülete), a Move-t (Magyar Országos Véderő Egyesület), a Turult, az ÁBM-et (Állambiztonsági Megbízottak), a Magyar Kultúrligát, a Keresztény Nemzeti Ligát, az érdekképviselői szervezetek közül a Mone-t (Magyar Orovosok Nemzeti Egyesülete), a Baross Szövetséget; ezek a szervezetek ma is fennállanak. Kevesebb bizonyára többet ért volna. Valamennyi kezdettől fogva határozottan fajvédő és zsidóellenes álláspontot foglalt el. Politikai hatalmuk nem lévén,

közéleti súllyal nem rendelkeztek és így leg-
többnek lassú sorvadás lett az osztályrésze.

De nem volt az ellenforradalomnak, mint politikai törekvésnek kimagasló vezető egyénisége sem, aki a széthúzó erőket össze tudta volna markolni. A két nagy politikai csoport: a katolikus színezetű városokban és inkább a Dunántúlon otthonos kereszténypárt és a református jellegű, az Alföldön, főleg a Tiszántúlon gyökerező kisgazdapárt között sohasem sikerült az ellentéteket teljesen kiküszöbölni. Jöttek a közjogi harcok, a gazdasági válság, a zsidó sajtó által mesterségesen szított felekezeti villongások, az ellenforradalmi eszmék és célkitűzések mindjobban elhalványodtak. Sokan a nemzeti újjászületés nagy ügyét csak a könnyű érvényesülés ugródeszkájának tekintették.

Prohászka, mint egy magányos szikla, úgy emelkedett ki a jelentéktelen szürke törtetők lármás seregéből, rajta kívül két-három ujságíró ápolta egyre nehezebb körülmények között a fajvédő eszményeket. Szellemi téren Szekfü Gyula nagyszabásu történetpolitikai munkája a liberális Magyarországról, Szabó Dezső megrázó erejű regénye (*Elsodort falu*) és néhány irodalmi esszéje, Kovács Alajos statisztikai tanulmánya a zsidóság térfoglalásáról, Horváth János irodalompolitikai vázlata, Kiss Sándor néhány eredeti gondolatokban bővelkedő tanulmánya a fajvédelemről, a Célban, (*Fajunk védelméről*, 1917, *Faji önérzet* 1919, *Zsidókorság* 1921, *A zsidó csahos*, *A zsidó társadalombomlasztás kétsarkúsága*. *A zsidó tömegszédítés problémája* 1922. *Új zsidóforradalom felé*, *A zsidókérdés természettudományi felfogásban stb.*) Bangha Bélának a keresztény Magyarország újjáépítéséről, végül nem

utolsó sorban Keltz Sándornak a fajvédő konzervatív világrendről szóló három kötetes nagy munkája igyekeztek a fajvédő törekvések jogosultságát bizonyítani. A zsidókérdés intézményes megoldása a nemzetgyűlésen még szóba se került. Egyedül Budaváry László nyújtott be indítványt a zsidókézből lévő földbirtok kisajátítására, a zsidók házvagyonának korlátozására, a zsidók honosságának felülvizsgálására, a hadiszállításból szerzett vagyonok lefoglalására; követelte továbbá a numerus clausus kiterjesztését a középiskolákra és hivatalokra, a zsidó színházigazgatók eltávolítását, a zsidók kizárását a közszállításokból, a zsidók teljes kizárását az újságírásból, az állami jogosítványoknak zsidóktól való megvonását; hogy zsidó személyes szolgálatra keresztényt ne tarthasson, a közszolgálat minden ágából zárják ki őket, politikai jogokat ne gyakorolhassanak, végül, hogy valamennyi nemzetközi jellegű politikai párt működését tiltsák be. A szabadkőműves páholyok betiltásán, a mozi- és trafikengedélyek felülvizsgálásán és pár száz nem magyar honos galíciai zsidó kiutasításán kívül azonban csak az egyetemi numerus clausus megalkotására került sor, egyéb minden elmaradt.

A Gömbös Gyula vezetésével megalakult fajvédő párt (Magyar Nemzeti Függetlenségi Párt) megpróbált szembeszállni az általános fásultsággal, az újjáéledő liberális politikai irányzattal, a zsidó sajtó és nagykapitalizmus növekvő befolyásával. A maroknyi fajvédő képviselőcsoport nehéz harcokat vívott a maga igazáért a képviselőházban; a zsidó sajtó állandó, gúnyos lekicsinyléssel kísért munkásságát.

A fajvédő párt lelke *Méhely Lajos* professzor volt. Tulajdonképpen ő emelte ki a magyar politikai antiszemitizmust az olcsó és üres jelszavak zürzavarából és ő bizonyította be, hogy a zsidókérdés a magyarság számára nem társadalmi, politikai vagy gazdasági probléma, hanem sokkal több ennél, *a nemzeti lét vagy nemlét kérdése*. Az élettudomány érveivel, törvényeivel és módszereivel bizonyította, hogy nálunk a zsidókérdés két fajta vértelen és fegyvertelen élethalálharca: Látok Magyarországon egy fajt, amelynek minden tagja egy szív egy lélek, amely nem nézi, hogy az ő fajtestvére délceg-e vagy torz, okos-e vagy ostoba, művelt-e vagy műveletlen, gazdag-e vagy szegény, előkelő-e vagy alacsony származásu, sőt morális defektusai előtt is szemet huny. Ez a zsidó, aki mindig és mindenütt az élet bármilyen vonatkozásában zsidó és csak zsidó.

Az a faj, amely nem öl meg bennünket rögtön, nem győz le bennünket becsületes férfias küzdelemben, hanem az interspeciális küzdelemnek azt a sokkal veszedelmesebb, vértelen formáját követi, amidőn egyik faj megsemmisíti a másikat a létfeltételeit. Így fosztanak meg minket a zsidók az egész vonalon létünk feltételeitől s így érték el, hogy míg ők urak, teljhatalmu despoták az országban, mi heloták vagyunk vérrel szerzett hazánkban.

A magyar tragédia élettudományi okairól, a magyar fajvédelem irányelveiről, a zsidó-magyar vérkeveredésről írott tanulmányai a magyar fajvédő irodalom örök értékű gyöngyszemei.

A fajvédő párt által országos viszonylatban végzett munkát a fővárosban Wolf Károly közlégi pártja végezte el. Wolff a kisemberek százszázreinek érvényesüléséért és boldogulásáért dol-

gozott közel két évtizeden keresztül; az elzsídósodott Budapestből akart magyar és keresztény világvárost formálni. A feladat, amelyre vállalkozott, nem volt kis dolog, azt a zsidó szabadkőműves rendszert kellett felszámolnia, amely évtizedek alatt rátelepedett és ezer gyökérszállal nőtt bele a főváros életébe. Wolff Károly és Gömbös Gyula személyében élték át az ellenforradalmi eszmék a konszolidáció sívár esztendeit, hogy a harmincas években az új európai eszmeáramlatoktól is hajtva új erőre kapjanak és diadalmaskodjanak. A harmincas években új emberek, új pártok, új mozgalmak új harcot kezdenek a zsidóság politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális hatalmának korlátozásáért. Ezek a harcok azonban a tegnaptól még átnyulnak a mába s így nem lehet feladatunk, hogy róluk véleményt vagy ítéletet mondjunk. Ebben a harcban benne élünk valamennyien és hittel hisszük, hogy az eredmény nem marad el.

Irodalom: Ágoston Péter: A zsidók útja. — Antal Sándor: A magyar zsidóság jövője. (Felelet dr. Ágoston Péter nagyváradai jogtanárnak), Antiszemita káté a magyar nép számára. Szerkesztették Ráth Ferenc és Zimándy Ignác. — Bary József: A tiszzaeszlári bűnper. Egán Ede jelentése a hegyvidéki földműves nép megsegítésére irányuló állami akcióról. — Bárány Eötvös József: A zsidók emancipációja. — Istóczy Győző: Országgyűlési beszédei. A Huszadik század körkérdése. A zsidókérdés Magyarországon. Klaus Schikert: Die Judenfrage in Ungarn.

NAGY MAGYAROK VÉLEMÉNYE A ZSIDÓKRÓL ÉS A ZSIDÓKÉRDÉSRŐL.

Kölcsey Ferenc: — ... Sem a földművelés, sem az ipar, sem a kereskedelem, sem a gyümölcsstermelés nem a népet táplálja. Minden munkájuk eredménye zsidó kezére jut. A pálinkafőzést pedig úgy kell tekintenünk, mint egyedül a zsidók élelme módját, akik, amennyit a közterhekből magukon viselnek, kétannyit terhelnek vissza a föld népére. A zsidókon kívül lévő fazékbirtokosok legfeljebb is csak három esztendőben teremni szokott kevés szilvájukat főzik ki parányi edényeiken . . .

A méz és dohány sem hoz jövedelmet, mert engedjük, hogy idegen kereskedők üzzenek vele monopóliumot. A marhával kereskedés is tulajdonképpen a mészárszékeket árendáló zsidók kezében van s ezeknek forognak a mi többnyire igen nyomorult kocsmáink is. A föld produktumaira nézve is egyedül a tiszaujlaki liferánsok önhasznú kinézéseiktől függ a jövedelem s örökre passzivus állapotban tarttatik. Egy van csak, amit még figyelembe hozni bátor vagyok. Az tudniillik, hogy az adózó nép szegénységének veszedelmesebb forrása nem lehet, mint a zsidók szemlátomást való gyarapodása. Az 1804-iki populáris öszveírás 2290 zsidó férfit számlált, az 1826-ikban pedig 2872 találtatott a nemes vármegye kebelében. Következőleg a zsidó népesség 582 férjfiával s ha az asszonyo-

kat is ide számítjuk, legalább 1164 lélekkel szaporodott, még pedig azon időben, amely alatt a keresztény adózó nép száma több mint 16.000-rel kevesbedett meg.

Senki sincs a tekintetes vármegye itt ülő tagjai közül, akinek a zsidók ezen szaporodására a szomszéd Galiciának sorsa eszébe ne jusson. Távol vagyunk attól, hogy azon rémítésekre menjek vissza, amelyeket Eisenmengernek s hasonlóknak a tudósításai terjesztettek el, de bátran említem amaz iszonytató rajzolatot, amelyet Pr. Schulze, Galiciának az Izrael fiai által történt lesüllyesztéséről az egész ausztriai birodalom láttára előállított. Méltán mondja ő, hogy amely országban a zsidók megszorodnak, az a vagyoni végromlás szélén áll . . . (Szatmár vármegye megyegyűlésén elmondott beszédéből.)

Pázmány Péter: Hol vagyon most ez a zsidók erőssége és bátorsága? Akik oroszányok voltak, nyulaknál félénkebbek, galamboknál erőtlenebbek. Mert mivel a Krisztus vére kiontásában igen bátrak voltak, rettegésre fordult vakmerőségük. Miképpen Káin megölvén ártatlan atyafiát, bujdokló és szaladó lett, mindenkitől félt, azt állítván, hogy valaki őtet találja, megöli; úgy az Istenöldöklő Zsidók oly félénkek és erőtlenek, hogy akit bátortalan rossznak akarunk mondani, zsidónál félénkebbnek mondjuk, mert valóban rajtok tölt, amivel Isten fenyegette őket, hogy a szélhordozta falevéltől úgy félnek, mintha fegyver volna fejek felett . . . Nincs országuk, sem királyuk, sem városok, sem tekintetes tisztük e széles világon a zsidóknak; mindenütt mint rabokat sarcoltatják, gyalázatos uzsorával, utálatos kereskedéssel, sok tapo-

dással keresett pénzeket kivonszák torkokból a ravok és az adószedők. Ugyanis azért nem akarta Isten elfogyatni az undok népet, hogy mint éhező ebek városokon kerengvén, testek bűdösségével, öltözetük, lakóhelyük, erkölcsük undokságával Istennek rajtok való haragját mutogassák.

Pünkösd utáni IX. vasárnapi prédikáció.
Prédikációk, Nagyszombat, 1778—874. 1.

Czuczor Gergely: A pálinkaivás ellen, című költeményéből:

Mert kicsiny a falu s annyi benne az ivó,
Hogy megél utánuk két árendás zsidó.

Hogy menjen ott aztán a gazdaság elő,
Hol az egész háznép pálinkavedelő?
De hiszen jó ember a pálinkamérő,
Mert hitelbe ad, kész fizetést nem kér ő.

No barátom az fog még csak jégre vinni,
Ha a zsidónál úgy rovásra fogsz inni,
Majd jön az aratás, a zsidó ott terem,
Gabonád elviszi s üres lesz a verem.

Paprikás Versek.

Mikes Kelemen: Mi itt tegnap kereszteltünk egy asinus zsidót. Vagyon már harmadnapja, egy zsidó hozzánk jött nagy titkon és kérette a fejedelmet, hogy őtet kereszteltesse meg, mert kereszténnyé akar lenni. Vagy két nap a papok mindenkor véle voltak és készítettek a keresztiségre. Tegnap megkeresztelték, a fejedelem volt a keresztapja, aki is ugyan könnyezett örömében. A zsidó pedig jól tudta magát viselni és a keresztelés az egész ceremóniával ment végben. Tegnap a fejedelemnek izeni, hogy ő már kereszténnyé lévén, a többi atyafiai

között nem lakhatik, se nem kereskedhetik, azért kéreti a fejedelmet, hogy segítse meg egy néhány pénzzel. A fejedelem jószívvel küld neki száz tallért. Ma reggel keressük a zsidót, hát nincsen. Mindenütt tudakozódnak felőle és mondják, hogy több zsidókkal hajóra ült és Constantinápolyba ment. Így csala meg minket az asinus zsidója, vagyis inkább magát. Itt pedig vannak olyanok, akik hogy megtudták a dolgot, mondták, hogy mind Smyrnán, mind pedig másutt is követett el hasonló dolgot. És egynéhányszor megkereszteltette volt már magát. Olyon jól is tudta ő magát viselni, hogy semmit se kellett neki mondani, hogy mit csináljon. Mi azt csodáltuk, hát az asinus, ő azt többször is próbálta már. Csak ezt akarám kérni megírni, hogy a zsidónak nem kell hinni. Törökországi levelek. — 1727 júni 14.—81.

Kossuth Lajos: A zsidókat nemcsak mi, hanem a zsidók is így nevezik: zsidó nép. Nem szoktuk pedig mondani: pápista nép, kálvinista nép, luteránus nép, unitárius nép. Innen látszik, hogy a szó alatt zsidó több fekszik, mint csupán valláskülönbség, legalább nálunk, valamint mindenütt a földön, kivéven talán Nubiát, hol miként az utazók írják, számos zsidóvallású szerezsen, tehát nemzsidónép ivadék van.

Mózes nemcsak vallásalkotó volt, hanem polgári törvényhozó is; Mózes vallása nemcsak vallás, hanem politikai organizmus is. Mózes vallása státus alkotmány, valóságos országlási rendszer, mégpedig teokráciai országlási rendszer. A boldogtalan zsidó nép hontalanná lévén, vallásának ezen szabályai elveszték politikai érvényüket, de mint dogmák, mint rituálék fennmaradtak és képezék a castai elzárkózást,

mely a szociális egybeolvadást szintűgy gátolá, mint politikai elnyomattatásuk.

Egy országban csak egy országlási rendszer lehet. A zsidókat tehát nem lehet emancipálni, mert vallásuk politikai institúció, teokráciai alapokra építve, mely a fennálló országlási rendszerrel öszhangzásba nem hozható . . . vallásuk nemcsak vallás, hanem politikai organizmus is a teokráciának polgári érvényességet adni nem lehet . . ., ők nemcsak külön vallásos felekezet, hanem külön nép is, mely ezen népi-ségi különbséget vallástanná szentelé. Pesti Hirlap, 1844, május 5.

Prohászka Ottokár: A keresztény nemzeti kurzus nagy önállítás volt a tagadással szemben, mely mint Isten és nemzettagadás, mint hitetlenség és alávalóság, mint pizok és kegyetlenség akarta letörni a magyarság lelkét. A keresztény kurzus világgá sívította protestációját azon intellektuel és gazdasági rendszer ellen, amely kivetkőztetni akarta a nemzetet a kereszténységből éppen úgy, mint faji érzéséből, mely egy buta liberalizmus szemfényvesztő korszakában meghamisította és elnyomta a nemzeti génuszt, mely halálos csapást akart mérni a keresztény nemzeti kultúrára s miután szétrobbantotta a hadsereget, összetörte a magyar kardot, a magyar címet, tönkretette Magyarországot és sakterkések alatt vérbe akarta fojtani Magyarországot . . .

A zsidóságnak ez az idegen és a körülményekhez képest ellentétes lénye sohasem jutott élesebb formában kifejezésre, mint a két vígasztalan forradalomban — 1918 őszén és 1919 tavaszán, — melyek Magyarországot tönkre-

tették. Csupa zsidó tevékenykedett ezekben, zsidók, zsidók és mindég csak zsidók.

A zsidók mindenre kaphatók voltak a forradalom előtti és alatti években, ha az ősi hagyományok és a nemzetfenntartó erők szétrombolásáról volt szó. Magyarországot leterítették az országot elárasztó idegen szörnyetegek, a tébolyodottak áradata zúdult az országra és ezek az emberek mind magyarul beszéltek, de egészen zsidók voltak. A felébredt Magyarország megdöbbenve nézett erre a söpredékre, amely mindenre, gyilkosságra, a legiszonyúbb bűnre is képes volt és csak most, saját sírja szélén jött rá, milyen veszély fenyegeti azt a népet, amelyik egy másik, számára idegen népet befogad anélkül, hogy azt asszimilálni tudná. A magyar nép feleszmélve és látva, hogy a zsidóság számában, hatalomban, befolyásban és vagyonban egyre gyarapodott; úgy látta, az a veszély fenyegeti, hogy saját országában kifosztott, megvetett és megfojtott lesz.

Lehet-e olyan ideális kötelezettség, vagy bármiféle hatalom, amely egy életképes népet arra kényszeríthetne, hogy egy benyomuló kisebbségnek magát megadja és türelmesen nézze, hogy mindazt, ami nemzeti és keresztény, lemossák vagy elnyomják? Nem, ez nem lehetséges. Magyarországnak joga van a maga nemzeti sajátosságainak a hangsúlyozására és a saját országában élő idegenek feltartóztatására. Nem pogromokkal és erőszakosságokkal, hanem jogszerűen és a törvényhozás által meghozandó utakon. Ez nemcsak joga, de kötelessége is és ennek a teljesítésére eljött már az utolsó óra!...

IRODALOM:

- Összefoglaló munkák a magyarországi zsidó-
kérdésről, a megjelenés sorrendjében
Eötvös József br., A zsidók emancipatioja.
Istóczy Győző, Országgyűlési beszédei, indítványai
és törvényjavaslaati.
A magyarországi antiszemitapárt megsemmisí-
tése és ennek következményei.
Zimándy Ignác, Ébresztő hangok.
Zimándy Ignác—Ráth Ferenc, Antiszemita káté.
Verhovay Gyula, Az ország urai
Az álarc korszaka
Id. Egán Lajos, A zsidókérdés Magyarországon.
Ifj. Veszprémy Károly, A magyarországi zsidó-
ságról.
Bartha Miklós, Kazár földön.
Miklóssy István, Keresztény magyar népünk gaz-
dasági romlása.
Agoston Péter, a zsidók útja.
Huszedik Század, A zsidókérdés Magyarországon.
Bangha Béla, Magyarország újjáépítése és a keresz-
ténység.
Dánér Béla, A zsidókérdés megoldása.
Kovács Alajos, A zsidóság térfoglalása Magyar-
országon.
Szekfü Gyula, Három nemzedék.
Prohászka Ottokár, Die Judenfrage in Ungarn.
Prohászka Ottokár, Iránytű (cikkek).
Keltz Sándor, Konzervatív világrend.
Méhely Lajos, A magyar tragédia élettudományi
okai.
Sugár Mór.
Az én antiszemitizmusom.
Magyar írók — zsidó rók.
A zsidó felekezetekről.
Faj vagy felekezet?
A zsidók parazitasága.

A zsidó felekezetekről.

A zsidó siker titka.

Szilicei Váradi Gyula, A sátán karmaiban.

Haller István, Harc a numerus clausus körül.

Bangha Béla, Katolicizmus és zsidóság.

Szász Zoltán, Zsidóság és magyarság.

A nagy per, Soli deo gloria kiadása.

Bary József, Tiszaeszlári bűnper.

Fejér Lajos, Zsidóság.

Helmeczy István, A zsidókérdés.

Kovács Alajos, A csonkamagyarországi zsidóság a statisztika tükrében.

Bosnyák Zoltán, Fővárosunk elzsidósodása.

Magyarország elzsidósodása.

Harc a zsidó sajtó ellen!

A zsidókérdés törvényes rendezése.

A zsidókérdés újabb alakulása Magyarországon.

Az idegen vér.

Folyóiratok:

A Cél.

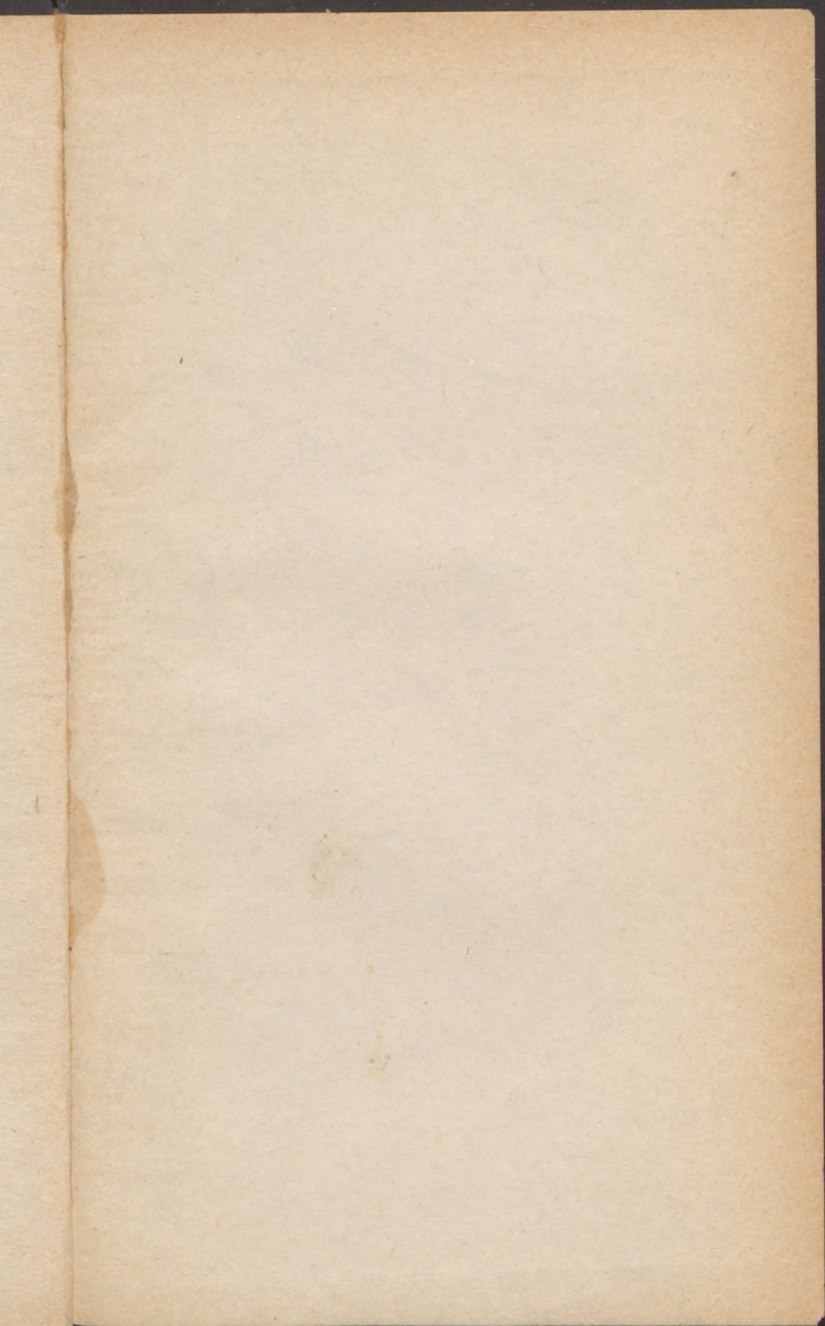
Egyedül vagyunk.

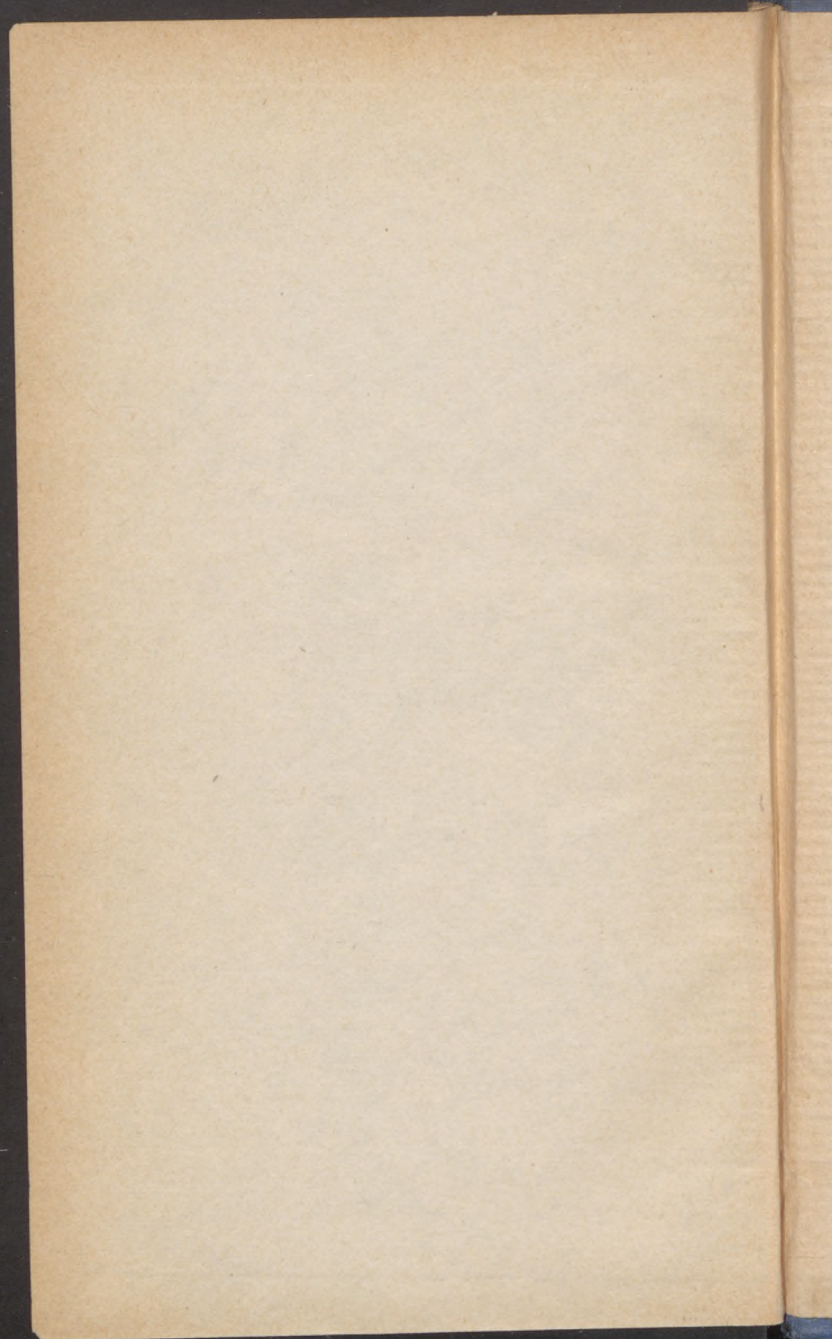

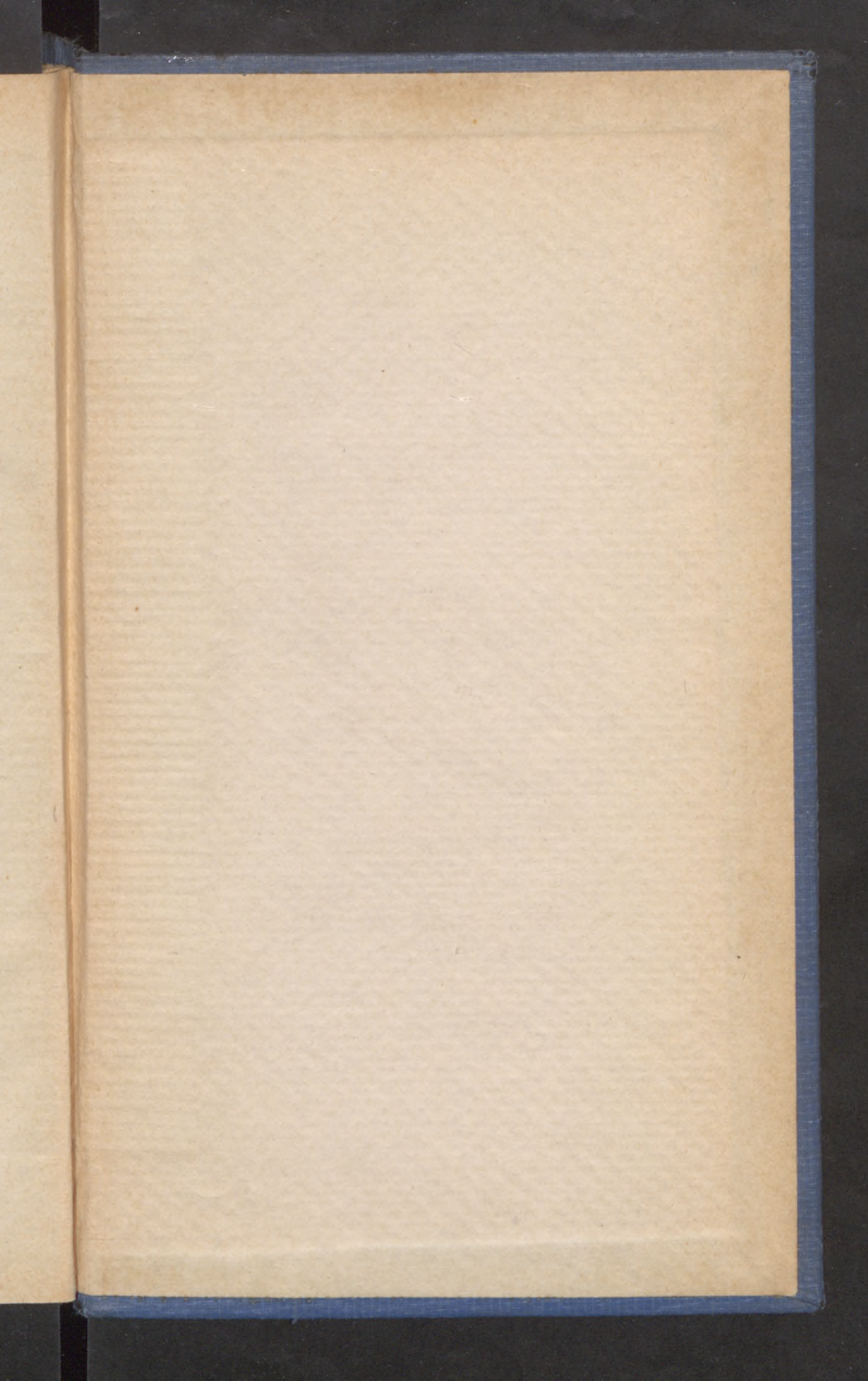
TARTALOM:

A zsidók Magyarországon.	Oldal
1. A magyar zsidóság eredete és lélekszáma	3
2. A keleti zsidóság	8
3. A magyarországi zsidóság fajképe	16
4. A zsidóság települése	20
5. Miért csökken a zsidóság száma?	27
6. Bevándorlás, kivándorlás	29
7. Az áttérések	31
8. A magyarországi zsidóság társadalmi helyzete	35
9. A magyarországi zsidóság története	42
Zsidók a magyar politikai életben	53
A zsidóság és a magyar gazdasági élet	71
Zsidók a magyar szellemi életben	99
Irodalom	169
Zsidók a szabad pályákon	127
Zsidóellenes mozgalmak Magyarországon	131
Nagy magyarok véleménye a zsidókról és a zsidókérdésről	163

BROSNY ÁK ZOLTÁN: A ZSIDÓKÉRDÉS II.